פרק ג א [ונמצא סרוח. פירש הר"ב דאיבעי ליה למטעמי'. הכי איתא בר"פ האשה רבה ופי' התוס' לומר יפרים על מה שהוא [טועם] מיניה וביה כדי שיטעום ותו לא עכ"ל דבלאו הכי א"א דטבל אסור לכהן]: **תרומה** ויחזור ויתרום. פי' הר"ב וכהן עתן לו דמי הגדולה שהשיה מתמעטת וכו'. ירושלמי. וקלת קשה כיון דמשלם הכהן הראשונה. כמלא שמן הראשונה עצמה לא נתן תרומה. וי"ל דכיון דאינו מקבל מהכהן אלא דמי תרומה לבד כמלא שאין כאן גזל השבט אצלו. [*ועוד דודאי דמספק חייב הכהן עצמו להפרים ממנה תרומה]: אינה

ר"ע מברטנורה

פ"ג א התורם וכו'. בשוגג אינה ואפ"ה יחזור ויתרום דהוי קרוב למזיד משום דהוה ליה [למטעמיה]: ונמצאת של חומץ כו'. שהתורם

פרק ג א התורם קישות א). ונמצאת מרה. אבטיח ב). ונמצא סרוח. תרומה ויחזור ויתרום ג). התורם חבית של יין ונמצאת של חומץ ד). אם

מלאכת שלמה

פרק ג א התורם קישות וכו'. ראיתי כתוב שם בקידושין בשם המאירי ז"ל שמא תאמר מה בין קישות מרה שאתה מחייבו בתרומה לשקדים המרים שהן פטורין יראה הטעם ששקדים המרים מין בפני עצמו שהולדתו בכך אבל קישות שהולדתה מתוקה אלא שנאיה סיבה נתחדש בה מרירות והראיה מה תבר עמו אבטיח ומצאת סרוח ולפיכך חייבין ואינו מן הסיפור על החיוב אלא שהוא מן הרע על היפה והרומתו תרומה אלא שחזר והורס ואע"פ שדרך כלל אמרו בשם' תרומות התורס מן הרע על היפה תרומתו תרומה ולא אמרו שיחזור ויתרוס פירשו בו שכל שהוא מתכוון לכך הרומתו תרומה ואין צריך לחזור ולתרוס אבל כל שדעתו לתרוס מן היפה ומצאת רעה הוא"ל ובטעות הופרש צריך לחזור ולתרוס וזהו לשון ומצאת מרה אלא שמ"מ תרומתו תרומה שהרי כשידע בכך נ"כ תרומתו תרומה ויש שואלין א"כ היאך אמרו בשם' תרומות בתורס חבית של יין ומצאת חומץ שאם ידע שהיתה חומץ עד שלא נתרמה אינה תרומה והלא יין וחומץ אחד הוא וא"ת שיין וחומץ שני מינין הן כמו שבארנו לענין תערובת יין נסך ומה תאמר לדעת גדולי המחברים שעשאוהו לענין יין נסך שני מינין ולענין תורם מזה על זה כתבו הם בפירוש שהן מין אחד ואעפ"כ פסקו שאם היתה חומץ בטעת הפרשה אינה תרומה ואין זה אלא מן הרע על היפה וגרלין הדברים שהיין כבר בדקו ומצאו יין והיה סבור שבטעת הפרשה היה יין ומאחר שבדק וגילה דעתו שאינו רוצה אלא ביפה ואשה ומדמן לו רע אינה תרומה אבל קישות אע"פ שמ"מ הוא היה סבור בה שאינה מרה מ"מ לא גלה דעתו בכך. עכ"ל המאירי ז"ל: **קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצא סרוח**. בירושל' פריך ניחא אבטיח ומצאת סרוח אלא קישות ומצאת מרה ולאו מטיקרא מרה היא שדרך הקישות כך. והוה ליה למימר אינה תרומה כלל כמו גבי יין ומצאת חומץ. ומסיק ר' יוסה לכל דבר עשו אותה כספק אוכל דמטמאה טומאת אוכלין ושורפין אותה בטומאה וחייבין עליה חומש ולקין עליה מרדות אם אכלה חוץ לחומה אם הוא מעשר שני עירב בה נעשה חמר גמל ע"כ. אבל לפי שיטה דינמות משמע דלא עשו אותה אוכל אלא בתורס בטעות ולא בתורס במזיד דאי במזיד הוי כתורס מן הסמוך על הסיטור דבמזיד אין תרומתו תרומה. ה"ר שמשון ז"ל. ובכסף משנה שם כתב ולפשר לומר שוד דעשית מרה מחמת ע פוס שאינה בה ואינה סרוחה אז שהסריחה ואינה מרה ע"כ: **תרומה ויחזור ויתרום**. כתב

יכין תפארת ישראל בועז

פ"ג א) גורקע: ב) מעלאגע: ג) אפילו בתרס בשוגג (**א**) ול"ד להורס מטמא לטהור [פ"ג מ"ב] דהכא פשע דהו"ל למטעמיה מקודם [כיצמות דפ"ט מ"ז] ואף דטבל אסור בטעימה אפי' לכהן ושוטה ופולט לא הותר רק בתעני' [בכורות די"ד מ' וריב"ם רפ"ח] מ"מ אוכל ואולך ואח"כ מפרים כתרומת מדרבנן [כרמב"ם פ"ב דתרומות ה"ו] מ"מ אוכל ואולך ואח"כ מפרים כתרומת ח"ל [בכורות דכ"ז מ"ז] ואח"ל דאם דוקא בתרומת ח"ל ולא בתרומת דרבנן בא"י [כתובות ד"ג מ"ז] עכ"פ כל ספק איסור שרי למטעמי' [כרע"ז י"ד ס"ה סק"כ] והרי הכא מדהו"ל ספק אם ראוי לאכילה אדם הו"ל ס' עבל. ואפי' לדעת המחברים בכה"ג [כס"ד י"ד כמ"ב ושאר אחרונים] עכ"פ איסור דרבנן שרי למטעמיה [כתוס' ל"ל סמ"ז] ובהא מתורץ קו' תו' יבמות דפ"ט מ"ז: ד) והו"ל כ' דכל הממע"ה דלא אמרי' דהו"ל ס' גזל. אע"כ דנס חזקת ממון מהני נגד ס' דאוריתא. תון היכא דאיכא ומי ס' איסורא שמע"ע כס' אלה (חולין קל"ד

פ"ג (**א**) כ' עלה רביו הגאון אאמ"ו זצוק"ל וז"ל. ק"ל למה יחזור ויתרום יתפל עלה קודם שבא ליד כהן (כגדרים דל"ט). [אבר בו"ת ובכה"ג ליכא לתרוצי כתירץ הפ"ז י"ד שכ"ג סק"ב שהקשה ג"כ כה"ג להך דפ"ה מ"מ ותי' דלא מהני שאלה רק במתחרט על עיקר ההפרשה ולא מחמת הפסד התערובות או משום ירלת עונש. דהרי הכא איכא הרשה מינים וביה משום שמאלה מרה וסרוח. וליכא למימר דבאתי כבר ליד כהן מיירי. דא"כ הו"ל למתני לאפלוגי מינה ובה בשם יזוע נופא]. ואת"ל כיון דפשע אין להתיר בחרמה (כי"ד רכ"ח) רק בפתח (כי"ד ר"ח). ומיירי בלא מצא פתח. עכ"פ ק"ל בהכל ספק תרומה בטיפא למה פטור מחומש. ימא כיון דתשלומין קודם וא"י כהן למתול כרפ"ז הו"ל ס' דאורייתא לחומרא. וגראה לי דאין אומרים ספק דאורייתא לחומרא דק מלהקל לתחילה ולא לעונשו. אע"כ בכרת ואיקבע איסורא כאשם תלוי רפ"ד דכריתות. [אבר בו"ת מדע

משנה ראשונה

נמוד הכא ודאי אינה תרומה והא דאמר בגמ' וכמי שוגג אשוגג דגבי ממא הוי תרומה ובגבי מרה תרומה ויחזור ויתרום. הכי פירש דבי היכי דקנסוהו הכא אפי' בשוגג אתם נמי ליקנסיה ומשני דבשוגג לא שייך קנס אלא דהכא קרוב למזיד הוי ואין ס"ל דשוגג נמוד באומר מותר הכא אינה תרומה כלל. וגראה דשמתי תרומות דהכא שתנס שייתן לכהן בתנס דאי משלם לו אחת מהן אין כאן קנס וגסיפא דוקא משלם לו אחת דאתם לאו משום קנס הוא אלא משפט אבל הכמ"ם בפיהו ונתבטו אפשר דבין בריאה ובין בסיפא הכהן שוטן לו דמי הפ': **ונמצאת** של חומץ. פי' הב"ב דס"ל יין וחומץ הם שני מינים ע"כ דאינו הוי מין אחד ס"ל למימר בשוגג תרומתו תרומה כמו מן הממע הטהור

הטהור

הלופי גרסאות

א ונמצאת בירוש' ונמצא וכ"ה בקדושין שם: ונמצא בירוש' ונמצאת וכ"ה בגרסות ובקדושין ונמצאנו קפרס ע"ח שנ"ו ונמצאת סרוחה:

תוספות חדשים

מ"א [בר"ב ד"ה] **התורם** כו' למיטעמי' עכ"ל. וקשה והלא מצוה מן המוכחר להרוס דבר שלא ו"ל מ"מ בהכך מילי דשכיח בהו עפוש וברהון עדיף טפי למיטעמיה ומכלל דאיה לומ"ם כאחרונים אע"ג דבכל מילי דברכות שלא עדיף מ"מ מי שיש לו פרי שדרכו להתלש עדיף טפי לשברו תחלה קודם ברכה כמ"ש בשל"ה [ש"ל]: [הוי"ש ד"ה] **תרומה ויחזור** כו' **ושד דודאי** כו' תרומה עכ"ל. וכ"ל דאותו מקלת שמפרים הוי ודאי תרומה ממ"נ אי סיתה יין כשאינה התבת כל התבת תרומה ואם היתה חומץ זה המקלת תרומה וכ"מ דאם כפל לחולין מדמעת גם חייבין עליו חומש ושוד דגם הכהן אסור לאכול עכל כמה שכתב התוי"ט לפני זה. (ממהורש"ם ז"ל):

תוס' אנשי שם

פ"ג א בר"ב ד"ה **התורם** כו' קרוב למזיד כו'. לפ"ז משמע דמלאוריי"ת הוי תרומה ואפילו יזוע שיהא סרוחה עד שלא נתרמה דכיון דמייב בתרומה ולא הוי מן הפטור על המיזוב הוי כמן הרע על היפה דבדיעבד מ"ב ולא"ג דלגבי יין וחומץ אמרינן דאם יזוע שיהא של חומץ עד שלא נתרמה אינה תרומה כיון שלא נתכוון לתרום מן החומץ על היין הוי כמו תרומה בטעות מ"מ שאני יין וחומץ דב' שמות הם ולכך הוי טעות עפי ולא הוי תרומה אבל קישות ומצאת מרה לא הוי טעות כ"כ דלקישות נחכוין וכרי הם קישות כ"כ הטוב בב"ב שם. ועש"ם בשמיע דל"ם ומצאת. ומ"מ משום דאל"ל כלל לאכילה אחמור בהו רבנן כמו בתורס מטמא מ"מ בעהוד דבמזיד לא עשה כלום שלדעת רבא"ל ר"ל ג"כ תרומה ויחזור ויתרום אלא דהכא אמרינן דאפילו בשוגג משום דהוי קרוב למזיד. ולר"ת דבעמא על הטהור במזיד אין ת"ת ג"ל המשנו דאמר אחי למפשע ולא עקרו ד"ת אלא המחיר דיחזור ויתרום ולפ"ז דין הכ' תרומות כדין הנזכר בפ"ק מ"ח הראשונה כו' ולא נקטיה הכא בפי' דסמך אהתם. אבל לשיטת הירושל' שהוצא בגמ"ם בריש אמר טעמא דיחזור ויתרום הוא מדאוריי' ומשפיק' דבתנאית הוי ספיקא אם מטמרמה נסרחה לו עד שלא הרמה נסרחה. ואם ידוע שנסרחה עד שלא הרמה אינה תרומה. ואם משתרמה נסרחה כ"ז תרומה כמו יין וחומץ. ונקיטות דודאי היינו מה מעיקרא טעמא דהוי ספק לאוכל ומ"ם בסיפא הראשונה אינה מדמעת קלי גם אחר דקיטות וכ"פ הר"מ תרומה כמו יין וחומץ. ונקיטות דודאי היינו כיאתיה דהכן הכא ומ"ם כמן. ושמא כ"ל דטבל אסור לעטוים (לח"ם). ומ"מ הוו מלו הטוס לאוקמי אפילו בלא הפרשה וכגון דאכתי לא נקבע ואפילו הכיאן לנית כגון שעדיין לא שפשף דהייט נמ"ל לקטולין ואתניתיה כדתנן בפ"ק דמעשרות שאו שרי אפילו לאכול עראי וכ"ש לעשות אלא דניחא"ל לאוקמי בכ"ע אפילו בוקבשו כגר. (ש"ל): בר"ב ד"ה **ונמצאת** של חומץ כו' שני מינים הן. היינו אלינא דרבי הכמ"ם בפיהו ונתבטו אפשר דבין בריאה ובין בסיפא הכהן שוטן לו דמי הגדולה שהשיה מתמעטת וכו'. ירושלמי. וקלת קשה כיון דמשלם הכהן הראשונה כמלא שמן הראשונה עצמה הפ': **ונמצאת** של חומץ. פי' הב"ב דס"ל יין וחומץ הם שני מינים ע"כ דאינו הוי מין אחד ס"ל למימר בשוגג תרומתו תרומה כמו מן הממע הטהור

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.com

שהתורם מן החומץ על היין אין תרומתו תרומה דיין וחומץ שני מינים הן: אם ספק. עד שלא תרמה החמילה או לאחר שתרמה החמילה: תרומה ויחזור ויתרום. וטעם שתיהן לכהן וכהן נותן לו דמי הראשונה שהיא גדולה מן השניה שהשניה מתמעטת כפי מה שעולה תרומת הראשונה ולפי שהכהן הוא המוליא מחבירו ואינו קיימא לן בכל דוכתא המוליא מחבירו עליו הראיה לפיכך אינו לוקח בלא דמים אלא הקטנה וצריך שיתן לו דמי הגדולה שהיא הראשונה: הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה. אם נפלה לפחות ממאה של הולין אין נעשים מדומע דשמא אינה תרומה אלא השניה היא תרומה וכן השניה אינה מדמעת בפני עלמה שמא הראשונה תרומה ולא השניה: ואין חייבין עליה חומש. זר שאכל הראשונה לבדה או השניה לבדה אינו משלם חומש כדין שאר אוכלי תרומה בשגגה: ב מדמעות בקטנה שבשתיהן. כשיעור השניה שהיא קטנה בשתיהן ואם יש בחולין מאה כנגד הקטנה אין נעשים מדומע אלא נופל מן החולין כשיעור אלו השתי תרומות

אם ידוע ה) **שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה** ו). **אם משתרמה החמיצה הרי זו תרומה. אם ספק. תרומה ויחזור ויתרום** ז). **הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה** ח). **ואין חייבין עליה חומש** ט) **וכן השניה: ב נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן. נפלה שניה למקום אחר אינה מדמעתן. נפלו שתיהן למקום אחד מדמעות בקטנה שבשתיהן** י):

ח"ג. אם משתרמה. בירושלמי ואם משתרמה וכ"ה בל"ם. וכן בפפוס

תוספות יו"ט

אינה מדמעת. אלא יוליאה מאותן חולין שיעור מה שנפל בהן בלבד. הרמב"ם. ועיין בפי' [*הר"ב] דלקמן וע"ש שהתרומה נקראת דמע כדלקמן מ"ו קראו למשורב ממנו מדומע. רמב"ם מ"ד פ"ג דמגיגה [*וכן לעיל פ"ק]

השותפין

מלאכת שלמה

כתב ה"ר יהוסף ז"ל כ"ל דתרומה הראשונה הוא תרומה מן התורה דאלא דמי לזוגין על הרוטים שאינם אוכל כלל הא אוכל הוא ע"י הדחק אבל חומץ אינו כן דמין אחר הוא אך בירושלמי אינו אומר כן ולפי זה צריך להרץ דהא דתנן הראשונה אינה מדמעת קאי אשניה עכ"ל ז"ל: אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה. רבי הוא דסבר יין וחומץ שני מינין אבל לר' ישמעאל בר' יוסי אפי' עבר במזיד ותרם מן החומץ על היין הוא תרומה ופסק הירושלמי בהא הלכה כרבי אע"ג דר' יוסי דנמוקו עמו פליג עליה וכן נמי רבנן סברי בתוספתא פ"ג דיין וחומץ מין אחד אלא שאם נפלה טעות שאם כתוב דברי ר' יוסי אר' יוסי אומר יין וחומץ שני מינים וצריך להגיה דברי רבי שרבי אומר וכו'. ועיין בה"ר שמשון ז"ל שהקשה מ"ש תורם חומץ על יין לרבנן מתורם ממנה על הטהור ומאבטיח ומלא סרוח דמשמע בהאשה רבה דבשונג תרומתו תרומה ובמזיד אין תרומתו תרומה והכא לרבנן אי אפשר דמחומץ על יין במזיד תרומתו תרומה בשונג אין תרומתו תרומה כלפי' אינו ז"ל להטיא ברייתא דקתני תרומה ויחזור ויתרום וכו' ומשני להו ז"ל שפיר ח"ל וי"ל דלא דמי דשמא ואבטיח תקון דבנן דלא תהא תרומה במזיד משום דלא חזו לאכילה ויש כח בידם לעקור דבר מן התורה כדאמרי' בהאשה רבה או כמאן דאמר לא אמר כלום לתקן השיריים אבל חומץ חזי לאכילה ואינה דומיא דיין בהמוכר את הספינה והוי כמן הרע על היפה דל"ש שונג ול"ש מזיד תרומתו תרומה חוץ מהיה בלבו לחוי כמפרש אלא יהא תרומה ע"כ: אם ספק תרומה. דספיקא דאוריתא לחומרא וכ"ש דאיסורא: ויחזור ויתרום. קישות אחרת מחוקה כמשקלה. ובירושל' תני בשם ר' יוסי אין לך מר בקשות אלא תוכו כילד הוא עושה מוכיח על החיטן שלא ותורם. ותנא דמתני' ס"ל דגם בחיצון יש בו טעם מרירות: ב נפלה אחת מהן וכו'. לפרש מאי דקתני ברישא דבין ראשונה בין שניה אינה מדמעת בפני עצמה קאתי השתא וכן אם אכל זר שתיהן משלם בקטנה שבשתיהן וחומשה וכילד הוא עושה בשתיהן נותנן לכהן אחד ונוטל מן הכהן דמי הגדולה כך כתוב שם בפ"ה דהל' תרומות ויש ממנו בירושל': נפלה שנייה למקום אחר. כך צריך להיות: אינה מדמעתן. כ' ה"ר יוסף ז"ל

כתוב

יכין — תפארת ישראל — בועז

ג' מינים: ה) השתא: ו) והא דלא קאמר ברישא נמי בכה"ג דבידוע אינה תרומה ובפרט קישות מרה הרי וודאי מבריאה היתה מרה וימא דלא להוי תרומה. הי' בירושלמי דקישות מרה ואבטיח סרוח ספק אוכל ניחא דאפשר דחזי לאדם ואז הו"ל כתורם מרע אינה [פ"ב מ"ו] דאפילו במזיד תרומתו תרומה ומספק חוזר ותורם: ז) ונותן שניהן לכהן והכהן יטלם הראשונה שהיא הגדולה שהראשונה הוא מ"ע מינה ובה דשמא חומץ היתה והו"ל ס' עבל: ח) אתורם קישות נמי קאי בנפלה לפחות מק' נותן לכהן שיעור מה שנפל בלבד והשאר מותר דדמוע מד"ס דמדאו' ברובא בטל וספק דרבנן לקולא [בתוספת הה דמ"ז ח']. כ"כ אאמ"ו רבינו הגאון זצוק"ל: ט) באכלה זר: י) דבים קל"ל ח). ונמ' נקט נקט התם ה"ם דקמה בחזקת חיובא היא ודו"ק]:

משנה ראשונה — ק'

הטהור. אלא שני מינים הם. ולפ"ז ה"ה אם נתלאו השיריים מומן נמי דינא הכי כמו נתלאת התרומה מומן. אבל הרמב"ם בחבורו פ"ה מפרש אפילו הם מין אחד אינה תרומה כיון שדעתו לתרום יין ונתלאו מומן אי תרומה בטעות אבל דעתו לומן ונתלאו יין אין זה טעות ע"ש: תרומה ויחזור ויתרום. ומ"מ הכהן אסור לאכול תרומה הראשונה מד' שיפרים עליה תרומה ומעשר דשמא מומן היה מתחלה ולא חייל עם תרומה וה"ז בטל דאוריתא ולא דמי לתורם מכלין שאינו נקוב על הנקוב לא מדמאי על הודאי דתתרי' נמי אפ"ה דדמאי תרומה ויחזור ויתרום. אתם א"ל לתקן התרומה עצמה דמדאוריתא אינה עכל דעליו שאינו נקוב אין בה חיוב מעשרות מדאוריתא ודמאי נמי נוב פ"ה מעשרין אבל הכא אפילו דאוריתא אינה ואסור לאוכלה בלא תיקון וכ"כ תוי"ט. אלא דאיהו אתי עלה משום גזל השבט שביד הישראל בתשלומין שמקבל. ובאמת משום הא לא אינה דאפילו ה"ל כן משום איסור בטל כדפי': ואין חייבין עליה חומש. אבל הקרן משלם אם גזלה אבל אם נתנה לו הכהן מתנה או שיכשה מאבי אמו כהן א"ל נשלם אף הקרן אלא מפרש תשלומין דתשלומי תרומה כפרה עיבהו ומכפרין הספק ומוכרם לכהן כמ"ש הר"ב פ"ג דחלה מ"ו. ומשמע דחומש אף מספרשה עשור דחומש לא מעכב כפרה כמ"ש הר"ב פ"ק דדמאי מ"ב וכ"מ לקמן פ"ז מ"ג אכל אחת מהן פטור ואתר בירושלמי כשבאו לשאול בזאת"ז אבל בשת אחת חייבי' ופ"כ בהפרשה דלעניין תשלומין אין לחלק בכל אד מדאי ליה לגבי תבריה וכן בפ"ח דיבמות מ"ה גבי ספק כהן ועבד קתני אם אכלו פטורים וכתבו התוס' דחייבין מ"מ להפרים משום כפרה פ"ב וכ"ל הקרן אבל לא התומש כדפי' וזה דלא כמ"ש הרב משנה לאלן פ"י מהל' תרומות דין י"ד. והא דמשמע לקמן רפ"ז בפי' הרמב"ם שהתומש כפרה הוי אתם באוכל

מזיד שהקרן דמי תרומה בגזלן בשלמא ואין דמי הקרן כפרה על אכילתו ופד"א שיעלם חומש עליו שיהא לכפרה ואתר שגם מתומש פטור אלא יספיק לכפרתו. אבל באוכל שונג שמשלם חולין תחוקים הקרן הוי כפרה: ב נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעתן. כשהחולין רבו על התרומה מייני דמלאוריתא בטלה אלא שמדבריהם בפי מאה ואחד והכא דאיכא ספק ל"ל ספק דרבנן ולקולא. וא"ב דהכא כיון דמתחלה קודם שנפלו לתוך החולין נכנסו שתיהן בספק ואין יודע איזה מהן תרומה וה"ז כשתי תיבות אחת של תרומה ואחת של חולין שנתערבו ותרומות אד בחד לא חשיב ספק אלא כל חד כנופו של איסור הטוב וכי איכא נמי רוב לא מסרי כמו תרומה ודאי וכשי ק"א ואחד אינה מדמעת. וקבלת זו דחד בחד הוי בגופו של איסור מבואר בפוסקים סי' קי' בדיני ס"ם וכ"כ הט"ז בי"ד סי' ס"ו ס"ק ה' וכן קשה לקמן פ"ז מ"ה גבי שתי קופות ואין יודע איזו של תרומה ואיזו של חולין דתנו בה נמי נפלה אחת מהן לתוך החולין אינה מדמעת. ובאמת לאתי דמוקי להך דהתם בתרומה בזמן הזה מדבריהם איכא לאתיר דבמידי דרבנן לא אמרי' דחד בחד חשוב כנופו של איסור ובס' פרי חדש בדיני ס"ם מייתי הך מתני' לגאיה לסברא ע דבדרבנן אפי' אתחזק איסורא אזלי' לקולא ודלא כהש"ך. ולפ"ז נ"ל הכא נמי דבתרומה מדבריהם מייתי הכא. אבל מלשון הרמב"ם שם בהך דפ"ז משנה תרומה מדבריהם לתרומה דאוריתא אי איכא ביעול ברוב כמ"ש תוי"ט שם וזה נ"ע וכתבנו עוד מזה לקמן פ"ד מ"ח. וכפ"ז מ"ה אתלא מפורש באוכל: מדמעות בקטנה שבשתיהן. הייטו השניה שהיא הקטנה. ולפ"ז משמע דנפלו שתיהן לתוך יין של חולין שהיא מינה של השניה. דאי נפלו לתוך חומץ שהיא מינה של ראשונה אין שיעור השניה כדי דימוע דהשניה יין היא והוי אינו מינו לגבי חומץ ותרומה שנתערבו בשתיהן מינו אין שיעורה בק"א אלא בנ"ע אם יש בה

כדי

ציונים

ב נפלה. פי' שם הנ"ל:

חדושי מהרי"ח

פ"ג משנה ב' [בריש"ב ד"ה] מדמעות בקטנה שבשתיהן. כשיעור השניה שהיא קטנה שבשתיהן כו' עכ"ל. הנה נפלאתי על הרע"ב תם על הרב הזי"ש שלא העיר בלום על דברי הרע"ב

תוספות רע"ק

פ"ג משנה א [אות בה] ואין חייבין עליה חומש) במשנה ו פ"ג דחלה הנתקדי דברי הט"ל פ"ה ה"ו מהלכות תרומות דבכל ספיקות צריך להפריש החומש דהוי ספק בפרה ומוכרה לכהן:

תוס' אנשי שם

וכוותה מיעוך הכהן לספרים ונתנה לכהן אחר כדאיתא פ"ה דמאה מ"ו אך י"ל דלא דמי לשם. דכיון דאינו אלא משום קנס כמ"ש שם. הכא דספק תרומה היא לא קנסו. ועוד דהמע"ה ותירוצו דמיק וגם מוסרך מרפ"ה לק' דאם עהורה כו' יאכלו כו' חון מדמי לוהה סאה. ומפ' הרמב"ם במשנה דלק' משמע דמפ' לתירוצ' כגון שנאבד מל' מהן מקצת ונעשית קטנה נגד חבילתה הסלימה. אבל ק' דלאמשיב רבותא עפי' בגאבדה ל' מהן כולה דא"ל ליתן לכהן השניה לק בדמים ול"ג לפ' כגון שא' מהן ספרים בעין יפה והב' בעי"ל לו ביעוים. (רע"ק): במשנה אינה מדמעת בפ"ע. ל"ע דהא כ' הש"ך בדיני ס"ם בקפ"ד דא"ה ס' דרבנן לקולא אלא אם הוא בעצמו ומגד עצמו דרבנן אבל אם אאיסור מגד עצמו ס' דאוריתא ומגד אחר בא שהוא מדרבנן א"ה בזה ס' דרבנן לקולא שהרי ס' איסור שנתערב באחרים אינו בטל אע"פ אלא עודנו הספק עד אחר שנתערב אע"פ שהא"ל בטל ברוב אלא שחכמים אמרו שרבר אחר אינו בטל וכן כל כיו"ב עכ"ל. ומצאתי להה"ל סי' קי"ח בקל"ח שעמד בזה. וע"ש שהאלק בין איסור דמעע לבאר איסורין. ול"ע: הוי"ש ד"ה אינה מדמעת אלא יוליאה כו'. נ"ל דלאמר זה מדין ביטולן בק"א הג"כ צריך להריס: בא"ד רמב"ם מ"ד כו'. הכא נמי כתב הרמב"ם כן ע"ש. (פ"ל):

ב במשנה נפלה שניה למקום אחר. ע' לק' פ"ז מ"ה: בר"ב ד"ה מדמעות כו' הכתי תרומותיו. לכאורה קשה למה צריך לספרים שיעור הגדולה הא ברפ"ב דערלה איתא הטעם דצריך להריס משום גזל השבט ואי"כ הכא לא שייך גזל השבט דהא אף שנתן לכהן הגדולה עוד דמיו כמ"ש הר"ב וגם הר"מ בפיה"מ במ"א כ' כפי' הר"ב שצריך להריס ע"ש. ונראה"ע פ"ה

מ"ב

ג השותפין שתרמו. פמ"ג יג: אם תרם. מיי' פ"ז ה"ח פיט"ע פ"ב פיע"ב לפ:

תוספות חדשים

מ"ג [במשנה] תרומת השני תרומה. פי' אף תרומת השני תרומה כן כתוב בכסף משנה פ"ד מה"ת ה"ח ע"ש:

חדושי מהרי"ח

הרע"ב דאיתה סברא דאם נפלו שניהם כאחת למקום א' שלא ירמטו אלא כקפנה שבשתיהן הלא דרך משל אם היה מאה חביות ותרם מחצה בראשונה שתי הביות כדין א' מחמשים ונשאר צ"ח ובפעם שניה תרם

תוס' אנשי שם

מ"כ כד"ה תיכם ותצרף הנא בסם כתוס' שליך להריס אף היכא דליכא גזל הכנן מכוס דלא פליג ע"ש. (מש"ה): ג בר"ב ד"ה אם כו' דלפרושי כו'. בירושלמי מיבעי להו על כשיעור דקאמר ר' יוסי מה כשיעור הוכה אז כשיעור הכרון אין הענדימה כשיעור תורה ליח ר"י כרבנן אין הענדיניה כמ עור הכרון ר"י כרבנן. ע"כ. והר"ם פי' דשיעור תורם חצה א'. ובשיעור הכרון הייבו דרבנן שהוא ה' מנ'. וקא מיבעי מישוס דרבנן דאמרי תרומת הרלשון תרומה מייבי ודאי בסהם תרומה שהוא ה' מנ' ובשאה מ"ל דר' יוסי ה"ק אם תרם הרלשון כשיעור דאורייתא דהייבי חצה א' לבד אז אין תרומת השני תרומה דכיון דלא תרם הרלשון אלא הפחות שבשיעורין ע"כ לא לא מלי לסקיד עליו דבליר מקבי לא הוה מלי לתרוס ואלכך הוא"ל וכבר נתקן אין תרומת הכ' תרומה. ואם לא תרם הרלשון כשיעור של תורה אלא טפי מהכי כגון ה' מנ' אז תרומת הכ' תרומה דבהא קפיד הכ' וא"כ ר"י פליג ארבנן א"ל מ"ל דר"י מייבי בשיעור דרבנן ואמר שאם תרם הרלשון כשיעור דרבנן דהייבו סהם תרומה אין תרומת הכ' תרומה אלא תרומת הרלשון הייבו ממש כדקאמרי רבנן וא"כ לא פליג אלא בא לפרס דרבנן מייבי כשהרלשון תרם בסתם תורמין. ומצאתי למד דפי' ה' של הכ"ב הוא פי' הר"ם והכריע לפרס בשאינו לד דלא פליג מהכיא עשמא דכתב מרן בכ"מ פ"ד מהש דבפ"ק דתמורה מייתי סברת ר"י בל' חכמים ש"מ דס"ל דר' ר"ש אמ"ק דכלם אמרו ד"א ע"ש. ופי' ב' שבגיא הר"ב הוא פי' הרמב"ם דמפ' דשיעור תורה דאיתא בירושלמי הייבו ה' מנ' ושיעור תבירין ר"ל כפי מה שהורם הבירו ע"ש. ולא זכיתי לתסבר עשמא איך מוכרח שאם ר"ל ה' מנ' הרי הוא הולן ואם ר"ל שיעור תבירו

מא

ג [במשנה] תרומת השני תרומה. עיין בפי' [*הר"ב] פ"ק דתמורה מ"ה ומ"ש שם בס"ד. [*ומ"ש הר"ב וחליה חולין שהרי כשתרם כ"א ואחד כבר נתקנו החלין ונעשו חולין ומיהו לאו חולין גמורין הן שהרי לא נתקנו אלא מתרומה גדולה ועדין מעבולין למעשרות ותרומת מעשר ולכן בירושלמי קרי להלאין אלו טבל ומפרש הר"ש כפי מסקנת הירושלמי דהייבו מעבולין למעשרות ולא לתרומה ולא היה ליה להר"ב לכתוב חולין אלא טבל כדקאמר בירושלמי ולפרש דהייבו למעשרות אי נמי הוה ליה לכתוב חולין המעבולין למעשר וכדרך שכ' בפ"ד מ"ד:

ג השותפין שתרמו זה אחר זה יא) ר' עקיבא אומר תרומת שניהם תרומה יב) וחכמים אומרים תרומת הראשון תרומה. רבי יוסי אומר יג) אם תרם הראשון בשעור יד) אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הראשון בשעור טו) תרומת השני תרומה טו):

במה

ח"ג. ג השותפין נד"ע שותפין. ר"ע אומר תרומת ט' נמתורה שם הגי' ר"א אומר תרומת שניהם תרומה ר"ע אומר אין תרומת כו' וע"ש נעמ' ומפי"ש. תרומת הראשון תרומה. ר' יוסי אומר נד"ע ג"ב כ"ו וכ"ה נמתורה שם:

מלאכת שלמה

ברוב הספרים גרסי' מדמעתן בנו"ן וע"ל דקאי אחולין שנזכרו לעיל וה"ק אינה מדמעתן לאותן חולין ושם כ"א דגרסי' מדמעת ע"כ. ג השותפין שתרמו וכו'. פי' שלא ידע השני שהראשון תרם. ובירושל' רפ"ק דמעלתין גרסי' אתם פרס לשותפין ופריך והא תנן השותפין שתרמו זה אחר זה וכו' ומשיק כאן להלכה כאן למעשה כלומר דיעבד אם תרמו תרומתן תרומה דשותפים לא קפדי אהדדי וחשוב כמילו הרס מדעת חבירו אבל לכתחלה לא יתרום גזרה שוחף דלא קפיד אמו שותף דקפיד: וחכמים אומרים תרומת הראשון תרומה. כלומר ולא תרומת השני. ואית דגרסי וחכ"א אין תרומת השני תרומה. ובירוש' מפרש דהיכא דבא השני לשאול ורואה שתהא תרומתו קיימת לחי' אלא הכרי דהייבו חלקו ואומר דהסלה שתרם תרומה בטעות דבהא כ"ע מודו דחלי סלה הסייה בטל טבל לכל הוא וכן ה"א אם הרלשון ופרס דבריו. כי פליגי בסתמא דכיון דלא בא לשאול מסתמא אינם ממחין. וחכמים סברי תרומת הרלשון תרומה אבל לא תרומת השני דסתמייהו ממחין הן שאינו רואה שיפסיד חבירו התבואה ע"כ. ובתמורה פ"ק גמרא דאין תרומה אחר תרומה גרסי' מתני' מני ר"ע דתנן השותפים שתרמו זה אחר זה ר' אליעזר אומר תרומת שניהם תרומה ר' עקיבא אומר אין תרומת שניהם תרומה וחכמים אומרים אם תרם הרלשון כשיעור אין תרומת השני תרומ' ואם לא תרם הרלשון כשיעור תרומת השני תרומה והקשו שם תוס' ז"ל דהכא בפרקין קאמר ר"ע תרומת שניהם תרומה וא"כ קשיא דר' עקיבא אדר' עקיבא ותירץ ר"י דבשמעתא דהתם מיירי כשנתנו רשות זה לזה לתרום ומש"ה תרומת הרלשון תרומה לר"ע שהרי מדעת חבירו תרם ומלי דקאמר אין תרומת שניהם תרומה ר"ל אלא תרומת הרלשון דומיא דולא תמורה אחר תמורה דהתם דהרלשון תמורה והשני אינו תמורה והשני מה שתרם אינה כלום דכיון דמתן לחבירו רשות לתרום כבר תרם ור' אליעזר סבר דהתרומה שניהם תרומה דגלי אדעתייהו דכל חד לא ניחא ליה בתרומת חבירו אבל הכא במתני' בשלא נתן רשות זה לזה לתרום הלכך כל חד אדעתא דנפשיה תרם חלקו לפיכך תרומת שניהם תרומה מקלת ע"כ. ורבינו שמשון ז"ל כתב דעל דרך גירסא דהתם משובשת. ובירושלמי במה אנן קיימין אי בשמוחין זה על זה אף ר' עקיבא מודה ואי בשאינם מוחין אף רבנן מודו אלא כן אנן קיימין בסתם ר"ע אומר שתמא אין מוחין ורבנן אמרי סתמא מוחין. אבל הר"ש ז"ל גרסה דגרים בירוש' מומחין שפי' מומחין פי' בקיאין לתרום דניחא ליה לשותף חבירו שיתרום כיון שהוא בקי אבל אם אינו בקי ודאי לא ניחא ליה וה"ל תורם שלא ברשות ומסיק דבסתם פליגי עכ"ל ז"ל. וברמב"ם פ"ד דהל' תרומות פסק אם היו ממחין זה על זה תרומת השני אינה תרומה ואם לא היו ממחין זה על זה ותרם הרלשון כשיעור מה שתרם חבירו אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הרלשון כשיעור תרומת שניהם תרומה פי' מהרי"ק ז"ל שהוא מפ' דמאי דקאמר

יכין תפארת ישראל יכין

ק' נגד התרומה השניה שהיא היא הקטנה שבשניהן טובל מהמדומע כשיעור ב' התרומות ומתנן לכהן והכלר מותר: יא) דלמשל שהיה הכרי כ' סאה והפרים זה סאה וזה סאה: יב) דמדלא הרשו ז"ל לא היה לכ"א רשות להפרים כ"א מחלקו והו"ל סאה שהרם כ"א חצי תרומה וחצי חולין [הטעונים למעשרות] והו"ל מדומע לכן יהנו שניהן לכהן והכהן יאכלם לכ"א חצי. והכהן חולין כמו שהיו: ג תרומת שניהם תרומה. היינו דתרומת כ"א מהן חציה תרומה וחציה חולין נמצא כשתרמו שניהם מ' סאין זה סאה וזה סאה אלא קדשה תרומה כי אם חצי סאה בשל זה וחצי סאה בשל זה כ"א כפי חלקו: אם תרם הראשון בשעור. אחד מ' כשעור שנתנו חכמים תרומתו תרומה והלכה כרבי יוסי דלפרושי מלתייהו דחכמים קאתי. ואית דמפרשי אם תרם הרלשון כשעור מה שתרם חבירו דומיא דולא תמורה אחר תמורה דהתם דהרלשון תמורה והשני אינו תמורה והשני מה שתרם אינה כלום דכיון דמתן לחבירו רשות לתרום כבר תרם ור' אליעזר סבר דהתרומה שניהם תרומה דגלי אדעתייהו דכל חד לא ניחא ליה בתרומת חבירו אבל הכא במתני' בשלא נתן רשות זה לזה לתרום הלכך כל חד אדעתא דנפשיה תרם חלקו לפיכך תרומת שניהם תרומה מקלת ע"כ. ורבינו שמשון ז"ל כתב דעל דרך גירסא דהתם משובשת. ובירושלמי במה אנן קיימין אי בשמוחין זה על זה אף ר' עקיבא מודה ואי בשאינם מוחין אף רבנן מודו אלא אנן קיימין בסתם ר"ע אומר שתמא אין מוחין ורבנן אמרי סתמא מוחין. אבל הר"ש ז"ל גרסה דגרים בירוש' מומחין שפי' מומחין פי' בקיאין לתרום דניחא ליה לשותף חבירו שיתרום כיון שהוא בקי אבל אם אינו בקי ודאי לא ניחא ליה וה"ל תורם שלא ברשות ומסיק דבסתם פליגי עכ"ל ז"ל. וברמב"ם פ"ד דהל' תרומות פסק אם היו ממחין זה על זה תרומת השני אינה תרומה ואם לא היו ממחין זה על זה ותרם הרלשון כשיעור מה שתרם חבירו אין תרומת השני תרומה ואם לא תרם הרלשון כשיעור תרומת שניהם תרומה פי' מהרי"ק ז"ל שהוא מפ' דמאי

מתרומות

משנה ראשונה

כדי ליתן טעם הכל מותר ואם לאו הכל אסור כדתנן פ"ב דפרלה מ"ז. והקשה בספר משנת חכמים דאי לאחר סיון נפלו ע"כ מיירי כשאין בתרומה רלשונה שהיינו המותן כדי ליתן טעם כיון דאי יש בה כדי ליתן טעם פשיטא דהכל אסור ולא מהני ק"א לבטל דכל מינו מיט אזלי' בחד ע"א כדאמרי' בתחלה דהכל אסור וכיון דאיכא ל"ש ה"ל ספיקא דאוריתא והכל אסור אלא ע"כ דליכא ל"ש וא"כ הקטנה נמי אינה מוכרת אפילו אין שם ק"א לבטל דהא בפק תרומה היא ומאי אמרת דנפלו שניהן כאחת דחדא מינייהו ודאי תרומה וכמי לבטולי הא איכא לאיתאי לקולא דהרלשונה ושיא הגדולה היא תרומה ומתבטלה כיון דליכא ל"ש והקטנה נמצא חולין היא ואפילו ליכא כדי לבטל דהא בפק תרומה היא ומתוך זה המרוץ לאוקמי מתני' דהרלשונה יש בה כדי ליתן טעם ע"ש וא"ל לומר כן דאי יש בה כדי ליתן טעם מאי מהני דיעבד אם הקטנה אפילו יש שם ק"א הא כבר נתבר הכל מחמת הרלשונה דבפק דאוריתא הוא. ושמא מפרש מתני' בתרומה של דנייהם אין בהרלשונה כדי ליתן טעם והא דלא פריגן הקטנה לבטלה דהרלשונה היא תרומה והקטנה חולין. דמאי הכא כיון דקולם נפולתן הי"ל שניהם בחזקת איסור דכל חדא מחזקינן לה בחזקת פפק תרומה א"ל לא לומר שבטיו נמצא זו היא של חולין שבבר אסרת שניהם בחזקת תרומה. אפילו לשיטת הפרי מגדים שבתבנו לעיל מודה הכא דדוקא אם נתבר מ' מהן ואין אנו דנין אלא על אותו שנפגיעו ממיר. אבל הכא שנייהם לפגיעו בתרומת ק"א להמיר האחד מכח הסני כיון שלריך לדון על שניהם ולומר זו תרומה וזו חולין כי' בפר"ח בדיני ס"ק נקלרה סי' ל"ד. ונ"ל דמייתי הכא שהתרומות

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

עמו בשיעור התרומה. ופירוש ראשון נראה בעיני עקר: **ד** במה דברים אמורים. הא דפליג ר"ע לעיל ואמר תרומת שניהם תרומה: בשלא דבר. שלא נעל רשות מחבירו לתרום אלא תרם מדעתו: אבל הרשה. שנתן בעה"ב רשות לתרום תרומתו בטל. אם לאחר שמינה שליח לתרום בטל שליחותו לאחר שהלך השליח מלפניו: חוץ. בעלים ע"ה שהשכירו פועלים חברים כדי להפרים תרומה בטהרה רשאים לתרום עד שלא יגעו בו הבעלים ע"ה ויטמאו את התרומה הפועלים אין להן רשות לתרום מפני חוץ מן הדרוכות

ד במה דברים אמורים יח) **בשלא דבר אבל הרשה את בן ביתו או את עבדו או את שפחתו לתרום** יט) **תרומתו תרומה** כ). **בטל** כא) **אם עד שלא תרם בטל אין תרומתו תרומה. ואם משתרם בטל תרומתו תרומה.** כב) **שהן מטמאים את הגת** מיד

ח"ג. ד ביתו. בל"ם בתו. ואם ניכוסל' אם. הפועלים ניכוסל' ממחל כלן מ"ה. שהן בל"ם מפני שהן. ה"ל שהיה גי' הר"ש ומפני מפני שהן מה"ל:

מלאכת שלמה

דקאמר ר' יוסי בסיפא דתרומת הסמי תרומה היינו לומר דאף תרומת הסמי תרומה: **ד אבל אם הרשה את בן ביתו.** וה"ה לשותפו ומשמע דלמאי שכתבתי במתני' לעיל בסוף חומ' ז"ל דהאי מתני' אלא הר' אליעזר. דו"ק. ולשון ה"ר יהוסף ז"ל פי' אפי' בן ביתו ואין ל"ל שותפו ע"כ. ופי' הר"ש שיריליי"ן ז"ל ואפי' עבדו ושפחתו דתנן הכא עבריים ונשים דאי' בהו שליחות ואע"ג דשפחה לא שייכא אלא בדלא אית לה שתי שערות דאי מייתא שתי שערות מאי בעיא נביה ואי אית (לית נראה דל"ל) בה שתי שערות קטנה היא ולית בה שליחות איכא לאוקמי בתרומת ירק דמדרבנן היא והכי אוקימנא בפ' התקבל מתני' טובא דטוהה ולמאי דא"ר יאמי בפ' המביא תיין דדוקא עובד כוכבים הוא דממעטינן דאין לו שליחות משום דלא בא ברית מעות אבל עבד כנעני לא ממעטינן דכתיב גביה קבלת תורה ממוסב עליך א"כ גר ברית הוא לדידיה מתני' אתיא כפשטה בעבד כנעני גדול דאי לתרום בשבילו עכ"ל ז"ל: **הדרוכות.** י"מ דקאי אענבים וי"מ דקאי אפועלים הדורכים וכן פי' בערוך ודוקא יין מפני שטומאתו מצויה נפי שהוא ראוי לשתיה אבל שמן לא הכי מוכח בירושלמי. וז"ל הרמב"ם ז"ל שם פ"ד הפועלים אין להם רשות לתרום אלא מדעת בעל הבית חוץ מן הדרוכין בגת שאם ילא לטמא את היין הרי הן מטמאין אותו מיד ולפי שמסר להם והאמינם על כן הרי הן כשלוחין ואם תרמו תרומתן תרומה ע"כ. ובהשגות אמר אברהם לשון המשנה כך הוא חוץ מן הדרוכות מפני שהן מטמאין את הגת מיד והפירוש מפני שהוא משקה והטומאה מצויה בו מיד משהלכו שתי וערב לפיכך הזריז לתקנו קודם שיקבלו טומאה ה"ז משובח וגדולי ויחא ליה לבעה"ב שיתרומו קודם שילרכו בה ע"כ. וכתב עליו הר"י קורקוס ז"ל וים לסייע לפי' רביו מלשון המשנה שאמרו מפני שהן מטמאין את הגת מיד דמשמע דה"ק שהן יכולין לטמאה מיד דלפי' הראב"ד ז"ל לא הלא הטומאה בפועלים ה"ל למתני מפני שהן מקבלין טומאה מיד ע"כ. ועיין בפי' הרמב"ם ז"ל למשנתנו וז"ל בטל הוא שיבטל לשלוחו משליחותו ובתנאי שיהיה עובר על דעתו כגון שאמרו לתרום דרך דמיון למזרחו של כרי והוא תרם למערבו אבל אם לא עבר על דעתו מה שעשה עשוי אע"פ שבטל כי הטיקר אצלנו אין אדם מבטל שליחותו בדבר. והדרוכות הם דורכי הענבים בגתות ואין (נראה דל"ל והן) רשאין לטמא הגת כשמתחילין לדרוך מפני שיהא מוכשר לטומאה וכיון שמסר אותם לדרוך ומסר להם נהו הנה הגיהם במקומו וקבל עליו מעשיהם עכ"ל. וכ"כ בחבורו וז"ל חוץ מן הדרוכים בגת שאם ירצה לטמא את היין הרי הן משמאין מיד ולפי שמסר להן והאמינן ע"כ הרי הן כשלוחים ואם תרמו תרומתן תרומה:

ציונים

ד בטל. קיומין נפ. פיי' שם ה"ם פרש"י ס"ם סוגי' הפיעלים. מיי' ס"ה ה"ג:

תוספות הרשים

משנה ד [הרי"ם ד"ה] במה דברים אמורים כו' תמיהה לי כו' דלקמן לרבנן שייכא עכ"ל. ולא הגמרא קושיתו כלל דהא לתכמיס לקמן גלא הרשה תרומת הא' תרומה ואין לומר דקושיתו שנפרש בד"א דתרומת א'

חדושי מהרי"ח

תרם שתי חביות פחות ב' חלקי המשים נמצא אם נפלו ב' התרומות אלו לסקום אחד איך תאמר שא"צ לבטל רק השניה הקטנה ממ"ג צריך נגד הגדולה דאם הגדולה תרומה צריך בנגדה מאה מה תאמר שמא הקטנה הרומה נמצא שתי חביות ראשונות מבל

תוספות רע"ק

מ"ד [אות כו] חוץ מן הדרוכות) והרמב"ם בפי' כתב ודרוכות הם דורכי ענבים בגתות ואין רשאים לטמא הגת בשמתחילין לדרוך מפני שיהיה מוכשר לטומאה וכיון ששבר אותם לדרוך ומסר להם נהו הנה הגיהם במקומו וקבל עליו מעשיהם עכ"ל. וכ"כ בחבורו וז"ל חוץ מן הדרוכים בגת שאם ירצה לטמא את היין הרי הן משמאין מיד ולפי שמסר להן והאמינן ע"כ הרי הן כשלוחים ואם תרמו תרומתן תרומה:

תוס' אנשי שם

טוא מפרש. ונראה דמש"ה כתב הר"ב דפי' מ' נראה לי עיקר. (ס"ג). וגם לא"ש הק' עוד דלפי' הר"מ דל"ל כשיעור תבינו מכי הו"ל למתני אם תרם פסני כשיעור אין ת"ת ואם לא תרומתו תרומה עיין שם: **ד** במשנה בטל. דעת הר"מ דאע"ג דבכ"מ בטול לאוד מהני לבטל שליחות. מ"מ בתרומה אא"ג שליחות ואפילו גילוי דעת סגי. ושותף תרם אלא בדשות שותפו וכן אריס תרם אלא בדשות ובכא ובכא בעה"ב ואמר כלך אלא יפות סגי. ואפילו תרם אלא בדשות אריס קרא לאמטוני. ולפיכך היכא דעבדו אליה בפירוש לא סגי דמר לבטולי שליחותיה דלא ליטי תרומה אא"כ שיהא בטלית שליחותו אא"ל לקבוע בדרוש וקבע בלשון דבטל בעל אע"פ שבעה בכה"ג ת"ת בשיטי כזה אין דרך להקפיד ולא הוי קפידא לבטל התרומה. אבל בדאיכא תרתי שבטל ושינה לא הוי ת"ת. וכ"פ הכ"ר בשו"ע. ודעת הרא"ש שדין התרומה בכה"מ ובטול לאוד סגי לבטולי שליחות וכן סגיה הרמ"א שם ס"ס: בר"ב ד"ה חוץ מן הדרוכות. בל"ע

יכין תפארת ישראל יכין

מתרומות כ"ב. פ"ג). אמנם ק"ל אמאי בלא תרם כשיעור תרומה הסמי תרומה שניהן תרומה ממ"ג אם תרם הראשון בעין רעה. א"כ הול"ל דרק חלוי תרומה דהיינו התרומה שמגיע מחלקו בהכרי ואלי הסמי מתרומתו יהיה חולין. וכ"כ תרומה שהפרים הסמי יהיה כך. ומשום שב' התרומות מדומעין הול"ל שיהיו שניהן לכהן. והכהן ישלם לכל א' חלי התרומה שקבל ממנו. ואת"ל אין ה"ג עכ"פ ק' בהפרים ראשון בעין רעה מהי דלא דמי לשליח שהוסיף לו פיחת מדעת בעה"ב בשונג דתרומתו תרומה [בלקמן מ"ד]. דהתם עשאו שליח בפירוש. ומדלא פירש לו באיזה שיעור יפרים גלי אדעת' שמרוצה בכל שיעור שיפרים. משא"כ הכא עכ"פ הול"ל הכא בהפרים הראשון בעין רעה הו"ל להסמי רק להוסיף על תרומה שהפרים הראשון. כפי שילה הוא להפרים ולכלקמן רפ"ד. ואת"ל התם מיירי דבשעה שתרם המקלת היה בדעתו להפרים אח"כ מה שהחסיר בתחלה. אבל הכא כשתרם הראשון היה בדעתו לבלי להפרים עוד והו"ל הרומה בטעות. עכ"פ ק' וכי גרע זה מתורם בטעות מטמא על טהור דתרומתו תרומה [בפ"ב מ"ג]. ואת"ל התם הייטו רק באדם בשלו משא"כ הכא שתרם בשל חבירו. כיון דתרם הסמי שלא כשיעור תרומה בשיעורו. ובשתם לאמרי חכמים נמי תרומת הראשון תרומה דוקא כשאין האחר כאן ותרם זה אז לא נתן דעתו לתרום כלל דל"ל תרומת ראשון אלי תרומה ואלי מבל ולאחכמים הכל תרומה. והמקדקד בדברי הרמב"ם בתורו יראה שזו היא דעתו שתמיד לכתחלה נשותף לתרום אלא בדשות תבינו ולא הביא נמי לוקמתא דירושלמי דפשטה לא שייכא אלא בדלא אית לה שתי שערות דאי מייתא שתי שערות מאי בעיא נביה ואי אית (לית נראה דל"ל) בה שתי שערות קטנה היא ולית בה שליחות איכא לאוקמי בתרומת ירק דמדרבנן היא והכי אוקימנא בפ' התקבל מתני' טובא דטוהה ולמאי דא"ר יאמי בפ' המביא תיין דדוקא עובד כוכבים הוא דממעטינן דאין לו שליחות משום דלא בא ברית מעות אבל עבד כנעני לא ממעטינן דכתיב גביה קבלת תורה ממוסב עליך א"כ גר ברית הוא לדידיה מתני' אתיא כפשטה בעבד כנעני גדול דאי לתרום בשבילו עכ"ל ז"ל: **הדרוכות.** י"מ דקאי אענבים וי"מ דקאי אפועלים הדורכים וכן פי' בערוך ודוקא יין מפני שטומאתו מצויה נפי שהוא ראוי לשתיה אבל שמן לא הכי מוכח בירושלמי. וז"ל הרמב"ם ז"ל שם פ"ד הפועלים אין להם רשות

משנה

בשיעורו. ובשתם לאמרי חכמים נמי תרומת הראשון תרומה דוקא כשאין האחר כאן ותרם זה אז לא נתן דעתו לתרום כלל דל"ל תרומת ראשון אלי תרומה ואלי מבל ולאחכמים הכל תרומה. והמקדקד בדברי הרמב"ם בתורו יראה שזו היא דעתו שתמיד לכתחלה נשותף לתרום אלא בדשות תבינו ולא הביא נמי לוקמתא דירושלמי דפשטה וזה כדפי'. ונקשלק זה מלוות הר"מ וגם לשון הרמב"ם שכתב ואם לא היו מממין ותרם הראשון כשיעור אין תרומה הסמי תרומה ע"כ עעמו נמי כדפי' דכשיעור הייטו מממין ולכך לא הולרך לפרש כשיעור מבבו דמתמלא משמע: **ד בד"א** בשלא דבר. פי' הר"ב הא דפליג ר"ע כו'. ותוי"ע הביאו לאחכמים נמי איתא אבל דברי הר"ב נראין לאחכמים הא אתכן דבשתם נמי תרומת הראשון תרומה והיכי תני בשלא דבר אבל הכשה כו' למה לי הכשה הא שמתמא נמי אלא משום ר"ע תני לה דפליג אחכמים כדפי' לעיל. ובגלא"ה מהני'

ד [בבמה דברים אמורים כו'. פי' הר"ב הא דפליג ר"ע לעיל ואמר תרומה כו'. תמיה לי אמאי מפר' אליבא דר"ע לחוד דולאי דאקא לרבנן שייכא להך בד"א כו' ולשון הר"ש הא דפליגי לעיל דלר"ע תרומה כו' וזה ניחא קלת דהרי לא פירש אליבא דר"ע לחוד ומ"מ קשה אמאי הולרך להאריך ולכתוב דבריו של ר"ע כלל ואפשר דמשום הכי הבין הר"ב דדעת הר"ש דדוקא לר"ע מפרש ולכך עיקש ושינה הלשון אבל אינו נכון]: **חוץ** מן הדרוכות. פירש הר"ב [בעלים] ע"ה שהשכירו פועלים חבירים כדי להפרים כו'. וכן ל' הר"ש ולכאורה שלכך השכירו חבירים כדי שע"ב יכולים להפרים בטהרה אבל אין לומר

ד"ה בטל. קיומין נפ. פיי' שם ה"ם פרש"י ס"ם סוגי' הפיעלים. מיי' ס"ה ה"ג:

תוספות הרשים

משנה ד [הרי"ם ד"ה] בבמה דברים אמורים כו' תמיהה לי כו' דלקמן לרבנן שייכא עכ"ל. ולא הגמרא קושיתו כלל דהא לתכמיס לקמן גלא הרשה תרומת הא' תרומה ואין לומר דקושיתו שנפרש בד"א דתרומת א'

חדושי מהרי"ח

תרם שתי חביות פחות ב' חלקי המשים נמצא אם נפלו ב' התרומות אלו לסקום אחד איך תאמר שא"צ לבטל רק השניה הקטנה ממ"ג צריך נגד הגדולה דאם הגדולה תרומה צריך בנגדה מאה מה תאמר שמא הקטנה הרומה נמצא שתי חביות ראשונות מבל

תוספות רע"ק

מ"ד [אות כו] חוץ מן הדרוכות) והרמב"ם בפי' כתב ודרוכות הם דורכי ענבים בגתות ואין רשאים לטמא הגת בשמתחילין לדרוך מפני שיהיה מוכשר לטומאה וכיון ששבר אותם לדרוך ומסר להם נהו הנה הגיהם במקומו וקבל עליו מעשיהם עכ"ל. וכ"כ בחבורו וז"ל חוץ מן הדרוכים בגת שאם ירצה לטמא את היין הרי הן משמאין מיד ולפי שמסר להן והאמינן ע"כ הרי הן כשלוחים ואם תרמו תרומתן תרומה:

ראשונה

נופה מטמא דאדר"ע קאי מדקתני אבל הכשה תרומתו תרומה משמע דאם לא דיבר אין תרומתו תרומה והייטו כר"ע דלחכמים וכ' יוסי בשותף נמי תרומתו תרומה אפי' לא דבר. וגם לענין ביעל אין חילוק אליבא דחכמים וכ"ש בין לא דיבר ובין הכשה דהא לדידהו בשותף אם תרם כשיעור מבבו הייטו לא ביעל ואם לא תרם כשיעור הייטו ביעל כדפי' לעיל: אבל הכשה את בן ביתו. הא דשבק שותף דאיירי ביה ונקט בן ביתו לאמטוני' דאפי' באמר אמינו שותף מהני דבוה אע"ג דמתני' לא ממתני' דבפ"ק עובד כוכבי' שתרם אפי' בכשות אינה תרומה ומבלל דיעבלא מהני. אי מהתם ה"א דאליהם דוקא מהני כדאמרי' התם אף שלחכם בני ברית כשעשאו שליח שא"ל לא הרוס והכא קא"ל אפי' לא א"ל אלא אם תרלה תרוס הוי כשליח ולא מהני בעול אחר שתרם: **או** את עבדו **או** את שפחתו. עבד ושפחה בני ברית ניכוסו שתיינן בתנות שהאשה מייבת: **שהן** מטמאין את הגת מיד

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לומר שהשלימוס כדי להפרים דהייט הרשה. ומ"ש הר"ב מפרישים החבירים כדי שיעור התרומה כו'. פירש הר"ש אבל עכשיו אין תורמין דת"ל הוי כחורש מן היין על העגבים שבנת ואין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו דהני עגבים דרוסות הם וכדתנן במשנה ח פ"ק: **ה** [רבי אליעזר חסמא. עיין מה שכתבתי בזה בסוף פ"ג דמס' אהות]: רבי אליעזר בן יעקב אומר וכו' תרומת מעשר עליו כו'. פי' הר"ב פליג אר' שמעון וכו'. כלומר אבל בתרומה גדולה ס"ל כר"א חסמא:

מיד[נ]: **ה האומר תרומת הברי זה בתוכו:** [נד] ומעשרותיו בתוכו. [נה] תרומת מעשר זה בתוכו. רבי שמעון אומר קרא שם [נו] והחכמים אומרים עד שיאמר בצפונו או בדרומו[נז]. ר' אליעזר חסמא אומר האומר תרומת הברי ממנו עליו קרא שם [נח]. ר' אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו.

אע"פ

קרא

חג. מיד נימוס נ"ג: **ה** זה בתוכו ומעשרותיו נעיונין הזה ומעשרותיו. תרומת מעשר כו' נימוס' ותרומת מעשר כו' וכ"ה נעיונין שם ובנ"ס נ"ג בגא זה. קרא שם נימו' קורא שם ונעיונין קרא השם. שיאמר נימוסלמי שאומר. קרא נימוס' קרא. תרומת מעשר עליו נ"ס תרומה עליו.

מלאכת שלמה

*) נו"ר שרים ולית

בחמלעיתו לא הוי מקום מסויים והרי הוא כחילו לא אמר כלום עד שיאמר בלפונו או בדרומו וכן הלכה: תרומת הברי ממנו עליו קרא שם. דלא בעינן שריה נכרים: עשור מעשר זה וכו'. ר"א בן יעקב פליג אר' שמעון דאמר תרומה מעשר זה בתוך הברי קרא שם וקאמר דתרומת מעשר זה בתוכו קודם שהופרש המעשר לא קרא שם אבל לאחר שהופרש המעשר אם אמר תרומת מעשר עליו קרא שם

הנה הניחם במקומו וקבל עליו מעשיהם ע"כ. וכתב הר"מ דילומאתו ז"ל הדרוסות כך מלאתי נקוד בגב"י ופירושו הדורכים ולוגמתו הלקוחות ע"כ: בפי' ר"ע ז"ל. מפני שהן מטמאין את הגת שהבעלים עמי הארץ. כתב עליו ה"ר יוסף ז"ל אין לשון המשנה משמע שהוא חוזר על הבעלים אלא על הפועלים שמטמאין את הגת מיד שהלכו בו שתי וערב ע"כ: **ה** האומר תרומת הברי הזה בתוכו ומעשרותיו בתוכו. פי' רש"י ז"ל ומעשרותיו בתוכו בחמלעיתו תהא תרומתו כדי שיעור תרומה ומעכשיו תהא כדי להתיר סביבו. תרומת מעשר זה בתוכו. מילתא אחריתי הוא כלומר אם היה ברי של מעשר ואמר תהא תרומה שלו בתוכו. קרא שם. ועד עכשיו אם אכל ממנו לא מטמא בעלים עמי הארץ שלא נגמר מלאכתו ז"ל. מפני שהן מטמאין את הגת שהבעלים עמי הארץ. כתב הר"מ דילומא

ולית הלכתא כחד מיניהו אלא כחכמים בלבד: **ן שנאמר מלאתך** ודמעך לא תאחר. ה"ק אע"פ שהוא עובר בלא תעשה שנא' מלאתך ודמעך לא תאחר. אעפ"כ מה שעשה עשוי. מלאתך אלו הבכורים שמתמלאים בבכיר ודמעך זו תרומה ומעשר ראשון נמי יש בו תרומת מעשר. לא תאחר לא תשנה הסדר: **ן זה קרוי תרומה וראשונה.** בכורים קרויין תרומה דאמר מר [פסחים לח:] ותרומת ידך (דברים יב) אלו בכורים דכתיב בהו (שם כו) ולקח הכהן הטנא מידך. וקרויין ראשית. דאמרינן בכורי אדמתך (שמות כג). תרומה קרוי תרומה את משמרת תרומותי (במדבר יח) וקרוייה

קרא שם(ח): **ן המקדים**(ט) **תרומה לבכורים**(י) **מעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון. אע"פ שהוא עובר בלא תעשה**(יא) **מה שעשה עשוי**(יב). **שנאמר מלאתך**(יג) **ודמעך**(יד) **לא תאחר**(טו): **ן ומנין שיקדמו הבכורים לתרומה זה קרוי תרומה וראשית וזה קרוי תרומה וראשית. אלא**

ן [*אע"פ שהוא עובר בל"ת מה שעשה עשוי. דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ס"ד לא מהני אמאי לקי הכי אמר אביי בפ"ק דתמורה סוף דף ד ורבא אמר לא מהני מידי והאי דלקי דעבר אמימרא דרחמנא ופריך ממתני' לרבא ומשני שאני התם דאמר קרא מכל מעשרותיכם תרימו. וכ' בפירוש שהזכרתי לא הקדים דבר לחבירו. וכתב עוד ומיהו אם הקדים מעשר שני לראשון לא יאכלנו עד שיוציא עליו מעשר ראשון וממעשר ראשון יוציא התרומה מעשר עכ"ל]: **שנאמר מלאתך ודמעך.** פי' הר"ב ודמעך זו תרומה וכתבו התוס' בפ"ק דתמורה ד"ד דלכך קרי לתרומה דמע

לפי שעהנת בלא ובכורים אינו אלא ביבש שהרי אין מביאים בכורים אלא מפירי כדתנן בסוף מכילתין וסוף מס' חלה. [*ומ"ש הר"ב לא תאחר לא תשנה הסדר ועדיין הסדר לא שמעו ומפרש לה במתני' דלקמן וזה לשון הרמב"ם לא תאחר ר"ל לא תאחר ממלאתך ודמעך

מלאכת שלמה

מי

מעסיף על ר"ש דאפילו לא אמר בתוכו אלא ממנו עליו שאין שיריו נכרין אפ"ה קרא שם ולאו דוקא נקט תרומה אלא ה"ה למעשרות ועוד פי' אי נמי אתא ר' אלעזר למימר דתרומה דוקא לא בעינן מקום מסויים. אבל במעשר בעי' מקום מסויים ע"כ. ואית דגרסי ר' אלעזר אמר אמר אף האומר וכו' וכן ג"כ במלתיה דראב"י גרסי אף האומר וכו'. וכתב הר"ש שירלי"ו ז"ל ור"א בן יעקב סבר דאפילו בני כרי למעשר ואמר תרומתו עליו מסויים הוי. וס"ל לאבא אלעזר בן גומל דבירושלמי פ"ק דמכלתין דאמר מה תרומה גדולה בממשנה אף תרומת מעשר בממשנה אפילו לכתחלה ע"כ. והכאתי דברי אבא אלעזר בן גומל לקמן פ' שניני סי' ו' והכיאה נ"כ ר"ע ז"ל בפ"ה דמס' דמאי סי' ב'. ובירושלמי אמרי' דר"ש אתי כב"ש כמו דב"ש אמרין קדשו מדומעין כדתנן לעיל פ"ק בש"א תרומת עלמן בהן כן נמי ר"ש ס"ל קדשו מדומעין ובעינן שתים עד כדון באומר בתוכו אמר בו מהו ומבטיון מברייתא דפטגתא דאיכא באומר בתוכו היא נמי באומר בו ומפרש שתים שעמא דרבנן דאמרי עד שיאמר בפומו או בדרומו לכתיב ונתתם לכם תרומתכם והרמותם מה תורם במסויים אף מחשב במסויים והיינו שיאמר בפומו או בדרומו ושתים מייתי ברייתא דמשמע דפליגי בה רבי ורבנן אחכמים דמתני' כמו שכתב שתכם ה"ר אליעזר ז"ל. ע"ש בירושל': **ן עובר בל"ת.** בירושל' אמר ר' יוחנן דאינו עוקה על לאו זה דאסמכתא בעלמא הוא דעיקר קרא למאחר מליתן אותו לכהן בזמן הבישול: **ן ומנין שיוקדמו** כו' **אלא יוקדמו** כו' **ותרומה לראשון שהיא ראשית.** מה שא"כ במעשר ראשון דאע"נ דאסכתן דאיקרי תרומה דכתיב בפרשה קרח כי את מעשר ב"י אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללוים בנחלה. דאמרינן לא אסכתן דאיקרי. ובמכילתין מפ' טעמא והכיאו רש"י ז"ל ברים תמורה דף ל' יוקדמו בכורים לתרומה משום דבכורים תמידי דאית להו ל' שמות דאמרינן ומלאה ותרומה ובכורים. והתרומה אין לה אלא שלשה שמות

דאמרינן

יכין תפארת ישראל בועז

בח) אר"ש פליג דסבירא ליה באמר תרומת מעשר בכרי קרא שם אף שאלה הפרים עדיין המעשר. וקאמר אליבא דוקא באמר כן אמעשר שכבר הופרש קרא שם (ב): בט) להפרים: ל) ומבכח"ל דאמר שיהיה תרומה לכשיתלשו ודו"ק: לא) המפורש לקמן במשנה: לב) אף לרבא [תמורה ד"ד כ'] דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הכא שאני דאפקי קרא דלגבי. אבל אי"ל דלהכי מהני מדאין המעשה אסור מל"ע רק מלד הזמן כשאחז בשבת דשחיטתו כשיר' [כפ"ק דשלנו ופרפו"ז מ"מ סר"ת]. ליתא דהכא אינו אסור מלד הזמן עלמו רק מדהקדימו והו"ל שפיר כאסור המעשה מל"ע: לג) היינו הבכורים שנהנין רק ביבש משהתחיל הפרי והשבלים להתמלות בביכור: לד) זהו תרומה ומעשרות [כתו' תמורי' ד"ד מ'] שניתן נם בלח כשמן ויין: לה) להקדיש האחרונים ואפילו לא הקדיש ממנם רק בקריאה שם אסור. ולתר"ב הך שנאמר דקאמר הנא אעובר בל"ת קאי (ד). מיהו בהקדים מעשר שני לראשון כגון שהיה לו ק' סאה עבל העבול למע"ר והיה לו להפרים תחילה י' למע"ר. ואח"כ ט' למע"ש והוא הקדיש והפרים תחלה י' למעשר שני ואח"כ ט' למע"ר אפילו עשה כן בעוד התבואה בשבלי' אפ"ה חייב להפרים מהי' מע"ש מ' למעשר ראשון קודם שיאכל המע"ש [ואפשר נמי דאסור כמדומה מחמת תרומת מעשר שני רק שנתבטל בכל הי']. אבל בהקדים מעשר ראשון לת"ג יום חילוק דאם הקדימו בשבלים פטור מת"ג ואם הקדימו בכרי חייב להפרים מהמעשר ת"ג [כגילה י"ג ג']: ר"ל

משנה ראשונה

קודם שהופרש המעשר קרא שם ולא ידעתי מי הביאו לכך להכנות במחלוקתם די"ל דר"ש נמי ס"ל דוקא אחר שהופרש המעשר ולא פליג אלא דר"ש מלריך שיאמר בתוכו ולאב"י לא מלריך דכר"א חסמא ס"ל דלא בעינן שיריו ניכרים אלא דר"א חסמא אמר מילתיה בתרומה ולאב"י בת"מ ומר אמר מדא ומא"ח א"ל דלאב"י ס"ל בת"ג דוקא בעינן שיריו' ניכרים דכתיב בה לאחיות ולא בת"מ. וכן נלאה מפי' רש"י בפ' בכל מערבין ד' ל"ז דפי' מילתא דר"ש ותרומת מעשר זה בתוכו לאו אלבאי קאי אלא מלאה אחריתא היא שאם היה לו כרי של מעשר ואמר מ"מ זה בתוכו כו': **ן מלאתך** ודמעך. פי' הר"ב דמעך זהו תרומה. ותו"ש כתב בשם הגאון דאפי' אמרה שאינו יודע מהו לשון דמע. ולפי' מתנגת בלא ג"כ. ולא אתנן אחת דהא שמת הנו' בכמה דוכתי אינה אלא בדגן מיכום ויצהר כמ"ש בפ' בא סימן ד' ל' ובפ"ק דבילה דף ד' ובכמה דוכתי וביכורים נמי דכתיב אמין מביאין מביאין הזיתים ובענבים כדאמר בתנא. ובכאה דל"ל דתרומה לשולם נוהג בלא אכל בכורים אם לא בגדן מתחלה לכך אין מביאין מבקה כדפי' הר"ב בסוף אלה: **ן זה קרוי תרומה** ולאבית וזה וכו'. תרומה דנקט הכא בכדי נקטי' דלא ה"ל לאמר

דעכ"פ וראשונה היא סבל ז"א דעל זה יש תקנה להפריש מבקום אחר רק למה באמת לא אמרה המשנה כשניה ויהיה פי' שנפלו כל השתים ע"ב צ"ל כמו שאני מפרש ולפיכך צ"ל שלא נפלו כל הישנים דאם לא כן לא יש קפנה אלא ע"כ כמפורש ברמב"ם ודו"ק: ס"ו [תוי"ם ד"ה] **שנאמר** מלאתך ודמעך לא תאחר.פי' הר"ב כו' כדתנן בסוף מכלתין אסוף מס' חלה כו' עכ"ל מה שב' הרב הוי"ם

כדתנן

[משניות זרעים ח"ב] **4. דלית**

ציונים

ן המקדים תרומה. פמולה הנ' מיי' מס פ"ג הכ"ג. סוס"ש מס מכ"ז:

תוספות חדשים

כתיב לאמת דמיכה ילפינ דכמי שיריים ניכרים מבמ"כ בת"מ דלא כתיב לאמת בהדיא ואם כן ימינא מאמרעא וכו' והנ"נ קל' על הר"ם דל"ל כחד פירוש בדברי ר"ל מחמת דתרומה דוקא לא בעי מקום מכויים אבל במעשר בעי ואיך אמר להתמיר ממעשר עפי מבתרומה ול"ע (ס"ל):

חדושי מהרי"ח

שהרמב"ם בפי' מתרץ במתק לשונו ואינתיק לשונו אף שאין דרכי להאריך רק לחבין המשנה שהיא קשה וז"ל בפי' ואמר בכאן שאם היתה התרומה הראשונה שהיתה בה הספק והשניה שהוציא אח"כ האחת גדולה מן האחרת ויהיה באחת על דרך הדמיון סאה ובשניה סאתים ונפלו השלש סאין בחולין צריכין אנו לדעת שישור אותן חולין ונחשב כי סאה תרומה נפלה בתם והיא קטנה שבשתיהן כו' עכ"ל ראה איך פה ספיק מרגליות והאריך לבאורה ונתן דמיונות מה שלבאורה אין צריך לכל זה רק שהיה קשה לו קושיא הנ"ל ולכן פי' המשנה דבאמת לא נפלו כל הסאה תרומה רק נפלו כמו שממשל מזה א' סאה ומזה ב' סאים פי' יהיה מי שיחיה אם מהגדולה סאה ומהקטנה סאתים או איפכא ואינו צריך לבפל רק נגד סאה הן היא מהגדולה או מהקטנה רק שמאחד נפל פחות ומאחד יותר ואם בעל נפש אתה בין תבין ודקדק בדברי הרמב"ם בכל תיבה ותיבה ממש ותמצא כדברי רק שאין דרכי להאריך הש"י יגלה לנו נפלאות א"ם.

שמעתי מחכם א' שאמר שלא קשה כלל שאם הראשונה אינה תרומה על הב' אז אפילו עליה עצמה אינה תרומה דבעינן ראשית ששיריה נכרין א"כ לפי זה נ"ל כוונת הרמב"ם שקשה להרמב"ם למה אמר בקטנ' שבשתיהן הלא בודאי הב' היא הקטנה הול"ל כשניה אבל להרמב"ם נחוא דפעמים הקטנה היא ת"אשונה כגון שנפל מן השניה ב' מאין ומן הא' א' סאה וכמו שכתבתי שם וק"ל רק שלפי דברי החכם צ"ל דוקא שתרם הבית שליטות נמצא שלא היו שירי' נכרין אבל לפי דברי אפילו תרם חצי חבית' לכן נראת דברי ולא קשי' לדברי החכם ולפיכך צ"ל שלא נפלו כל

תוספות אנשי שם

ובגרי"ב כתב דאין כוונת הגי"ע דתמע תמירא מה"ג רק הטעם מטום דעדיין לא הופרש המעשר כמ"ש הר"ב. ועי"ש בלשון הר"ב מ"ש תמע זה דיבון שלא הופרש לא שייך לשון זה אבל אחר שהופרש המעשר אז דיש כמו מ"ג ומכ"ש ראב"י שיעור מעשר זה עשוי תמע עליו והיינו דלא בעי' שיריים ניכרים בגל אפי' נומר בתוכו וכר"א חסמא וזה סרה קושית הס"ל: **ן** ת"ם ד"ה אע"פ כו' ואמ' אלפי' פירוש בעלמא בשאר לאין דאית בהו מעשה דבכר אין בו מעשה ולא נקי וכמ"ש הגי"ע ספ"ק דתמלי. (ס"ל): ד"ה שנא' כו' ובכורי' אינו כו' ל"ל דלא אייתי אלא בדבש תמרים דבין ואמן אף בבכורים עוסנת בכלקטו

סזיפים

ן המקדים תרומה לבכורים. פמולה הנ' מיי' מס פ"ג הכ"ג. סוס"ש מס מכ"ז:

תוספות חדשים

כתיב לאמת דמיכה ילפינ דכמי שיריים ניכרים מבמ"כ בת"מ דלא כתיב לאמת בהדיא ואם כן ימינא מאמרעא וכו' והנ"נ קל' על הר"ם דל"ל כחד פירוש בדברי ר"ל מחמת דתרומה דוקא לא בעי מקום מכויים אבל במעשר בעי ואיך אמר להתמיר ממעשר עפי מבתרומה ול"ע (ס"ל):

חדושי מהרי"ח

שהרמב"ם בפי' מתרץ במתק לשונו ואינתיק לשונו אף שאין דרכי להאריך רק לחבין המשנה שהיא קשה וז"ל בפי' ואמר בכאן שאם היתה התרומה הראשונה שהיתה בה הספק והשניה שהוציא אח"כ האחת גדולה מן האחרת ויהיה באחת על דרך הדמיון סאה ובשניה סאתים ונפלו השלש סאין בחולין צריכין אנו לדעת שישור אותן חולין ונחשב כי סאה תרומה נפלה בתם והיא קטנה שבשתיהן כו' עכ"ל ראה איך פה ספיק מרגליות והאריך לבאורה ונתן דמיונות מה שלבאורה אין צריך לכל זה רק שהיה קשה לו קושיא הנ"ל ולכן פי' המשנה דבאמת לא נפלו כל הסאה תרומה רק נפלו כמו שממשל מזה א' סאה ומזה ב' סאים פי' יהיה מי שיחיה אם מהגדולה סאה ומהקטנה סאתים או איפכא ואינו צריך לבפל רק נגד סאה הן היא מהגדולה או מהקטנה רק שמאחד נפל פחות ומאחד יותר ואם בעל נפש אתה בין תבין ודקדק בדברי הרמב"ם בכל תיבה ותיבה ממש ותמצא כדברי רק שאין דרכי להאריך הש"י יגלה לנו נפלאות א"ם.

שמעתי מחכם א' שאמר שלא קשה כלל שאם הראשונה אינה תרומה על הב' אז אפילו עליה עצמה אינה תרומה דבעינן ראשית ששיריה נכרין א"כ לפי זה נ"ל כוונת הרמב"ם שקשה להרמב"ם למה אמר בקטנ' שבשתיהן הלא בודאי הב' היא הקטנה הול"ל כשניה אבל להרמב"ם נחוא דפעמים הקטנה היא ת"אשונה כגון שנפל מן השניה ב' מאין ומן הא' א' סאה וכמו שכתבתי שם וק"ל רק שלפי דברי החכם צ"ל דוקא שתרם הבית שליטות נמצא שלא היו שירי' נכרין אבל לפי דברי אפילו תרם חצי חבית' לכן נראת דברי ולא קשי' לדברי החכם ולפיכך צ"ל שלא נפלו כל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מי שהוא רוצה להקדימו ותמ"כ הביאו רוצה שרצוי להקדיש אלו החקים מקלתם על קלתם. ע"כ] : ח [*שאיני נהנה לזה. כלומר ממה של זה דוגמא לדבר בפרשת ויסלח למי אתה. פירש"י של מי אתה. ועיין בר"פ קמא דנדרים ופ"ג ובגו שוון. עיין רפ"ה דמזיר. [*וכתב הר"ם ודוקא כשספתיו ולבו מכחישין זא"ז אבל לא מכחישין זא"ז מהני בתרומה וקדשים כדדרשי' בפרק שבועות שתים שאני גומר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו עכ"ל ומשום קדשים מייתי לדפרק שבועות שתים אבל לענין תרומה °הוה ליה להביא משנתנו פרק קמא משנה ז דאין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין וילפינן לה מדכתיב (במדבר יח) ונחשב לכם תרומתכם כמ"ש שם הר"ב והר"ם] :

הנכרי

יקדמו בכורים לכל. שהן בכורים לכלי). ותרומה לראשון שהיא ראשית לו). ומעשר ראשון לשני שיש בו ראשית לח): ח המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר. מעשר ואמר תרומה. עולה ואמר שלמים. שלמים ואמר עולה. שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה. שאיני נהנה לזה ואמר לזה. °לא אמר כלום עד שיהיו פיו ולבו שוין לט):

העובד

וקרויה ראשית דגנך (דברים יח): בכורים שהן בכורים לכל. לשון בכורים דרים לכך קרנהו רחמנא בכורים. לי נמי משום דכתיבי בפרשת כי תשא עד שלא נצטוו על התרומות: שיש בו ראשית. דבמעשר ראשון יש בו תרומה ותרומה קרויה ראשית לפיכך דין הוא שיקדיש ראשון לשמי: ח עד שיהיו פיו ולבו שוין. דכתיב (שם כג) מוצא שפתיך תשמור וכתיב (שמות לד) כל נדיב לב הא כילד בעינן גומר בלבו ומוציא בשפתיו:

הנכרי

ח"ג. ז בכורים נירוש' הבכורים וכ"ה בד"ם ובד"מ. לכל בד"ב נ"ג וכ"ה בשמנ"ג וירושל'. בבורים ירושל' כבכורים: ח עולה כו' נשמתים שם נ"ג בנא זו. שאיני בד"ם שאני ובשמתים או שאיני. שאיני נירושל' שאני וכ"ה בד"ם. שיהיו בד"ב שיהו וכ"ה בד"מ ובשמנ"ג ובירושל' שיהא וכ"ה בד"ם.

מלאכת שלמה

רלשית ולמע ותרומה. ויוקדם תרומה למעשר ראשון שאין לו אלא שני שמות כגון מעשר ותרומת מעשר. ויוקדם שני מעשר ראשון לראית ליה שני שמות למע"ש דאין לו אלא שם אחד כגון מעשר שני ע"כ. ואית דגרסי שיקדמו היו"ד בחירי"ק והקו"ף בשת"ח והדל"ת בשב"א. והר"מ די לוזמנו ז"ל נקד היו"ד בחירי"ק והקו"ף והדל"ת בשב"א: שהן בכורים לכל. מלאתי שנקד החכם הר"ר יהוסף אשכנזי ז"ל בכריס בשם ספר כתיבת יד. הבי"ת בשב"א. ובגיר"י הכ"ף. עוד כ' שהן בכריס לכל פי' אלי לכל חוזר למעלה וה"ק אלא יקדמו הבכורי' לכל כי הם בכורים ועל זה הדרך מדברת כל המשנה שאמרה אח"כ ותרומה לראשון וכו' ומע"ר לשני וכו' גם כאן פירושו הבכורים קודמין לכל כי הם בכורים ע"כ. עוד כ' על מה שפי' ר"ע ז"ל ה"ק אע"פ שהוא שובר בל"ת וכו' כ' פי' זה לחוק וגרא' דמייתי ראי' ממה שאמר הפסוק לא תאחר ש"מ שמה שעשו שאל"כ אין שייך עומר איחור ולמע ותרומה כמו ירושלמי בפירוש וכדומה לזה יש במס' תמורה פ"א ממירין מן הבקר על הצאן וכו' שנאמר לא יאליפנו וכו' ע"כ: ח עולה ואמר שלמים לא אמר כלום. והוי חולין נמורים ומהימון לומר שכן היה דעתו להוציא בפיו ומעשה והוציא בענין אחר ואפילו איכא אחרינא סמיך עליו ומצי שרוים הבהמה לחוץ ולהאכיל התרומה לזרים ואע"ג דאתחזיק אסורו כל בהמה דלא אמר אסייה בדבורו הוא לא מקרי אתחזיק איסורא אלא היכי דאף לדברי הכל הבא להתיר מכאן ולהבא מדה הוא דמעיקרא אסור היה וכגון ההיא דרש גיטין גבי בפ"ג דאתחזיק איסורא דא"א אף לדברי השלישי אבל הכא דלפי דברי הכל דשרה בדבורו משלם לא היה אסור. תשובת מי' הלכות אישות סימן ג': [אות כח] בתוי"ט ד"ה עד שיהא כו'. הו"ל להביא משנתנו) אינו מוכרח דמהתיא

תוס' אנשי שם

הוי' והענינים על דעת כן. או אפשר דלף כיון ושמן אייר דכשלא נקטוס מתחלה לכך אין מקבלין מהם כדתנן בסוף הלא משא"כ תרומה שאם זנו אחר שנטלו התמירים דגם מייב בתרומה אע"ג דאין עושין בתרומה תמרים דגם וה"ה אם עבר ועשה התמרים דגם אחר שנטלו אלא אפשר אהנו הדגם וי"ל דין הרומה ממש מבא"ל משקין של בכורים בעבר ועשה. (הו"ע). ועיין לק' פי"ח מ"ב: ח בר"ב ד"ה בבורים כו' בפ' כי תשא. יותר הו"ל לאתויי מפ' משפטים דקדיש. (רש"ם): ח חי"ם ד"ה עד שיהא כו' נפרק שבועות שתים שתי כו'. ל"ל נפ' שבועות שתים שני גומר כו' ומשום דפרק

יכין תפארת ישראל בועז

לו) ר"ל לשון בכורים אחלה משמע מ"ש מדכתיב בתור' קודש לשתר מתנות: לז) ר"ל דכתב בה ראשית: לח) דבמע"ר יש המ"ע שדינה כתרומה: לט) נקט כאן ג' ענייניים תרומה קודש וחולין לאשמעינן דבכולן הדין שוה דלא אמרי' דברי' שבלב אינן דברים רק כשיודע מה שדיבר ולא בטועה בדבורו [כר"ן שבועות דל"ז א']. מיהו בדברים שבלב בלי דבור רק בתרומה וקדשים דבריו קיימים [שבועות דכ"ז ב']. ובאין הדיבור שותר למחשבתו דנתכוון לומר פת חטין יאסר עלי ואמר פת שתים. בכל דבר

הקדמה. דאל"כ הרי הקדמתו המאוחר לא אהני מידי. והיכא משכח"ל לא תאחר. הרי ע"כ יקדים המוקדם. ואת"ל דאתא קרא דלא תאחר לאשמועי' דאע"ג דלא הוצרכו מעשיו אפ"ה חייב מלקות. א"כ בלא הקדים אם מלי לאשמעינן כן. ותו דהרי מדקרי"ל בטלו ולא בטלו כר"י (מכות ע"ז ב). א"כ אי ליתא דהכא לא אהנו מעשיו. עדיין לא ניעל העשה דיכול עדיין להקדים המוקדם ולקיים העשה. והילך אפשר לחייבו מלקות. ואע"ג דלרב' (תמורה ד"ה א) אע"ג דלא אהנו מעשיו. אפ"ה נקי מדעבר אמימרא דרחמנא. זהו במתקן העבירה במעשה שלא היה מחוייב בה קודם שעבר הלא כאומם שגירש שיתקן חטאו כשיחזר לנשאה. והרי קודם שגרש לא היה חייב לנשאה. אבל הכא מה שאיחר המוקדם מעשה קוף בעלמא הוא. וחיובו להקדים המוקדם אחתי אתפיה דמרא רמי כמקודם ומה יקרה. אע"כ אתא לאשמעינן בדכתב לא תאחר דמזה שמעי' דהקדמתו מהני. ולפיכך שפיר שייך לא תאחר. והייט דקאמר הנא שנאמר לא תאחר. ולא כ' לא תקדים. מזה שמעי' דמה שעשה ד"ה ב') לא משמע הכי. ודו"ק:

משנה ראשונה

למיתב אלא זה וזה קרויין ראשית. וי"ל דאתי למימר שבמיהן שוין בכל שמוחיסה ומפני מה יקדמו הבכורים. ואמר שהן בכורים לכל. ופי' הר"ב דחוק בזה. ולא ידעתי למה לא לא פי' כפשטיה אחוב הבכורים קודם לתרומה שהבכורים חיובן במתובר והתרומה אינה אלא בתלוש כדתנן פ"ג דבכורים מ"ד: ח המתכוין לומר תרומה. פי' שנתכוון בלבו להוציא בשפתיו תרומה ואמר מעשר ונמלא שלא נתקיימה מחשבתו שבלב ודבורו נמי לאו כלום הוא שבמשות הוא. אבל אם נתכוון בלבו שתהא תרומה מיד ושלא יוציא בשפתיו כלום הוי תרומה מיד וכי אמרי' בשבועות ד' כ"ו מוצא שפתיך תשמור אין לי אלא שהוציא בשפתיו גמר בלבו מנין ת"ל כל נדיב לב. וזה דלא כמ"ש הר"ש והר"ב אלא בשפתיו גמר גומר בלבו ומוציא בפיו ע"כ דמשמע בלבו לחוד לא מהני לעולם וזה אינו ונהדיא תמן בפ"ק מ"ו האלם תרומתו תרומה ופי' בהר"ן בנדרים ד' כ"ח ד"ה היכי כדר וכן הא דפליגי נמי בפ"ה דתמורה גבי ס"ו תמורת שלא תמורת שלמים דאמ"ל יוסי אם לכך נתכוון מתחלה דבריו קיימין ולר"מ תפוס לשון ראשון הייט נמי שנתכוון בלבו להוציא בפיו ואז אינה תמורה עד שתוציא בפיו ולר"מ אם"ל תפוס לשון ראשון הוי תמורת שולה לחוד ושמא כוונתם ג"כ דגמר בלבו להוציא בפיו לא מהני עד שיוציא בפיו וקילרו בלבוגם. אבל דיוקא דקראי שנתנו אינו מכוון. ומ"ש הר"ם דאם אין פיו ולבו מכחישין זא"ז מהני בתרומה וקדשים דכתיב כל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ט הנכרי והכותי תרומתן תרומה. אם הפרישו תרומה מן התבואה שלהן אבל אם תרם הנכרי משל ישראל בשלימותו אין תרומתו תרומה כדרשינן מכן תרימו גם אתם (במדבר יח) מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית: והכ"א יש לו. והלכה כחכמים:

ט העובד כוכבים והכותי תרומתן תרומה מ) ומעשרותן מעשר מ) והקדשן הקדש. ר' יהודה אומר אין לעובד כוכבים כרם רבעי מא). וחכמים אומרים יש לו.

תרומת

ד"ג. **ט** והכותי נקטינן והכותי שתרמו וגנזינן שתרמו משלהם. ומעשרותן נ"מ ומעשרותיהן וכן הוא נ"מ.

כמ"ש הרמב"ם בחיבורו ר"פ עשירי מה' מעשר שני מטעם הירושלמי. וכ"כ הר"ש בסוף מסכת ערלה. וסייעתא לפי' הר"ב דסוף מס' ערלה. ותיובתא על פירושו ופירוש הרמב"ם דרים מס' ערלה. ובסוף ערלה אכתוב יותר מזה. [*וטעמו של ר' יהודה לאו משום דסבר דים קנין

מלאכת שלמה

בדברו ע"כ. והם דברי הר"ן ז"ל בפ' האיש מקדש דף תרמ"ג: **ט** העובד כוכבים והכותי תרומתן תרומה. אית ספריה לגרסי שתרמו משלהן תרומתן תרומה. ופי' רש"י ז"ל תרומתן תרומה ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות ומירוח העובד כוכבים אינו פטר מן התרומה. ובמנחות יליף לה מעמה מדגנך דגנך תרי זימני למעוטי דיגון עובד כוכבים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לגרמה, מדמעת. אם כפלה לחולין אוסרת ומייבין עליה חומש האוכלה בשוגג. וה"ש פטר דקסבר אין מירוח העובד כוכבים חייב בתרומה. ויליף לה מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים במנחות ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו גרוכי עכ"ל ז"ל. והתוס' ז"ל דחקו עצמן לומר דמירי שגדל שלים ביד ישראל ונקחו העובד כוכבים הלכך חייב בתרומה וכתב עליהן הר"ש שיריליי"א ז"ל ואינו כן כלמשמע הכא בגמ' ירושלמית דכין בתרומת גרנו כין בעובד כוכבים שלקח פירות מישראל מיירי מתני' ותעמא דמתני' הייגו דהוי קדשי הפה וכי היכי דבמת חולין דעריית אי אקדשה עובד כוכבים הוי הקדש כלתניא בפ"ק דחולין אים אים לרבות העובדי כוכבים שנודרין כדרים ונדבות כישראל והכא נמי אע"ג דפירותיו חולין הוו ושרו באכילה אם קרא עליהן שם אסורי לכולי עלמא ותתפסין הן לאפי' בחלת ח"ל אמרי' הכי כלתמרי' בפ"ק דיום טוב ות"ק דפליג אדר"ש הייגו ר' יוסי דמייתי בירושלמי דפליג עליה בפ"ד דזבחים דתנינן תמן קדשי עובדי כוכבים אין חייבים עליהן משום פגול נותר וטמא והשותן בחוץ פטור דברי ר"ש ר' יוסי מחייב וכי פליגי ר"י ור"ש היינו אי חייבין עליהן חומש זרים שאכלוה או לא ואי אוסרת במאה או לא וכן בבהמת

יכין תפארת ישראל יכין

דבר דבריו קיימים: מ) בהפרישו על שלהן דקיימא לן אין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מהרומות ומעשרות[כרמב"ם פ"א מתרומות] ואף דקיי"ל מירוח עובד כוכבים פטר מדאו' גזרו חכמים שלא יתנו ישראל

משנה ראשונה

הר"ב פפ"ח דנדרים: **ט** העובד כוכבים והכותי. כ"ה בכל הספרים והכי מייתי לה בפ"ב דקידושין ובפ"ב דביצין וג"ע דכותים הא מצוין ומייבין במצות כישראל ומעשרין פירותיהן כישראל כמ"ש הר"ב פ"ה דתמאי מ"ע. ולמאי נריך למיתני. והותק לאוקמי בכותים אחר גזרה שגזרו עליהן לטיות כעובדי כוכבים לכל דבר דלא

תאכלן

דבר שתלוי בראשו של אדם שהרי גם ישראל אם הפרים תרומה מדבר שהוא פטור מן התרומה אין ת"ח. ולפיכך כל דבר שיש בה תרומה ביד ישראל הייגו אי ס"ל דאין קנין ומירוח עובד כוכבים אינו פוטר. אז כשגדל שלים ביד ישראל דאז יש בהתבואה קדושת תרומה שהרי הישראל אסור לאכלה בלא הפרשה ומה שהישראל מפרים נתפסת בקדושת תרומה גזה אף שהעובד כוכבים פטור מלהפרים מה שהפרים בקדושת תרומה נתפסת כמו בהקדש. ולשיטת הרמב"ם אף אם יש קנין ומירוח עובד כוכבים פוטר משיגין תרומה להקדש להת"ק. ור"ש כ"ל דתרומה שאני מהקדש דיש בה מיעוט בני ישראל ולא עובד כוכבים שאין ת"ח. ומנחות דף ס"ז איתא בריש"א דחלת עובד כוכבים בא"י מותרת לזרים ותרומתו אסורה ומדמעת. ודוקא כתם לומר דטעמא דמחלק בין חלה לתרומה משום דס"ל דגלגול עובד כוכבים פוטר ומרוחו אינו פוטר. ומזה לכתורה היובתא לדעת הר"מ דהא הזין הכא דאם הי' המירוח פוטר לא היה ת"ח כמו שהחלה מותרת. ובריש"א דהתם כתכמים דלא ממעט עובד כוכבים מבני ישראל ולמסקנא דהתם ס"ל לבריש"א דמירוח נמי פוטר ומ"מ ת"ח מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין. ומ"מ אין לפרש דגם ת"ק דמתני' נמי הכי ס"ל ומ"ש ת"ח הייגו מבני ישראל ולמסקנא דהתם ס"ל לבריש"א דמירוח נמי פוטר ומ"מ ת"ח מדרבנן גזירה משום בעלי כיסין. ועוד דאי הוי מדרבנן לא הוו מתייבי בחומש בתרומת מע"ש דלק' פ"ז מ"ב. ועי"כ ס"ל דהתם דעת עליעית היא. ולהר"מ ס"ל דמפ' מדרבנן דהא דומיא דהקדשן הקדש דהוי דאורייתא. ועוד דאי הוי מדרבנן לא הוו מתייבי בחומש בתרומת מע"ש דלק' פ"ז מ"ב. ובבריש"א דטעמא דר"ש לא משום דבני ישראל ממעט עובדי כוכבים אלא משום דס"ל דאין לדמות תרומה להקדש כיון דמירוח עובד כוכבים פוטר ואין בו לד חיוב לישראל. ובבריש"א דהתם ס"ל כר"ש דתרומה לא דמי להקדש אח"כ יש בו לד חיוב לישראל. ולפיכך אלמא עובד כוכבים פוטר ואין בו לד חיוב לישראל. ובבריש"א דתרומתו אסורה ומדמעת ולמסקנא דהתם כבולה מילתיה ס"ל כר"ש אלא דפליג בגזירה דבעלי כיסין. ואפשר דגם ר"ש נמי הכי ס"ל ול"פ אלא בחומש כמ"ש הר"ב. ולפי המבואר מכל מ"ש הר"מ ז"ל אפשר שתרומת העובדי כוכבים תרומה מדרבנן כמו אסור' דמנחות. ואפשר דגם ר"ש מודה והר"ב כתב מפורש, דר"ש מודה דמדמעת ולשיטתיה לק' בפ"ז מ"ב דגם תרומת מע"ש דמדמעת אבל לשיטת הר"מ בין תרומת עובד כוכבים ובין תרומת חו"ל אסורה לזרים בעינה אבל בטילה ז"ל ק"ל. ומ"ש הר"מ בפ' והלכה כתכמים מוסב על תכמים דר"י אבל במחלוקת ת"ק ור"ש לא כתב אלא הלכה כמי. ואפשר משום דס"ל דר"ש בדמוע נמי פליג וא"כ אין הלכה כתרוייהו אלא כסוגיא דמנחות. והר"ב שכתב ואין הלכה כר"ש ומפרש דר"ש מודה דמדמעת. א"כ משמע שפוסק דמדאורייתא הוי ת"ת וגם ס"ל נמי ס"ד דפלה דים קנין וא"כ משמע דס"ל כדעת הר"מ דאף אם יש קנין ומירוח עובד כוכבים פוטר ת"ת. ולכאורה לכאורה א בגשיפ של עובד כוכבים דמע"ע פ"ד דפלה נמי הוה לשו"פ ופטור מן המעשרות. ומתני' דשם אתיא כר"ש. אבל לפ"ז ל"ע למה הוצרך הר"ב שם לומר דאינה הלכה משום דיש קנין תיפוק לי' דאפי' אין קנין נמי אינה הלכה כאין דהלכה כתכמים דמתני' דמעשיהן במצות קיימין וא"ע. ודברי הר"מ פלן דמפ' עטמא דת"ק דת"ת מדבריהם הוי' המוה ומע"ג: ד"ה ר"י הו' ובסוף ערלה מו'. ל"ל וגרים ערלה. ג"ד:

תוספות יום טוב

ט [הנכרי והכותי תרומתן תרומה. פי' הר"ב אם הפרישו הו' ומדבריהם. גזירה משום בעלי כיסין אלא יהיה זה הממון של ישראל ויתלה אותו בכותי כדי לפוטרו הרמב"ם פ"ד מה"ת. כך נראה דעת הר"ב אבל יש לרש"י גם לתוס' פירושים אחרים ברים פרק ב דקדושין ועיין במשנה ט פרק ה דדמאי]: רבי יהודה אומר אין לנכרי כרם רבעי וחכמים אומרים יש לו. משמע דערלה לכ"ע יש להן. דאם ערלה אין כאן רבעי נמי אין כאן.

חדושי מהרי"ח

תירוש ויצהר נמצא אין משקין כ"א של יתום וענבים ומה חילק בין תרומה לבכורים אמת בסוף חלה תנן שלא קבל מהן בכורים יין ושמן. אבל ע"ש מה שכתב הר"ב ונם התוי"ט אבל סוף התוס' דתמורה דף ד' ז"ל וביכורים אינם אלא ביבש שהרי אין מביאים בכורים אלא מפרי כראי' פרק העור והרוטב כו' ע"ש עכ"ל והו' בחולין דף קכ ע"ב ושם ז"ל דתני ר"י פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה הביא ענבים ודרכן מן ת"ל תביא נמצא ה"פ בשלמא בתרומה כתיב פירוש לכתחילה משקה דהייגו תירוש ויצהר מה שא"כ בכורים דהתורה אמרת לכתחילה פרי דוקא רק אם הפריש ענבים ודרכן כו' לכן שייך שפיר לקרוא דמע לתרומה וק"ל:

תוספות רע"ק

דמהדיא אין ראיה דמחשבה מתני דדלמא דיבור בעי' (כמו מחשבת פיגול דבעי' דיבור וכן חישב לשלוח יד בפקדון דבעיא דיבור עי' בתי"ש סס"ג דמצינא) לזה מביא ראיה מהדיא דשבועות דמייתי התם לענין גמר בלבו. ועיין בגיטין דל"א ע"א בתוס' ד"ה במחשבה שהביאו ראי' דהר"ש מהדיא דשבועות לענין תרומה ע"ש דמשמע להרי' כס"ש דהראי' הוא דלא בעיא דיבור רשם הביאו עוד ראי' ממתני' ו' דפ"ק דתרומות אלם מתני דהוי רק במחשבה עמ"ש לעיל בפ"א משנה ו' בגליון:

ציונים

ט העובד כוכבים. קידושין מא: גיטין כג: תוס' כתובות יא: מיי' פ"ל מהלכות ממרים הפ"ו: יש לו. מיי' פ"י מהלכות מע"ש וג"ר ס"י:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

נקבה ומפרש למתני' כפירוש הר"ב וכ"פ הר"ם: **ב** שמנה סאין. פי' הר"ב וכ"כ הר"ם ומטע יותר. וז"ל הרמב"ם ותמרס סאה לעני הוא בקירוב החשבון אבל בדיוק החשבון איו טעון לתת לעני אלא תשע עשיריות מהסאה ויפרש ג"כ אותן ח' סאין ועשירית סאה וזה מבואר. ע"כ: ["וחב"א איו מפרש אלא לפי חשבון. פי' הר"ב בפי' השני לפי חשבון הקיימים וכלומר ואיו יכול לסמוך שכולם בחזקת קיימים אלא צריך שיתברר לו כמה קיימים ולפי מה שתברר לו שקיימים כך יפרש עליהם

מפריש עד שמונה סאין ואוכלן דברי ר"מ ו) וחב"א אינו מפריש אלא לפי חשבון ז):

שיעור

ח"ג. **ב** מפריש ניחומלמי ומפריש. עד נד"ג עוד וכ"ה ניחומלמי ומכנ"ג. שמנה ניחומלמי שמונה.

ר"מ אומר מפרים שמונה סאין ואוכלן על סמך אותן שני סאין שנתן לבן לוי ולעני בחזקת שהן קיימים. וחכ"א איו מפרים אלא לפי חשבון הקיימים אם כל השני סאין קיימי' מפרים עליהן ח' סאין ומטע יותר ואם אין קיימים אלא חציין איו מפרים עליהם אלא תרבע סאין לפי חשבון מה שנמצא מהן קיימים כך מפרים עליהם ולא יותר והלכה כחכמים

מלאכת שלמה

ליקא מאן דיליף מהכא דהמעשרות מעלות בבית ולא מן הגורן כתרומה: וחכמים אומרים אינו מפריש אלא לפי חשבון. כהנו הר"ם והרא"ש ז"ל עוד פי' אחר מלבד השני פירושים שהביא ר"ע ז"ל ועוד פי' אחר וז"ל ועוד יש לפרש למיירי בגון שנתן סאה לוי ולעני והלכו הלוי והעני ומדלדוס ונמלאו חסרים דר"מ סבר מהימנינן לי' לבעל הבית שהפרים שני סאין שלימין ונאבד מה שחסר או אכלוהו עכברים ורבנן סברי דלפי השבון הנמצא מהימנו ותו לא. והרמב"ם ז"ל פי' כפי' האחרון שלהם דהיינו הפי' השני שהביא ר"ע ז"ל. וז"ל ה"ר יהוסף ז"ל מי שהיו פירותיו במנורה. פי' מי שהיו לו פירות הרבה באופר ולא הפרש מהם כל המעשרות אלא נתן סאה אחד לוי

רחהו מפרים תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ על התרומ':וחב"א לא הפריש בעל הבית אלא לפי חשבון. סעודה זו שרוצה הפועל לאכול אצלו והשאר מתנה בעצמה הוא דיהיב לוי ולעני הלכך אין הפועל יכול לאכול אצלו עד שיבלו ח' סאין כדברי ר"מ. אלא אותה סעודה שהיה לו לאכול אצלו ואו לא. פירוש אחר ונתן סאה לבן לוי וסאה לעני והלכו להם וכשבא להפרים שמנה סאין מן המנורה ולאכול אותם על סמך השני סאין שנתן לבן לוי ולעני איו יודע אם אותן שני סאין קיימים אם לאו

ר"מ אומר מפרים שמונה סאין ואוכלן על סמך אותן שני סאין שנתן לבן לוי ולעני בחזקת שהן קיימים. וחכ"א איו מפרים אלא לפי חשבון הקיימים אם כל השני סאין קיימי' מפרים עליהן ח' סאין ומטע יותר ואם אין קיימים אלא חציין איו מפרים עליהם אלא תרבע סאין לפי חשבון מה שנמצא מהן קיימים כך מפרים עליהם ולא יותר והלכה כחכמים

עין

מה' מעשר אא"כ יודע שב' סאין של מעשרות קיימים אבל אם אכלו מהן הלוי והעני כו' עכ"ל. וכ"ל שהטעם הוא דכיון שעדיין לא הפרים החולין בכדי אלו המעשרות אין נתיבת הלוי והעני פוטרהן הואיל ועדיין מעורבין בעבלן דאין בריר' בדאוריי' כדפסק הר"ב בפ"ז דדמאי מ"ד]:

ציונים

ב לפי חשבון. מיי' פ"ז מהלכות מעשר ה"ט:

תוס' אנשי שם

ב עד ח' סאין. כ"ה הגי' ג"כ במשניות קטנים דפוס אמשטרדם. אמנם במקצת דפוסים וכן בר"מ פ"ז מה"מ הגי' עוד ח' סאין כו' ובאמת דאלו בב' פירושים שהביאו הר"ם והר"ב. לפי' א' דקאי על הפועל גרסא דהכא א"ם עד ח' סאין ופירושם עד ועד בכלל. ולאידך פירושא דקאי אבעה"ב שייכא למגרס עוד ח' סאין הואיל שבבר הפרים ואלו ואלו דא"ת בב"ל. זה כתבתי בבר מבנים קדמוניות אבל כעת הדרי בי דבאמת גם לפי' ב' שיין יותר עד הואיל דפירשו דבעה"ב אוכל אותן ח' סאין שהן מתוקנים ולא בבאור ול"ם בלל עוד. (כי"ם): בר"ב ד"ה ואחכ"א כו' מתנה בעלמא כו'. ל"ע הא טעמא דהשידי משום דהם אמוניה ואלו שראיטהו אותן לוי לשם לאמר שבמתנה נתן לו ולא למעשר ואולי ס"ל דכיון שלא נתן לו כפי השיעור המגיע לכל המגזרה יש הוכחה שלא למעשר נתן לו אלא למתנה בעלמא ובאמי בברא פליגי ר"מ והחכמים: תי"ט ד"ה ורחב"א כו' שמא נאכלו. תמוה כיון שבידוע שאינן קיימין אין המעשר חל אמפרע לתכמים א"כ איך רבאי הלוי לאכול המע"ל כ"ז שאינו יודע בבירור שהפרים הבעה"ב הבעל עליו דשמא לא הפרים עדיין והיה אכילתו בבל לאפרע ועי"ג: בא"ד וצ"ל שהטעם כו'. ל"ל דע"כ אם תמיד. עליך לומר כיון דהי' בדעתו להשלים הוי כהתנה שיהי' המעשר על מה שיפרים אח"כ. דאל"כ היה נעשה כל הסרי בבל וחולין מעורבין. וכשנאכלו דלא מצי המעשר לחול אח"כ בשעה שמפרים הבעל אח"כ יהי' חל לאפרע. וזה א"ל אא"כ ימא הוברר הדבר לאפרע בע"ז הבעל הפרים לא הכי המעשר ויחול לאפרע אין בריה בדאורייתא. ולפ"ז ל"ע למה הוצרך הר"ב לתת טעם בדר"מ דמוקמינן להו בחזקת קיימין הא בלאו הכי ר"מ אית ליה בריה בדאורייתא. וכ"ז לדעת הר"ם וכאא"ל במשנה הקודמת אבל לדעת הר"מ שם ע"ב ל"ל דהכא מייתי בהתנה בפי' שמה שהפרש למעשר יהיה מעשר על הבבל שיפרים אח"כ:

יכין — תפארת ישראל — יכין

ליתן לבעני רק $\frac{1}{10}$ סאה לא הקפיד עמו ונתן לו סאה שלימה: ו) כ"ל דר"מ לבעמי' דאית ליה בריה בבה"ג [בתוס' סוכה דכ"ג ב'] ולולי שהפרים לבן לוי ולעני כל המחויב ליתן מהמנורה זה פשיטא שבכל שבמנורה הוהר' לזרים. אבל זה לא הפרים רק מה שראוי ליתן מי' סאין. והרי ים באופר כמה סאין יותר ולהכי ס"ל בריה וכשיאכל ח' סאין הובר

משנה

הוא אשר נשאר בעבלו. ומ"ת זה שבבור הראש"ד דהכא מעשה בריה הוא לכ"מ אין נראה כן לפי דברי התו' דביפין ד' כ"ה דר"מ נמי לית ליה בריה אלא היכא שהבבר דבריו ואומר אחי עתיד להפרים כהך מתני' דדמאי ומתני' דהכא אינו מבבר אפי' לר"מ אין בריה ושוד בכחוב מזה במתני' דלקמן. ואיכא לתידק לקבבת הראש"ד דבעמא דר"מ דיש בריה א"כ בשבא לאכול ממקצת הבבי נמי אמי לר"מ דבובר הדבר שמן המתוקן הוא אוכל ובדתנן נמי בפ"ז דדמאי מיחל ושומה. וא"כ אדפליגי בלתרוס למקום אחר ליפלגו באכילה. ונראה דבאכילה מודה ר"מ לאסור והטעם כמ"ש התוס' שמתו' ד' לא"ד גבי מחיר כלב דאמר אחם לישון אל לאדי כלבא ואינך ליעאתו וכתבו התו' שיש לאמוה דמשמע הכא שאיסור המעורב בהיתר קומכין אבריה ונוטלין אחד מהן ואומרין שזהו האיסור שנסתלק וכן בלוקח יין מהבן הכותים בפ"ז דדמאי קומכין על בריה לומר שזהו המולין בהוא שותה וא"כ בכל איסור המעורב בהיתר נקמוך אבריה ונשקול בשיעור האיסור ואיזך ליעאתי. ואומר מורי הרמ"ר כלל גדול בדין זה דודאי כל שהובר האיסור מתחלה ואח"כ נתערב לא קמכין אבריה כיון שבעבוכתו היה באיסור אבל הני תערובתן בהיתר כי האיסור לא היה מבורר קודם תערובתו ולאחר הבעבוכת נולד האיסור ואז קמכין אבריה עכ"ד הרו'. ונראה שזהו החילוק בין מתני' דהכא למתניתין דדמאי דהתם אין שם איסור אכילה מצד איסור בעל דבר אבל איסור בעל מיד שקלא שם ואמר שני לוגין שאני עתיד להפרים הרי הן תרומה. ושוב אין כאן איסור אכילה אלא מצד שהחולין והתרומה משוערין ואיסור תרומה נולד אחר התערובת וקמכין אבריה אבל הכא איסור אכילה הוא מצד עבל ואיסור עבל אחחזק והובר קודם התערובת שהרי מתחלתו היה אבי כוי עבל ובהא לא קמכין אבריה אבל לחרוס ממנו למקום אחר האיסור הוא מצד שבר שהא מתוקן וחלק המתוקן לא הובר מעולם אלא אחר התערובת בשתרס מקצתו נולד זה האיסור ובהא קמכין שפיר אבריה. ולמאי דמשמע במתני' דלקמן דבאכילה שרי ר"מ נמי מעשה בריה. ונראה דהחילוק הוא משום דבמתני' דדמאי שמבבר דבריו ומתנה בפירוש שני לוגין באני עתיד להפרים דהוי כאילו הופרשו מיד ובבה"ג אפי' באכילה שרי ובהכי מייתי נמי מתני' דלקמן. אבל מתני' דהכא שלא התנה בפירוש אסור בשעולל האיסור קודם התערובת ומילוק זה הוא מדברי הרו' דגימין כדפי' במתני' דלקמן: **ב** אלא לפי חשבון. פי' הר"ב בפי' האחרון לפי חשבון הנמצא קיימים מבני סאין וכן מפרש הרמב"ם בחבורו. ונראה דמייתי בשעה שנתן לוי ולעני אמר הרי אלו מעשר על שמונה סאין שבבבי ולא פירש אישהו השמונה סאין אם הלפונים או הלדומים דאילו פירש על אלו השמונה פשיטא דס"ע מודו שמפרים אלו השמונה ואוכלן. אלא בשאמר סתם והן מעורבין בעבלן בהא פליגי דלר"מ יש בריה שזה שעולל עבבו על אלו פיסר בתחלה. ולחכמים אין בריה וקשה למתי' דהוכיחו המום' בפ' כל הגם ד' כ"ה דר"מ בעלמא לית ליה בריה אלא במתני' דדמאי דוקא משום שמבבר דבריו ומתנה בפירוש שאני עתיד להפרים וכ"כ ג"כ בפירוש ד' ל"ו. א"כ הכא כשאומר על שמנה סאין סתם אמאי שרי לר"מ וצ"ל דלחכמים לפי חשבון הקיימים אמאי שרי דמה בכך שהמעשר קיים אבני החולין המתוקים מעורבין בעבלן ובמתני' דדמאי אמרי' למ"ד אין בריה אסור בשמעורב שאין רואין אותן כאילו מופקע מתחלה והכא אמאי שרי וצ"ל דהא דלפי חשבון הקיימים שרי אבל צריך ביאור ויאמר אלו השני סאין שעשיתי מעשר יהו מעשר על אלו השמונה סאין שאני מפרים עתה. ונראה שהמפרשים לא באו לנו כל זה ונם הרמב"ם בחבורו סתם וכתב שלפי חשבון הקיימים מותר ולא בא אליך לחזור ולומר שהם מעשר על אלו. ודע שזה שכתבנו לפי שעת התו' דמייתי הכא בשאתן שאה לוי ולעני התנה ואמר שהם על שמנה סאין שאני עתיד להפרים. יש להקשות עוד דבר זה מדברי הרו' דתמוה שכתבנו במתני' דלעיל שכתבו דגבי איסור שנתערב בהיתר לא קמכין אבריה כיון שעולל האיסור קודם התערובת ומאי דמשמע במתני' דלקמן דבאכילה שרי ר"מ נמי מעשה בריה. ונראה דהחילוק הוא משום דבמתני' דדמאי שמבבר דבריו ומתנה בפירוש שני לוגין באני עתיד להפרים דהוי כאילו הופרשו מיד ובבה"ג אפי' באכילה שרי ובהכי מייתי נמי מתני' דלקמן. אבל מתני' דהכא שלא התנה בפירוש אסור בשעולל האיסור קודם התערובת ומילוק זה הוא מדברי הרו' דגימין כדפי' במתני' דלקמן: **ב** אלא לפי חשבון. פי' הר"ב בפי' האחרון לפי חשבון הנמצא קיימים מבני סאין וכן מפרש הרמב"ם בחבורו. ונראה דמייתי בשעה שנתן לוי ולעני אמר הרי אלו מעשר על שמונה סאין שבבבי ולא פירש אישהו השמונה סאין אם הלפונים או הלדומים דאילו פירש על אלו השמונה פשיטא דס"ע מודו שמפרים אלו השמונה ואוכלן. אלא בשאמר סתם והן מעורבין בעבלן בהא פליגי דלר"מ יש בריה שזה שעולל עבבו על אלו פיסר בתחלה. ולחכמים אין בריה וקשה למתי' דהוכיחו המום' בפ' כל הגם ד' כ"ה דר"מ בעלמא לית ליה בריה אלא במתני' דדמאי דוקא משום שמבבר דבריו ומתנה בפירוש שאני עתיד להפרים וכ"כ ג"כ בפירוש ד' ל"ו. א"כ הכא בשאומר על שמנה סאין סתם אמאי שרי לר"מ וצ"ל דלחכמים לפי חשבון הקיימים אמאי שרי דמה בכך שהמעשר קיים אבני החולין המתוקים מעורבין בעבלן ובמתני' דדמאי אמרי' למ"ד אין בריה אסור בשמעורב שאין רואין אותן כאילו מופקע מתחלה והכא אמאי שרי וצ"ל דהא דלפי חשבון הקיימים שרי אבל צריך ביאור ויאמר אלו השני סאין שעשיתי מעשר יהו מעשר על אלו השמונה סאין שאני מפרים עתה. ונראה שהמפרשים לא באו לנו כל זה ונם הרמב"ם בחבורו סתם וכתב שלפי חשבון הקיימים מותר ולא בא אליך לחזור ולומר שהם מעשר על אלו. ודע שזה שכתבנו לפי שעת התו' דמייתי הכא בשאתן שאה לוי ולעני התנה ואמר שהם על שמנה סאין שאני עתיד להפרים. יש להקשות עוד דבר זה מדברי הרו' דתמוה שכתבנו במתני' דלעיל שכתבו דגבי איסור שנתערב בהיתר לא קמכין אבריה כיון שעולל האיסור קודם התערובת ופ"ש. והשתא

מהאור

קשה

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

חכמים: **ג** עין יפה אחד מארבעים. מי שהוא נדיב לב ותורם בעין יפה מפרים ח' מתרבעים: והבינונית אחד מחמשים. לזו דברי ב"ש ניכהו אלא ת"ק קאמר לה ומעין יפה דב"ש אתה למד לדבריה' עין רעה וביטוית אט"ג דלא הני לה במתניתין: ועלה בידו אחד משששים. כגון שתרם מאומד ועלה בידו אחד מששים והוא עין רעה: חזר והוסיף חייב במעשרות. לכבר נפטרו ואין שם תרומה חל על מה שמוסיף הלכך התוספת הזאת הויא טבל גמור וחייבת במעשרות: משששים ואחד. כגון שהיו בכרי ששים ואחד סאין ועלה בידו סאה אותה סאה תרומה: ויחזור ויתרום כמו שהוא למוד. [אם הוא רגיל] לתרום אחד מששים יפרים עדיין אחד מששים בסאה ואם הוא רגיל לתרום אחד מחמשים מלאו דמאחרו עדיין י"ל סאין שלא תרמו: במדה ובמשקל. כלומר אותו מוחר שהוא תורם מוחר לתרום במדה ובמשקל ובמנין. דלא אמרו לתרום מאומד. אלא בתחלת התרומה: אף שלא מן המוקף. דסבר ר"י אין צריך לתרום מן המוקף אלא בתחלת תרומה ואין הלכה כר' יהודה: מוקף. קרוב וסמוך ובאותו מקום עצמו:

כדעתו

ג שיעור תרומה עין יפה ח) **אחת מארבעים. בש"א משלשים** ט). **והבינונית מחמשים. והרעה משששים. תרם** י) **ועלה בידו אחד משששים** יא) **תרומה ואינו צריך לתרום חזר והוסיף חייב** יב) **במעשרות** יג). **עלה בידו משששים ואחד. תרומה. ויחזור ויתרום כמות שהוא למוד** יד). **במדה ובמשקל ובמנין** טו). **ר' יהודה אומר אף שלא מן המוקף** טז)**:**

חיב. ג אחת ניכומלמי אחד וכ"ס נחולין. משלשים ניכומלמי אחד משלשים. והבינונית נד"ס, וד"ס והבינונים. כמות נד"ס כמו וכ"ס בל"ל. שלא ניכומלמי לא.

ג שיעור תרומה עין יפה ח) **אחת מארבעים.** מי שהוא נדיב לב ותורם בעין יפה מפרים ח' מתרבעים: והבינונית אחד מחמשים. לזו דברי ב"ש ניכהו אלא ת"ק קאמר לה ומעין יפה דב"ש אתה למד לדבריה' עין רעה וביטוית אט"ג דלא הני לה במתניתין: ועלה בידו אחד משששים. כגון שתרם מאומד ועלה בידו אחד מששים והוא עין רעה: חזר והוסיף חייב במעשרות. לכבר נפטרו ואין שם תרומה חל על מה שמוסיף הלכך התוספת הזאת הויא טבל גמור וחייבת במעשרות: משששים ואחד. כגון שהיו בכרי ששים ואחד סאין ועלה בידו סאה אותה סאה תרומה: ויחזור ויתרום כמו שהוא למוד. [אם הוא רגיל] לתרום אחד מששים יפרים עדיין אחד מששים בסאה ואם הוא רגיל לתרום אחד מחמשים מלאו דמאחרו עדיין י"ל סאין שלא תרמו: במדה ובמשקל. כלומר אותו מוחר שהוא תורם מוחר לתרום במדה ובמשקל ובמנין. דלא אמרו לתרום מאומד. אלא בתחלת התרומה: אף שלא מן המוקף. דסבר ר"י אין צריך לתרום מן המוקף אלא בתחלת תרומה ואין הלכה כר' יהודה: מוקף. קרוב וסמוך ובאותו מקום עצמו:

כדעתו

מלאכת שלמה

ג שיעור תרומה וכו'. בספר הפרפראות פ' שלא לך מראשית ערישותיכם הפסוק מתחיל במ"ם ומסיים במ"ם לומר לך עין יפה אחד מארבעים ע"כ. וביארום כתיב ששית האיפה מתומר החטים ושמיתם את האיפה מתומר השעורים יכול יתרום בהמיה מ' משמים ובשעורים מ' משלשים ת"ל וכל תרומה אשר ירימו שיהיו כל התרומות שוות וכו': **תרם ועלה בידו אחד כמ'.** תרם מאומד ונמצא אחד משמים תרומה ואינו צריך לתרום. ואפי' הי' למוד לתרום אחד ממ' או אחד מג' כיון שעלה בידו אחד משעורי חכמים אין צריך להוסיף ואם חזר והוסיף תרומה אין שם תרומה עליו וחייב במעשרות אבל אם עלה בידו מ' משמים ואחד שהוא פחות משעור הקטן שנתנו חכמים יחזור ויתרום ויוסיף כמות שהוא למוד ואותו המותר יטול לתרום במדה

במשקל

ג שיעור תרומה עין יפה אחת מארבעים. פי' הר"ם בשם ירושלמי דכתיב (יחזקאל מה) זאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחמר החטים וששיתם האיפה מחמר שעורים ומומר שלשים סאים ואיפה שלשה סאים נמצא ששית האיפה חצי סאה. וששיתם הייטו תרי ששית תן תרי ששית על תד ששית. הוו סאה ומחצה לשני חומרים לחומר חטים ולחומר שעורים הוי אחד מארבעים: **ב"ש** אומרים משלשים. דרשי ב' ששיות מתומר דהייטו סאה משלשים סאין: **והבינונית** מחמשים. דכתיב (במדבר לא) וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים כל מה שאתה אוחז הרי הוא כזה מה זה מחמשים אף[מה] שתאחז במקום אחר מחמשים והייטו מדה ביצוית שהיא ברוב בני אדם ולכך רצוי לומר על מדה זו כל מה וכו'. ולב"ש דביצוית אחד ממ' מדרשא דלעיל תן ששית *) על ששית והך דקרא דהכא לעין רעה וכל מה וכו' לומר שלא תפחות פחות מזה השיעור: **והרעה** משמים. דדרשינן ממי ששית האיפה מחומר חטים לחודיה וששית האיפה חצי סאה. והוא חלק ששים מחומר שהוא ל' סאין: ["במדה כו'. פי' הר"ב דלא אמרו לתרום מאומד. הייטו בפרק קמא משנה ז]: **מוקף.**

*) נד"ל כ' ששים על חד ששים.

ר"ל

יכין

מהאומר רק לפי חשבון מה שלא נאכל עדיין מהב' סאין שנתן ובלא נשאר מהן רק חציין אינו אוכל רק ד' סאין: ח) נדיב לב: ט) ומזה תלמד כמה שיעור עין רעה וביטוי לדבריהם: י) ביטוי או נדיב: יא) מדחייב לתרום מאומד טעה: יב) ההוספה:

תפארת ישראל

ג) דאין שם תרומה חל אהוספה: יד) ר"ל רגיל דמוסיף על מה שהפרים מקודם עד שיהיה יחד כשיעור עין יפה או רעה. כפי מה שרגיל ליתן: טו) אותה ההוספה רשאי ליתן במדידה: טז) דבהוספה אין צריך מוקף. ולשון מוקף ר"ל שיהיה תוך היקף מקום

יכין

יוסיף או יתעב במדה ונמצא מקבלקל התרומה או הפירות ע"כ וסכא ליכא לתיתם כיון שכא לתקן עפותו תיזסר זסיר. ומדברי הרא"ש אינו משמע דמדברכנן הוא אין תורמין במדה. והרמב"ם שם כתב אין תורמין במדה שהרי לא נתנה תורה בה שיעור ע"כ משמע כמי דלא אמור מדאורייתא וצ"ל דקרא דוכתב שכתב הר"ב בפ"ק מ"ז אסמכתא הוא: ר"י אומר אף אלא מן המוקף. הראב"ד בהשגות פ"ג דין כ' כתב הטעם שהתרומה אין ניטלת אלא מן המוקף מפני שיטלנה באומד ולא יוכל לכוון כשיעור אלא מן המוקף. ועוד שמא יסכא עב"ל. וי"ל דהייטו טעמא דל"י דהכא שרי לתרום הבאר אלא מן המוקף דס"ל בטעם הראשון כדי שיכוון השיעור ויסכא שהאחר לתרום במדה תותר גם אלא מן המוקף. ופ"ק ס"ל בטעם הבני שמא יסכא וזה שייך גמי הכא. ופי' שמא יסכא הראה מדבריו שם באם תורם אלא מן המוקף יסכא שהכרי כבר נתרם ויבא לתרום ממנו כל מקום אחר והוי מפטור על החיוב. וכשתורם במוקף מיזכר דכיר. וה"ל שייך הטעם זו שיסכא שכבר הטלים התרומה וקבור שפדיין לא יצא ידי תרומה ויתרום מתנו למקום אחר. ומתוך הטעמים הללו נראה דמוקף הוי מדרבנן

משנה ראשונה

קשה הכא שהמחוקן מעורב בעבל ואיסור בעבל הא גולד קודם התערובת שהכרי מתחלתו הי' כולו עבל ואמתי א"ר מתיר מפרים שמונה סאין ואוכלן אלא ודאי דהכא מיירי שמבבר ומתנה בפיזום על המנה שאני פחיד לפרים דזה הוי כאומר על אלו ולכרי שרי: **ג** ויחזור ויתרום כמות שהוא למוד. ותרומה זו שמטלים עד כשיעור פעורה ממעשרות דתרומה גמורה הוי. אע"ג דפחות מכשיעור גמי מדאורייתא הוי תרומה דתנה אחת פוטרת הכרי וא"כ ה"ל לתימר דהוקפת זה פעור מתעשר מדאורייתא. **לא** אמרי' הכי דדוקא אם לא נתכוון לתרום כשיעור פוטרת אבל אם נתכוון לתרום כשיעור אינה תרומה עד כשלים השיעור וכן מוכח להדיא מדברי הרמב"ם בתכוונו פ"ג דין ה' ומדברי הראב"ד שם דין ד' וכ"כ הרב המגיד לגלך שם בהדיא וכן כתבנו בר"פ: במדה ובמשקל ובמנין. אע"ג דמדאורייתא חייב לתרום באומד ותוספת זה נמי בא להשלים וכל כמה דלא השלים אינה תרומה. אפ"ה מותר להשלים במדה דעיקר הטעם שאין תורמין במדה בא"ש הראב"ד בהשגות פ"ג דין ד' כיון שלא נתנה תורה בה שיעור מוגבל שיתרום באומד שאם יקפיד לתרום במדה

ג' מס' אע"פ שהוא רגיל לתרום בגמ' מ"מ הוי תרומה וא"ל לחזור ולתרום כיון שלא סתה מעשיר אלא לא בכוונה פחות משעור הז"ל וכונתו היה לתרום אפי' בכ"ם כל הכרי נפערה מדאו' ומה שמוסיף עד השעור הוי תרומה מדרבנן ותייב במעשרות ואינו מדמע בפ"א מ"ח. ולכאורה משמע מלשון הרמב"ם בפ"ג ה"ח שכל השעור שנתנו חכמים אינו אלא לכתחלה אבל בדיעבד אם תרם בפחות מכשיעור לא היינוהו להשלים כלל אפי' מדרבנן. דז"ל הר"מ שם ת"ג ג"ל שיעור מה"ת כו' ולכתחלה לא יפרים אלא בשעור שנתנו חכמים כו' וכמה היא שיעורה שנתנו חכמים כו' ולא יפחות מג' משמים ע"כ. ופשוט דאם איתא דשיעור זה אמרו אפי' לענין דיע' שיהיה מחייב להשלים אבל הוא ז"ל מ"ג ג"ל שיעור מה"ת כו' וחכמים נתנו לה שיעור כו' וכמה היא שיעורה כו'. ומה שביים ולא יפחות מג' מס' ר"ל לכתחלה כמו שהתחיל. ולפ"ז אפשר לומר דבלא היתה כוונתו לפחות משעור אלא שעלה בידו פחות מכשיעור דיחזור ויתרום ג"כ אינו מדאורייתא אלא מדרבנן ובאמת חייב התוספת בטעמא ופ"ה ה"ז דר' יהודה אומר אפילו בתוספת נעלה מן הכוכר על הטמא ואינה מדמעת ואין חייבין עליה תומם. כד"א בזמן שבתרין לתרומה לעשותה תרומה אלא"כ ישלים אח"כ. והוי בתפרים מקלת תומע דלעיל מ"א ודעתו להשלים. ומ"מ בשעלה בידו

ג' מס' אינו מדאורייתא אלא מדרבנן ולפ"ז אם עלה בידו פחות מכשיעור אינו חייב להשלים אלא מדרבנן ות"ק דר"י ס"ל דכשלא היה בדעתו בפירום להוסיף אם עלה בידו פחות מכשיעור אינו חייב להשלים אלא מדאורייתא. ומצאתי מפורש כן בירוב' כאן דתוספת תרומה חייבת במעשרות אלינא דר' יהודה ועי' בפ"מ שם. ועי' בר"מ פי"א הל"ב כמו שהי' בדעתו בפירום להוסיף אם עלה בידו פחות מכשיעור וחייב להשלים מדאורייתא'. ומצאתי הוא מפורש בהוספתא פ"ת ס"ב. כמ"ש הכ"מ. ופי' במרכבת המשנה ובתוספתא הוספתה על התוספת' שר"ל בתרם ועלה בידו ג' מס' ע"ש. ופשוט שהוא ע"ש וא"ל ועלה בידו ג' מס"ל להוסיף כלל. ומ"ש דנתן"ק בעלה בידו ג' מב"ל מחייב להשלים מדאורייתא פשיטא דהיא כגוף התרומה לכל מילי גם לענין הגדולין ומהר"מ בפ"ג משמע דפוסק כת"ק דר"י וא"כ ספיר ממה דמל"מ על פסק הר"מ שם לענין הגדולין וצ"ע: בר"ב ד"ה ויחזור ויתרום כו' יסרים עדיין כו'. אפ"ז אין לשון תרומה ויחזור ויתרום

שנמצאתיו

ציונים

ג שיעור תרומה. חולין קלז: מיי' פ"ג מהל' תרומות ה"ב ממנ. עשין קנב מור ופ"ע יו"ד סימן שנ"ח סעיף י"ב: תרס ועלה. מיי' שם ס"ג.

תוס' אנשי שם

ג הוי"ם ד"ה עין כו' ושמיתם הייטו תרי כו'. כך מס' הר"ם ע"פ גרסתו בירושלמי וכ"כ התוספות בכתובות לט: ע"ש וכך סגיס המפרש שם בירושלמי דגי' הספרי' ח"ל לתעמידה ומ"מ גם לגי' הר"ם ופי' ק"ל דא"כ היכי מיתוקס קרא דכתיב דהא כיון שהשני תומרים דכתיב בקרא שם חד מחמשים וחד משעורים וקאמר שיתרום ששים האיפה מחמשים דהייטו חצי סאה ותרי ששיות מן השעורים דהייטו סאה ומצא נפ"ז שעורים ממין על שאינו מינו דהרי דינו הי' לתרום ג' מארבעים ג' רבעי סאה מן החטים וכמותם מן השעורים והוא לא כן עושה ותו לא ידענא היכי משמע לי' דוששיתם הייטו תרי ששיות עפי משמית ובחולין קל"ז פירש"י דמוששיתם את האיפה מחומר השעורים גמרי' לשעור ג' מס' והוא לשפך מגי' הר"ם ומ"מ לא ידעתי לכוון דברי הירושלמי ובפרט מיתרא דממולא ע"פ גי' זו וכעין לג"ע. (ל"ל): במשנה ועלה בידו אחד משמים. אבל אם רצה לתרום ג' מס' אינו עלה בידו ג' מ' לא הוי תרומה. תוספתא פ"ד ופסקה הר"מ בפ"ג ה"ה. ובכתובות לט: תניא תרם ועלה בידו אפילו ג' מעשרים תרומתו תרומה ופסקה הר"מ שם ה"ז ועיין בהרב"ז שם שתמה מאי הריא עשרים אפילו לא שייר אלא משנו הוי תרומה וכ' שהוא ע"פ וי"ל אחד מעשרה אלא עלה בידו (פחות) מג' מעשרה לא הוי תרומה משום דהוי (פחות) [יותר] ממ"ע. ובתוס' סתם גם רבנן מודו לר"א דמ"ה אלא הוי תרומה בכה"ג. ועי' בכ"מ שם: במשנה עלה בידו ג' מ' משמים וא'. מלשון זה משמע דדוקא אלא היתה תומתו לפחות משעור חכמים אלא אחרע שעלה בידו כך הוא דיחזור ויתרום ומדאורי' ומה שמוסיף פטור מן המעשרות דאמרי' שלא היה בדעתו לעשותה תרומה אא"כ ישלים אח"כ. והוי בתפרים מקלת תומע דלעיל מ"א ודעתו להשלים. ומ"מ בשעלה בידו

ד האומר לשלוחו צא ותרום. תורם כדעתו של בעל הבית יז). **אם אינו יודע דעתו של בעל הבית. תורם כבינונית אחת מחמשים. פיחת עשרה** יח) **או הוסיף עשרה** יט) **תרומתו תרומה. אם נתכוין להוסיף אפילו אחת. אין תרומתו תרומה** כ): **ה המרבה בתרומה. רבי אליעזר אומר אחד מעשרה** כא) **כתרומת מעשר. יתר מכאן יעשנה** כב) **תרומת מעשר** כג) **למקום אחר** כד). **רבי ישמעאל אומר**

מחצה

ר"ל מה שהוא תוך היקף מקום אחר. הרמב"ם. ועיין מ"ש במשנה ה פ"ד דבילה: **ד אפילו אחת** אין תרומתו תרומה. דאיכא פסידא לבעל הבית דאי תימא דכשיעור הוי תרומה. וא"כ נמצאו חולין שהוסיף סס מדומעים עם התרומה כך כתב הר"ש. וכתב עוד דכן אם פיחת נמי אין תרומתו תרומה לפי שאם תאמר דכשיעור הוי תרומה נמצא שמקצת מהוקן ומקצת טבל מדומעין זה בזה. ועיין ברש פרק בתרא דמעילה: **ה יעשנה** תרומת מעשר. פי' הר"ב ויהגהו גלוי וכו'. ועוד י"ל כדפי' הר"ב במשנה ג פרק ה דדמאי דמתניתין כאבא אלעזר בן גומל דסבר דישראל רשאי לתרום תרומת מעשר ע"ש ופסק כן הרמב"ם בפ"ג מה' תרומות סי' י"ב [*ופי' יעשנה לא כולה אלא אותו המותר. וכן פירש הר"ש והרמב"ם]: [*רבי שמעאל אומר (כו')

מחצה

*) כד"ו כדעתו **) כד"ו יתנהו מחר

ח"ג. **ד** ותרום נקמעין תרום. כדעתו של בעה"ב בכל המקומות המצויינים כדעת בעה"ב. אם בירושלמי ואם וכ"ה נקדושין ובנטעים. דעתו של בעה"ב נקדושין דעת בעה"ב. כבינונית כ"ה בד"ק ובד"פ בבינונית וכ"ה בד"ל ובמשנ"ב ובכל המקומות המצויינים. אחת בירושלמי אחד וכ"ה בד"ש ובכל המקומות המצויינים. פיחת בד"ל פחת וכ"ה בירושלמי. אם בד"ם ואם. אחת בירושלמי אחד וכ"ה בד"ם. **ה** אחד בד"ם אחת. יתר מכאן בירושלמי יותר מיכן. למקום בד"ל אבל לא ממקום. ובירושלמי אבל לא למקום וכ"ה במשנ"ב.

מלאכת שלמה

ד האומר . קדושין פא. נטעים לב: ק. בכורות פא: תוס' סוכה כגנ מיי' שם פ"ל ה"ז . טוש יו"ד סימן שנ"א : **ה המרבה** . טוש' מעשרות ו:

תוספות חדשים

משנה ד [תוי"ט ד"ה] **אפילו אחת** כתב עוד דכן אם פיחת כו' מדומעין זה בזה עכ"ל . וצ"ע דמ"ש ממ"א במפרים מקצת תרומה מוציא ממנו תרומה עליו וכן במ"ב תקן עלה בידו מס"א יחזור ויתרום כמו שהוא למוד ולפסר דיש להלק בין עצמו לשלותו וצ"ע :

משנה ה [בר"ב ד"ה] **אחד כו' והלוי יתן כו'** עכ"ל הייט לפי גירסתו שהיא

תוס' אנשי שם

שנמצאתיו שזה לכל תרומה ויחזור ויתרום שנאמר במכלתין . דבכל הך סי' שזורי תרומה. ויחזור ויתרום תרומה אלימה אחרת כמו זו. אבל כאן ר"ל במ"ש ויחזור ויתרום שיעלים להתרומה שספרים עד השיעור שהוא רגיל לספרים . וכזה א"ש שהוקא ניחזור ויתרום זה הקלו נמדה ובמשקל ובמנין ועכ"ש גם בכגלא מן המוקף . אבל בכל יחזור ויתרום כיון שהוסיף תרומה עליהם לפ"ש רבנו ביום לבין תורם מתחלה ולריך מאומד ומוקף. ומצאתי שכ"כ בהו"ע : **ד** בר"ב ד"ה **פיחת** כו' מלבנים . וקלי פיחת לבעה"ב וכשיהיה בקדושין ד' מ"א וכר"ש כאן. ובתוס' שם הביא בשם י"מ אפשר כמו שפי' הרמב"ם וקלי פיחת לתרומה.(לה"מ): ד"ה **תרומתו** תרומה כו' לשלי למדתיך . משמע דמייירי שנמהכוין תרם א' מס' מו א' ממ' ואפ"ה בחינו יודע דעתו של בעה"ב שלא נתכוין לעשות מדעת בעה"ב תרומתו תרומה דמני א"ל לשלי למדתיך . ולא דמי לתורם מן הפיות דאי לא א"ל כלך אבל יפות אין ת"ת . דשאני הכא דכיון דתקון רבנן הך שיעורין מני א"ל לשלי למדתיך . אבל לענין יפות ורשות דוגא דעלמא תולמין מן הפיות על הפיות ומן הרשות על הרשות כ"פ הר"ש . אבל הר"מ מפ' דמתני' דוקא בתרם ועלה בידו אבל במתכוין לוסיף על הביטוי' אפי' א' אין תרומתו תרומה וזשם מ"ש במשנה אם נתכוין כו' . וצ"ע איך יפרש מ"ש בכתובות בעמא דמתני' דמני א"ל לשלי למדתיך כמ"ש הר"ב . ועי' מה"ש : **ה** אפי' א' כו' דכן אם פיחת כו' דכשיעור כו'. אין ל' הר"ש כך כי מה שייך כאן לומר דכשיעור ליטר תרומה הרי לא תרם כשיעור. ופשוט שהלכון מועטה בביאורו של תו"ט וכל"ל שלם הלאה מי תרומה ויוסיף כשיעור נמצא שמקצת מהוקן כו' . ומ"מ ק"ל מ"ש לא יוסיף כדרך שמיע

ד האומר לשלוחו צא ותרום. תורם כדעתו של בעל הבית. לפי שיש תורם בעין יפה ויש בעין רעה ויש בביטוי: פיחת עשרה. ותרם מחרבעים: או הוסיף עשרה. ותרם משמשים: תרומתו תרומה. לכון דבאחד משעורי חכמים תרם יכול למימר ליה אנא להכי אמדתיך: ואם נתכוין להוסיף. שהיה יודע דעתו של בעל הבית ובמתכוין הוסיף אפי' אחד. אין תרומתו תרומה: **ה** אחד מעשרה. יכול להרבות ולהפרים תרומה. הואיל ואשכחן שם תרומה במקום אחר שהיא אחד מעשר. ואם רבה יותר אין שם תרומה על אותו רבוי. והוא חולין המבולין למעשר ומדומע בתרומה וזו היא תקנתו שיעשנו תרומת מעשר למקום אחר **) ויתנהו לוי שיעשנו תרומת מעשר על מעשר טבל שלו והלוי יתן לו חולין כנגד אותו רבוי והא דקאמר יעשנו תרומת מעשר למקום

*) כד"ו כדעתו **) כד"ו יתנהו מחר

ד)בדעתו של בעל הבית. לפי שיש תורם בעין יפה ויש בעין רעה ויש בביטוי: פיחת עשרה. ותרם מחרבעים: או הוסיף עשרה. ותרם משמשים: תרומתו תרומה. לכון דבאחד משעורי חכמים תרם יכול למימר ליה אנא להכי אמדתיך: ואם נתכוין להוסיף. שהיה יודע דעתו של בעל הבית ובמתכוין הוסיף אפי' אחד. אין תרומתו תרומה: **ה** אחד מעשרה. יכול להרבות ולהפרים תרומה. הואיל ואשכחן שם תרומה במקום אחר שהיא אחד מעשר. ואם רבה יותר אין שם תרומה על אותו רבוי. והוא חולין המבולין למעשר ומדומע בתרומה וזו היא תקנתו שיעשנו תרומת מעשר למקום אחר **) ויתנהו לוי שיעשנו תרומת מעשר על מעשר טבל שלו והלוי יתן לו חולין כנגד אותו רבוי והא דקאמר יעשנו תרומת מעשר למקום

*) כד"ו כדעתו **) כד"ו יתנהו מחר

יכין — תפארת ישראל — יכין

מקום א' וסמוך: יז) בעין יפה לו רעה: יח) שהיה בעה"ב ביטוי והוא נתן מא' ממ' שחשב שהבעה"ב עיטו יפה: יט) א' מס' שחשב שבעה"ב עיטו רעה כך כתב הר"ב ול"מ היה ל"ל דאסיפא נמי קאי דקאמר דשליח שאיט יודע דעת בעה"ב תרם בביטוי. ועלה קאמר אם פיחת עשרה כגון שאח"כ נודע שהבעה"ב עיטו יפה. או הוסיף עשרה שנודע אח"כ שהבעה"ב עיטו רעה: כ) מדידע דעת בעה"ב והוסיף במיזד נתבטל כל השליחות: **כא**) יוכל ליתן וכל תרומתו פטור ממעשרות: כב) לאותו מותר: כג) דהרי אותו מותר טבול למעשר והלוי אינו רשאי לאכלו דהרי מדומע עם התרומה. לכן יעשנו הישראל לאותו מותר המ"ע על המעשר

משנה ראשונה

מדרבנן וע' במשנה למלך שם: **ד תורם** כבינונית. משמע אפי' בעה"ב איתי' קמן לא לריך למשיליי' כיון דוגא דאיכא בבינונית אזלי' בתר רובא ואמ"ב דלעניין חזקה היכא דאיכא לבורי לא סמכינן אחזקה. רובא עדיף. א"ל כיון

תפארת ישראל

ד)בדעתו של בעה"ב כל המקומות המצויינים כדעת בעה"ב. אם בירושלמי ואם וכ"ה נקדושין ובנטעים. דעתו של בעה"ב נקדושין דעת בעה"ב. כבינונית כ"ה בד"ק ובד"פ בבינונית וכ"ה בד"ל ובמשנ"ב ובכל המקומות המצויינים. אחת בירושלמי אחד וכ"ה בד"ש ובכל המקומות המצויינים. פיחת בד"ל פחת וכ"ה בירושלמי. אם בד"ם ואם. אחת בירושלמי אחד וכ"ה בד"ם. **ה** אחד בד"ם אחת. יתר מכאן בירושלמי יותר מיכן. למקום בד"ל אבל לא ממקום. ובירושלמי אבל לא למקום וכ"ה במשנ"ב.

ד)בדעתו של בעה"ב כל המקומות המצויינים כדעת בעה"ב. אם בירושלמי ואם וכ"ה נקדושין ובנטעים. דעתו של בעה"ב נקדושין דעת בעה"ב. כבינונית כ"ה בד"ק ובד"פ בבינונית וכ"ה בד"ל ובמשנ"ב ובכל המקומות המצויינים. אחת בירושלמי אחד וכ"ה בד"ש ובכל המקומות המצויינים. פיחת בד"ל פחת וכ"ה בירושלמי. אם בד"ם ואם. אחת בירושלמי אחד וכ"ה בד"ם. **ה** אחד בד"ם אחת. יתר מכאן בירושלמי יותר מיכן. למקום בד"ל אבל לא ממקום. ובירושלמי אבל לא למקום וכ"ה במשנ"ב.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אחר ולא אמר יעשנו תרומה למקום אחר. לפי שאין תורמין שלא מן המוקף. אבל תרומת מעשר מפרישין אותה *) שלא מן המוקף מחצה חולין ומחצה תרומה. דסבר יכול אדם לעשות חלי כריו תרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך דיו לראשית שיהיה כדגן [ראשית היא תרומה] ודגן הוא השיריים: עד שישייר שם חולין.**) לא בעינן רק שיהיו שיריה מיכרן. והלכה כר"ע ור"ע: ן הבלבלה. הסל שמודדי' בו להפרים המעשרות ותרומת מעשר שאין מפרישים אותן אלא במדה ובמנין ובמשקל. כדתנן ואל תרבה לעשר אומדות. אבל תרומה גדולה אין מפרישים אותה אלא מאומד כדתנן לעש: משערין את הבלבלה. לידע מה שיכנסו בה מן הפירות: בבכורות. בזמן שהפירות בבכוריהן הן במלואן והבלבלה מכילה מהן פחות ממה שהיא מכילה מהן בסוף הקיץ. שבכר התחילו להגמיק והן לגומות דקות: ובאמצע הקיץ. שהן מבושלות ואינם מגומקות. הבלבלה מחזקת מן הפירות יותר ממה שמחזקת מהן בסוף הקיץ כשבכר נגמקו. הלכך משערין בג' זמנים הללו: ובסיפות. פירות מבוכרות במלואן ופחות ממה שהיא מחזקת מהן בסוף הקיץ כשבכר נגמקו.

*) כד"ו אפי' אלא **) כד"ו דלא

תוספות יום טוב

מחצה חולין ומחצה תרומה כח). רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישייר שם חולין כט): ן בשלשה פרקים משערים את הבלבלה כו). בבכורות כח) ובסיפות כט). ובאמצע הקיץ ל). המונה מחצה חולין כו'. פי' הר"ב רחשית דגנך דיו לראשית וכו'. ירושלמי והא דקאמר דיו כ"ל דכלפי ר' טרפון ור"ע אומר דיו]: ן בשלשה פרקים בשנה משערים וכו'. לאשמעינן דלא יפרים במדה בזמן אחד. על זמן אחר היפה ממנו. משום דמעשר מן הרע על הטוב. ("משערין כו'. מ"ש הר"ב אבל תרומה גדולה כו' כדתנן בירושלמי שהגיה הוא ז"ל. ולשון ר"ר יהוסף ז"ל יעשנה תרומת מעשר על מקום אחר פי' שיפרשנה עם חולין אחרים דאמר אלו החולין שהן מעורבין בזו התרומה יהו מעשר עם ט' שיעורים כמותן על אלו החולין ואלו החולין המעורבין עם התרומה שעשיתי מעשר יהי' תרומת מעשר ע"כ: בפני' ר"ע ז"ל. לפי שאין תורמין שלא מן המוקף. כתב שלין ר"ר יהוסף ז"ל פי' זה קשה דלמה אינו יכול להקיפו ומראה דקסבר שאסור לעשותו תרומה כיון שאינו מעבל לתרומה עכ"ל ז"ל: ן בשלשה פרקים משערין את הבלבלה. פי' ר"ר שמשון ז"ל משערין את המדה כדי שלא יקח לעצמו בגדולה ויתן לכהן בקטנה א"ל לענין דינא דבשלשה זמנים אלו רשאי לשנות ולא יותר. א"ל לענין התאנים הגלקטות דבג' זמנים אלו הפירות יפות אלו מאלו שלא יתרום מן הרע על היפה ע"כ ור"ע ז"ל הפס פי' הרמב"ם ז"ל לעיקר. וה"ר יהוסף ז"ל כתב על הפי' שהעתיק ר"ע ז"ל פי' זה קשה מאוד דאין כאן מקומו כי כאן אינו מדבר אלא בתרומה על כן נראה דודאי בתרומה קמיירי ומודדין את הבלבלה כדי שיוכל לכוון ויתן באומד כמה שהוא לומד א' מחמשים או א' מארבעים או א' משמים כי כשמדד את הבטל ויודע כמה מדות הוא צריך להפרים הוא עוקר כלי שאינו של מדה אלא שיוכל לשער בו מדה אחת או שתי מדות בקירוב ומפרים בו תרומה כשיעור וכבר תנן לעיל אבל תורם הוא את המדות אך זה אינו קשיא כל כך מה שנייב לכאן כי כיון שכבר שיים כל דיני הפרשת תרומה בא לומר דיני תרומת מעשר וכן יש בירושלמי אך מה שפי' שמשערין את הבלבלה ר"ל הבלבלה שמודדין בה זה אינו נראה למה צריך לשער הרי אחת כמו חברתה ויעשה את העשירית קדם אלא נראה לפרש שמשערין את הבלבלה שרוצה לתרום ממנה שלא יאמר כבר שיערתי אותה שאינה מקבלת אלא ק' תאנים וא"כ אין צריך ליתן אלא עשרה לתרומת מעשר שאע"פ שעשיתה בזמן הבכורות בזמן הסיפות היא מקבלת יותר וצריך ליתן יותר וע"כ צריך לשער עכ"ל ז"ל. וכתב הרמב"ם ז"ל פי' לפירושו של הרמב"ם ז"ל דאם אירע שמנה מה שמחזיק בסוף הקיץ והיו בה מאה לא יאמר בשנה הבאה בזמן הבכורות כך מדתה ומעשרה בלבלות שמלקט יתן למעשר מאה בכורות דמעשרותיו מקולקלות הן דל"ד מה שמחזיק בה עתה לא שמחזיק בה בסוף הקיץ וכן אילו ידע כמה היתה מחזקת באמצע הקיץ והיו ק' כשילקוט י' בלבלות בסוף הקיץ לא יתן מאה תאנים למעשר אלא צריך לשערה עכשיו דאינו שוה מה שמחזקת עכשיו בסוף הקיץ למה שהיתה באמצע הקיץ ומ"ש משום דבעי לתרום תרומ"ע ומעשר בלמעס ע"כ: בבכורות הבי"ת בחירק בלכתיב בס' הושע ט' כבכורה בתאנה ויותר נכון לגרסה הבי"ת בפתח וכלכתיב בס' ירמי' כ"ל בתאני הבכורות הבי"ת בפתח והכ"ף בשורק והרי"ם בפת': ובסיפות. כיו"ל

יכין — תפארת ישראל — יכין

מד"ם. ולו המוחר יוחר מהת"ג. ח"כ כיון שהת"ג היה עשירי' הכרי יהיה המוחר נמי יותר מהתמ"ע שחייב מכרי זה. ומ"ש הר"מ והר"ב דלהכי לא יעשה להמוחר לת"ג על מקום אחר. משום דה"ג צריך מוקף ג"כ קשה הרי יוכל להסמיכו לכרי בטל ואפילו מגיעה א"ל רק שיהיו סמוכין וכלעיל רפ"ב. אלא נ"ל דלהכי א"א דהרי מדאו' אין ברירה איזהו תרומה ואיזהו מוחר א"כ אף שיסמיכם התרומה שהוא הפטור מפסיק ביניהם וגרע טפי מאלו היו מרוחקים בלי הפסק. דאפשר שיתקרבו וכל הראוי לבילה אין בילה מעכב בו: בה) יכול לעשות דלפטר ממעשרות: בו) דנס בנשחייר רק קלת חולין סני: בז) הסל שמודדים בו לעשר ישערו כמה

משנה

וה"ה תרומה גדולה אלא דבעי מוקף ע"ם. ונשמת הרמב"ם והרלב"ד שכתבנו בפ"ק מ"ה דוקא ת"מ מותר ולא ת"ג כיון שאינו מעבל לת"ג: ן משערין את הבלבלה. פי' בזמן הבכורות מונה ומשגיח כמה מחזקת בלבלה זו מן התאנים אם מחזקת מאה תאנים. ידע לעשר ממנה בכל זמן מעשר. אבל לא יעשר בן באמצע הקיץ עשר תאנים על סתם שיעור הבלבלה. דבאמצע הקיץ מחזקת יותר כגון מאה וחמשים וצריך לעשר חמשה פעמים. ובן בסיפות. ולכך

ראשונה

צריך לשערה בשלשה זמנים הללו ולא יסמוך בזמן האחר על שיעור זמן הראשון. והיינו נמי דקאמר המונה משובח והמולד משובח ממנו. אפי' בזמן אחד פעמים באין הפירות שוות בגדלן ובכשבר במנין אין המכשיר מכוון אבל המולד מכוון יותר מאם מדד פעם אחת הבלבלה והיתה מחזקת עשרים רובע מותר לעשר על סמך הראשון בני דנעים מן הבכורות שאפי' אין שוות כ"כ א"א להיות הפרש במדה שלימה אבל דבר מועט מאד אבל העוקל ולאי משוחה שלעולם

בתחילת

פירות מחזיק. ונקט לשון משערין לא מדקאי רק לתרומה שניתן רק באומד אלא משום דשייך לאכולהו ג' מדה משקל מעיין כ"ל: בח) בסיפות בכורות הן מלאי ונסין: בט) בסוף הקיץ כבר נתיבשו ומקו: ל) וב"ל כרלח"ם דסולהו לעניין ת"ג אייני שנטלת באומד ובתאנים מיירי שרגילין להלעמק. ולפיכך מדהיו רגילים לתרום תאנים בבלבלה והוא שלא לפיכך בשרלה לתרום כרי תאנים היה צריך לשער המעיין לו המדות לו המשקל שם בתאנים שבכרי ומכה מהם תחזיק הבלבלה באופן שבתחלת הקיץ שהתאנים נסי' ורטובים יהיה מעיין התאנים שבכרי לו מדתן מועטו ופחות ממה שיהיה מהן שם בסוף הקיץ. אבל כשיתרום במשקל יהיה משקלם

ציונים

עד שישייר. מיי' פ"ג שם ה"ה עוד תו"ע שם סעיף כא: ן המונה משובח. תוס' נעיין לא. ומכתות כל. ובכורות נתן מיי' שם פי"ח. ופ"ח מה' מעשר ה"ל עוד וצו"ב רס סעיף כ"ל:

חלופי גרסאות

עקיבא מירושלמי עקיבה וכן בכל הפרק.

תוספות הדשים

שהיא ג"כ גירסת הרמב"ם אבל הר"ם גרים איסכא אבל לא למקום אחר ולפיכך הוצרך לפרש פי' אחר ע"ם ממלאת למד דהך ועי"ל דכתב הרי"ט בד"ה ישנה כו' אינו ענין לפירוש הר"ב שהיא ע"פ פירוש הרמב"ם ופירושו כנזכר: [תוי"ט ד"ה] בשלשה כו' על היפה עכ"ל. אמר המגיה זהו חד מן פירושי הר"ם אבל כוונת הר"ב לא נתפרשו כן ועיין בהר"ם פירושים אחרים ואינם מוכנים לי. ועיין בס' ש"ל פירוש מספיק על משנה זו:

תוס' אנשי שם

שנמנו למעלה עלה בידו מס"א יחוור ויתרום כמו שהוא לעוד ול"א עבל והולין משולרין (ת"ה י"ל דהתם בתרם ועלה בידו דלא התבוין לפחות משיעור תמנים אלא שכן עלה בידו הוי במפרים מקלת תומ"ע ודעתו להבלים דמ"א דלכ"ע מפרים ממש עליו. אבל הכא בבלית דאין דעתו להפרים יותר אם נימא שיפטור מהעבל לפי שיעור התרומה יהיה עבל ותולין מעורבין ואולי זהו כוונת התו"ת שכ' ואפשר דיש לחלק בין עשנו לבלית ול"ע). ומו אי אית ליה פרנסה ממקו"א יפרים עליה ויוצא לפי הסכון הבבל ולמה הקלו לכאן להקפיע התרומה מכל וכל. ונ"ל מ"ל הר"ם דבריו הלו שהוסיף על לשון מכתמיע דדלמא חוקה בתכוין לרוסיף לחוד הוא דאין ת"ת. מדלא קתני מתכוין לרוסיף לו לפחות כדתני רישא ונס הרמב"ם הוסיף כל' מכתמיע ואין מדרכו לכתוב אלא לפרש ואלמלי הי' סובר דפיתת שוה בזה לרוסיף הי"ל לבאלו. (ת"ם): ן בר"ב ד"ה א' מעבר' כו' ויתנהו לאו כו'. ולענ"ד מסרון אות בד' הר"ב ול"ל לו יתנהו לאו. דודאי גם הוא יכול לעשותו תמ"ע אם יל כ"ב עבל. אבל ע"פ הדוב אין ישראל כ"ב מעבר הבבול לתמ"ע אבל לאו איכא מונא להכי לו יתנהו לאו. ול"ל שמוכה הוי בכל

תרומה ע"מ שיזכה כיתר כדי לעשותו תמ"ע. לה"ם: בא"ד והלוי יתן לו כו'. לא ידעתי למה שהרי לאו בעד המעבר שחייב לו הלוי עושה תמ"ע ומה מקום לומר שהלוי יבלה המעבר לבעה"ב אין אלו אלא דברי הימא ובתי"מ מהל ע"ז ולא ידעתי למה. ואיכא לאוקמי נמי בינאל שיהם מעבר עבל מאבי אמו לו אלו עלמו. ועמה"ל ס"מ מ"ל. (לח"ם): בסה"ד שלא מן המוקף. וק' דהא מסקי' בפס' גיעין דף ל"ו דלף תמ"ע לכוה להפרים שלא מן המוקף וכן פוסק הרמב"ם בתכוונו. ומעיין ולאה הכר"ב אול לבוטו שפי' בפ"א מ"ה דאם הוא עבל רק לתמ"ע מותר להפרים ממנו אף ת"ג לעק"א דהוי קדשו בתוכו. וכבר כתבתי שם דכל הפוסקים אינם מבבינים לה. א"כ המותר מאחד מעבדים שאינו עבל לתרומה דהא הוצרם בבר רק לתמ"ע. אינו יכול לעבדו תרומה אלא בחוקה המ"ע. (מב"ת): ד"ה ער כו' שיהיה נכרון. ולא בילה הר"ב עצמייהו והר"ם מפ"ל הם בכל מעבדין בפ' בכל מעבדין ובראשית הגז. אבל הרמב"ם פי' לאמר פ' יתעלה מלאתים ולא בל ראתים ואבבא דהכי איתא בירושלמי ובספרי פ' בלע מ"מ ק' אמאי סבוק הרבא דס"ם דיהן. ועו"ק דבתרוצא לא כתיב אלא ראתים ולא מראתים ולא מראתים אלא גבי חלה. ולזה י"ל דבל"ל לירושלמי והספרי דילפי' תרומה מחלה מדכתיב בל תרומת בל התרומת בל והרבי' שיהיו בל התרומות בל תרומת בל ראשית בל ראשית בל ראשית

כדתנן לעיל. הוא בפרק קמא משנה ז]: **המונה** משובח. פירש הר"ב מן המוליח בחומר. עיין מ"ש במשנה ט"ו פ"ק דמסכת חלות: **והשוקל** משובח משלשתן. פי' מן המודד והמונה והחומר. והרמב"ם בפ"ג מה' תרומות ופ"ח מהלכות מעשרות כתב דאין מפרישין מחומר לתרומ' מעשר ולמעשר לכך כתב שם משובח משניהם [*ע"כ ורלחיתי בירושלמי מאי הוא משובח. משובח מן התורם מן המחומר אמר ר' חגיגא בריה דרבי הלל. מתניתין אמרה כן והשוקל משובח משלשתן. אמר רבי חגיגא תפתר בשלשתן ולית לה שמע מינה כלום ע"כ. כלומר דמשלשתן יהי' פירושו המשובח מאלו השלשה]. וע' מ"ש במ"ה פ"ח דפאה [*ועוד עיין מ"ש במשנה ט"ז בפ"ק דמס' חלות]: **ן עולה** בא' וק'. אפילו כשעדיין ביד הישראל כדתנן בריש פ"ה דתמכר חוץ מדמי לותה שאה [*וכדפירש הר"ב כאן בד"ה קב למאה כו'] ש"מ שעדיין לא הגיע ליד כהן וא"כ פשיטא דאי בעי מלי מתשל עלה כשאר נדרים וכ"כ הר"ב ברפ"ג דערובין והואיל ומלי מתשל ליהוי כדבר שיש"מ דאפי' באלף לא בטיל כמ"ש [*לקמן פ"ט מ"ו] וכאוף פ"ג דחלה. הא מלתא מיתלה בגמ' נדרים סוף פ"ז [נט.] דכיון דליכא מלוה שישאל על ההפרשה לא אתי לאתשולי עלה ולהכי לא הוי כדבר שיש לו מתירין: **באחד** ומאה. פירש הר"ב דכתיב מקדשו ממנו כו'. עיין בסוף פרק קמא דחלה שכתבתי דאהמכתא בעלמא הוא:

המונה משובח (לא). **והמודד משובח ממנו. והשוקל משובח משלשתן** (לב): **ן רבי אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה** (לג). **רבי יהושע אומר במאה ועוד** (לד). **ועוד זה אין לו שיעור. רבי יוסי בן משולם אומר**

ועוד

שכסוף הקיץ: המונה משובח. מן המוליח בחומר: והמודד משובח וכו'. ודוקא במעשרות ובתרומת מעשר אבל לא בתרומה גדולה כדפרישית: **ן** תרומה עולה באחד ומאה. סלה של תרומה בעבלה למאה סלין של חולין שהם כין הכל אחד ומאה עוטל אחת מהן ועותה לכהן והשאר חולין כמו שהיו: במאה ועוד. אם נפלה סלה של תרומה לתוך תשעה ותשעים סלין של חולין ומשהו יותר מהתשעים והשעה וזה המשהו אין לו שיעור. הואיל ויש כאן מלה ועוד משהו. עוטל סלה אחת ועותה לכהן והשאר חולין כשהיו:

קב

מלאכת שלמה

ן ר"א אומר תרומה עולה בא' ומאה. עיין במ"ש ר"פ שני דמס' שרלה:ר' יהושע אומר במאה ועוד. ושאר זה אין לו שיעור. ר' יוסי בן משולם אומר

ועוד

היו"ד בקמץ נקד ה"ר יהוסף ז"ל: והשוקל משובח משלשתן. ע' תי"ע מ"ש בשם הירושלמי ועיין מה שכתבתי בפרק ה' דדמאי סי' ב':

יכין תפארת ישראל יכין

בתחילת הקיץ יותר ממה שיהיה ממנו בהכרי ובהכלכלה בסוף הקיץ. דלמשל בתחלת הקיץ שהתאנים נמוכים וגסי' ושער שלבור התאנים הוא ק' סלה ושער שהכלכלה מחזקת סלה א'. א"כ לפי אומר זה צריך להפרים מלבור התאנים ב' כלכלות דהיינו א' מ'. ובסוף הקיץ שתיבשו התאנים ויחזיק הסל ב' סלין. אם ישער שם בהלבור ק' סלה א"ל להפרים רק סל א'. וה"ה במשער במיין הפירות יחזיק הסל בתחלת הקיץ פחות מהמיין שיחזיק בסוף הקיץ. ולהכי כך קבעו חכמים ג"פ לשער הכלכלה ג' פעמים בקיץ. ואע"ג דגם ביני ביני מלטמקין הפירות. כל שיעורי חכמים כך הוא ולא ניתנה תורה למלאכי השרת ובפרט מטום דכל השיעורים הללו מדרבנן דמדאו' חצה א' פטורת כל הכרי בהרמ' תרומה: (לא) מן המפרים באומר אף דגם במונה יש גדולים וקטנים. אע"פ א"א שיעטה רק במשהו ומדשעורו רק מדרבנן דמדאו' חצה א' פטורת כל הכרי לא גזרו בה כ"כ: (לב) מיהו ה"ג ניתן רק באומר כמה במדות או כמה במניין או כמה במשקל יש בכרי שרוצה לתרום. וכן צריך לאמוד ג"כ באומר זה התרומה עלמה שיתרום. והא דקאמר בירושלמי דמוצה משובח מן התורם מאומר. ר"ל שהוא משובח מן התורם מאומר שתהי' התרומה חלק ג' מהכרי בלי אומר מניין או מדות או משקל של הכרי והתרומה. אלא צריך שיאמר כמה במניין או כמה במשקל או כמה מדות יש כאן. והייט דקאמר הכא המונה וכו' לא שבאמת מונה רק ישער המיין. א"כ מה דקאמר המונה קאי רק להסל דאותו לבד רשאי למדוד או וכו' ולא הכרי שמפרים ממנו התרומה: לג) בעבלה שלה תרומה לק' חולין דהוה ליה יחד ק"א טתן שלה לכהן והשאר מותר. ואפילו כשהתרומה עדיין ביד ישראל. ולא אכל עדיין מהחולין דמלי למתשל עלה [דבאכל מהחולין א"א למתשל. דא"כ אכל טבל למפרע]. אפילו הכי אינו כדשיל"מ דלא בטל אפי' באלף דמדלאו מלוה לאתשולי עלה אינו רגיל למהשל: לד) דבנפלה בל"ט ומשהו פני:

משנה ראשונה דלריך

אלא אם כן מתחרם מעיקרו של מה שנדר שפיר אמרו בתרומה דליכא מלוה בהתלה לא מיתשל עלה שהרי אין בידו לישאל על הנדר אלא אם כן מתחרם בלבו וזה אין בידו להתחרם בלב אא"כ באה לו החרמה בלבו שאפ"ש שעולד לו שום חיזק מחתת הנדר הוא מתחרם מכאן ואילך וזה אינו היתר אלא בחרמה מעיקרו ואין זה בידו. ונם לא שכיח כלל שיתחרם על התרומה דבשלמא בשאר נדר כגון שאסר עלמו ביין שכיח דמתחרם בהרוואה דידי' שרוצה לשתות יין אבל תרומה אינו מרוויח בחרמה שלריך על כרחו לספרים תרומה אחרת לקיים המצוה אבל נדרים אין מצוה בקיומן ואדרבה הנודר מיקרי חוטא ומצוה להמיכן נודרי מתחרם הוא בעיקר הנדר. ולריך לדקדק הא דאמרי' בפ' אלו עוברין גבי כילד מפרישין חלה בטומאה כ"ש כיון דאי בעי מיתשל עלה והדרא לבעלה כדידיה דמי ומבר עלה בבל ירחה. וקשה הא נאו בדעתיה תלי דאי בעי מיתשל אאם אין מתחרם בלבו לא תלי לאתשולי וי"ל דה"ק אמא מתחרם בלבו ומ

קב למאה סאה שתות למדמע. אם נפלה סאה של תרומה בל"ט של חולין וקב יותר שהקב הוא שתות לסאה של תרומה המדמעת שהסאה ו' קבים. אז בטל סאה אחת והשאר חולין כשהיו. אבל אם היו החולין פחות מתשעים ותשעה וקב. הכל מדומע וימכרו כולם לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי סאה של תרומה שבה. והלכה כר"א שאין תרומה בולה בפחות מאחת ומאה. דסתם לן הגה סותיה בכמה דוכתי. והכל מודים שאין התרומה עולה במאה בלבד וכ"ש בפחות ממאה דכתיב בתרומת מעשר (במדבר יח) מכל חלבו את מקדשו ממנו דבר שאתה תורם ממנו אם נפל לתוכו מקדשו והיינו אחד מן דממאה כאין מפרישין עשרה למעשר ראשון ומאותן עשרה סאה לתרומת מעשר. ואמר רחמנא שאם חזרה אותה סאה לתשעים ותשעה מקדשתן ונעשה הכל מדומע: **ח** תאנים שחורות מעלות את הלבנות. תאנה של תרומה. שחורה. או לבנה. שנפלה למאה של חולין חליין שחורות וחליין לבנות. כולן מלטרפין לבטלה. שאם היה רולה היה דורסן ומערבן הכל ביחד. ואם שחורה נפלה מעלה אחת מן השחורות ואם לבנה מעלה אחת מן הלבנות. והשאר חולין כשהיו

ועוד קב למאה סאה לה) שתות למדמע לו) :
ח רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות לז). לבנות מעלות את השחורות.

ענולי

ח"ג. שתות נ"מ"ל לשתות. והלבנות נ"ל בל"ם ול"ל.

ח לבנות נ"ל: ולבנות ונ"מ"ל

ועוד קב למאה סאה וקב פחות חלק ממאה מן הקב בל"ט סאה וקב פחות חלק ממאה מן הקב מן החולין שהכל מאה סאה וקב אחד כי התרומה העלה בזה השיעור כיון שיש שם קב יותר על המאה קמ"ל דלא. אלא צריך שיהי' זה הקב שתות למדומע. וקב פחות חלק ממאה. אינו שתות סאה וחלק ממאה מקב ע"כ: **ח** [*רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות כו'. פירש הר"ב שאם היה רולה היה דורס ומערבן הכל ביחד וכו'. וקשיא לי דבפ' דלקמן סוף מ"ט דאם במזיד הוסיף בהיתר על האיסור אסור ופי' הר"ב הטעם משום דאין מבטלין איסור לכתחלה ומלאתי בפי' שהזכרתי וז"ל ואף כי אין מבטלין איסור לכתחלה ה"מ להרבות בהיתר כדי לבטל האיסור אבל בכה"ג שאינו מרבה בהיתר אלא משנה האיסור מכמות שהי' ומפרידן כאשר היה מקדם כדי לעבבם [ל"ל לערבם] יחד בכה"ג נ"ל דשרי לבטל לכתחלה ור"א אוסר עכ"ל]: וכו'

מלאכת שלמה

לן הכי: שתות למדמע. פי' הרמב"ם ז"ל ומה שאמר שתות למדמע כו' ואלו אמר קב למאה ולא הי' מוסיף זו התוספת היינו אומרים כו' כיון שיש שם קב יותר על המאה והוליכך כי אין הדבר כן אלא צריך שיהיה זה הקב שתות למדמע וקב פחות חלק ממאה אינו שתות סאה אלא פחות מזה

ותנין

יבין — תפארת ישראל — יבין

לה) דלריך שיהיו החולין ל"ט סאה וקב: לו) ר"ל שהוא שתות של סאה שנפלה. וממילא בנפל יותר לו פחות מעשר לעולם בשתות: לז) בנפלה האנה לבנה

משנה

ואמרכזה אקלא: **שתות** למדמע. נראה לאמר הכי משום דשתות הוא בכל מקום דבר חשוב להכמים כמו גבי אוגאה וגבי מכירת קרקע עד שתות הגיעו בפ"ז דב"ב מ"ג וכן גבי שום הדיינים פי"ח דסחובות מ"ה ואשכחן נמי בפ"ז דכלאים מ"ו פסקי אלים שמנה אמות שוד ופיכרו ועוד הוא שבית אמה: **ח** ר' יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות. וצריך לדקדק מ"ע דהכי מצאי ובמאי קמשלני. ונראה שצריך עשה בעיקר דינא דתרומה דמדאורייתא היא נמי בחובה בעלמא בעלה כשאר כל האיסורים וכגון שלביכו מאה ואחד כמ"ש תוי"ט במתני' דלעיל וכ"ש במס' חלה. ומה לאו הכמים להמתיר בה יותר משאר איסורים שבולן בששים וזו במאה. ושוד מומלא אחרת בתרומה שמין במינו אפי' אינו נותן טעם שלא לא בעלה בשתות ממאה ואחד כדאמרן בפ"ב דעבלה מ"ו וכשל איסורים ק"ל דבמינו יבא ביטול חד בתרי בטל אפי' מדרבנן ושוא דעת רוב הפוסקים להלכה כמ"ש הטור והפוסקים בי"ד סי' ק"ב. ולפ"ד בזה דמשום גזרת דבר שיש לו מתירין שנבו בה בבאמת תרומה דמי כדבר שיש לו מתירין ע"י שאלה לחכם לאפ"ג דמסיק בנמרא בנדרים ד' נ"ט כיון דליכא מלוה לאתשולי לא הוי דבינ"מ. פ"כ נ"ל דה"ק דלא שייך שיתהכא על עיקר התרומה וגם אינו ביטו שהתרעה תלויה בלב וכמו שפירשבו בתתני' דלעיל אי בשעת הע"ז שפי' שם. ומ"מ אי איתא דמתמרא על עיקר הפרשתו דהוי יש לו מתירין בשאלה ובכה"ג לא בעל אפי' באלף. אלא אלא דאו הכמים להמתיר בה אלא תיבעל בלל מבוס דלא פסיקא דלא שכיח ומיהו כיון דמשבחת בה זימנין דיש לה מתירין עבו בה היכר להמתיר בס יותר משאר איסורים אלא תבעל אלא בתמס וסמכוה אקלא דמקדשו ממנו ומתוך היכר זה ידעו דלא נגזלו בביטול דבר שיל"מ. והייט דהתמיהו בה יותר במינו משום דיעקר מומלא דבטיל"מ אינו אלא במינו כדאיתא בי"ד סי' ק"ב. ונראה דהייט פלוגתייהו דשנאי דהכא דר' יהושע סבר תאנים שחורות מעלות את הלבנות אע"ג דשחורות לא נכנסו בספק אפ"ה מעלות דהא מדינא תרומה בעלה חד בתרי אפי' מדרבנן כמו שאר איסורים במינו ביבא וכ"ש דליכא הכא תאנים לבנות לבטל אין כאן איסור אפי' מדרבנן אי לאו משום היכרא מגד דשיל"מ וכיון דליכא בהדא תאנים שחורות איכא היכרא דבסי' דלא נכנסו לספק ואין מלטרפות לבטל הכא לא בעי ביטול שבבר בעלה בלבנות אלא היכרא בעינן והא איכא. ומכמא דר"א שאוסר דס"ל כדעת כמה גדולי הפוסקים שבובים בשאר איסורים בתי אפי' יבא ביטו אינו בטל בשתות מששים והביאם הב"י בסי' ק"ס סס וה"ה בני תרומה לא בטל בשתות מק"ל והלכך השתורות שאינם בספק אין מלטרפות לבטל לגדולי' ביטול ממש בעי

ולאו משום היכרא. והא דמתמיר ר"א אפי' בשאין ידוע מה נפלא אע"ג דבולן נכנסו בספק הייט מכמא כיון דלגדולים בעינן ביטול ואין זה ביטול דמתר"ל אי מבשתות נפלה או מלבנות ואם שחורה נפלה הרי שחורות אסורות והשתא שאין ידוע לנו מה נפלה הוי לאינו בהעדבו אחשים אסורות בחתיבים המותרות שאין אנו יודעין איזו מהן האסורות והוי כהעמדת אד בחד דתביב כל חד בנוף האיסור אפי' מדרבנן וזהו בסברת הש"ך שבתבנו לעיל פ"ג מ"ב וה"ל הגיגן פ"ב דמקואות היא נמי בחובה בעלמא בעלה כשאר כל האיסורים וכגון שלביכו מאה ואחד כמ"ש תוי"ט במתני' דלעיל וכ"ש במס' חלה. ומה לאו הכמים להמתיר בה יותר משאר איסורים בטולן בששים וזו במאה. ושוד מומלא אחרת בתרומה שמין במינו אפי' אינו נותן טעם שלא לא בעלה בשתות ממאה ואחד כדאמרן בפ"ב דעבלה מ"ו וכשל איסורים ק"ל דבמינו יבא ביטו חד בתרי בטל אפי' מדרבנן והוא דעת רוב הפוסקים להלכה כמ"ש הטור והפוסקים בי"ד סי' ק"ב. ולפ"ד בזה דמשום גזרת דבר שיש לו מתירין שנבו בה בבאמת תרומה דמי כדבר שיש לו מתירין ע"י שאלה לחכם לאפ"ג דמסיק בנמרא בנדרים ד' נ"ט כיון דליכא מלוה לאתשולי לא הוי דבינ"מ. פ"כ נ"ל דה"ק דלא שייך שיתהכא על עיקר התרומה וגם אינו ביטו שהתרעה תלויה בלב וכמו שפירשבו בתתני' דלעיל אי בשעת הע"ז שפי' שם. ומ"מ אי איתא דמתמרא על עיקר הפרשתו דהוי יש לו מתירין בשאלה ובכה"ג לא בעל אפי' באלף. אלא אלא דאו הכמים להמתיר בה אלא תיבעל בלל מבוס דלא פסיקא דלא שכיח ומיהו כיון דמשבחת בה זימנין דיש לה מתירין עבו בה היכר להמתיר בס יותר משאר איסורים אלא תבעל אלא בתמס וסמכוה אקלא דמקדשו ממנו ומתוך היכר זה ידעו דלא נגזלו בביטול דבר שיל"מ. והייט דהתמיהו בה יותר במינו משום דיעקר מומלא דבטיל"מ אינו אלא במינו כדאיתא בי"ד סי' ק"ב. ונראה דהייט פלוגתייהו דשנאי דהכא דר' יהושע סבר תאנים שחורות מעלות את הלבנות אע"ג דשחורות לא נכנסו בספק אפ"ה מעלות דהא מדינא תרומה בעלה חד בתרי אפי' מדרבנן כמו שאר איסורים במינו ביבא וכ"ש דליכא הכא תאנים לבנות לבטל אין כאן איסור אפי' מדרבנן אי לאו משום היכרא מגד דשיל"מ וכיון דליכא בהדא תאנים שחורות איכא היכרא דבסי' דלא נכנסו לספק ואין מלטרפות לבטל הכא לא בעי ביטול שבבר בעלה בלבנות אלא היכרא בעינן והא איכא. ומכמא דר"א שאוסר דס"ל כדעת כמה גדולי הפוסקים שבובים בשאר איסורים בתי אפי' יבא ביטו אינו בטל בשתות מששים והביאם הב"י בסי' ק"ס סס וה"ה בני תרומה לא בטל בשתות מק"ל והלכך השתורות שאינם בספק אין מלטרפות לבטל לגדולי' ביטול ממש בעי

בלאו מפורש במשנה. והטעם כיון דדרך הכהנים לטרון המדומע אבל ר' יהושע ס"ל אפי' בלי טחינה מלטרף כיון שאם חלה עוחנים ולר"ע אבור כ"ז אלא שאנים וסרה בזה המיהת הפמ"ג בסי' ל"ט ע"ם. (מר"ן): בשאיט

*) דנריו תמוהים ול"ב

תוספות יום טוב

משנה ח [בר"ב ד"ח] **תאנים** שאם היה רולה היה דורסן כו' עכ"ל. נפ"ד הירושלמי הביאו הר"מ בפירושו דעיגול גדול של ד' לעורות בטל במאה עיגולים בגין כולן מאה לעורות אי"ל לומר טעם זה שאם היה רולה כו' ע"ש ומ"ש הר"מ בסופו מאה לעורות הוא לאו דוקא דה"א שתות ועיין ברמב"ם פי"ד מה"א ה"כ בכ' נפל עיגול לק' עיגולי' גדולים וקטנים הריני לומר קטן נפל ומצביה אחד מן הקטנים עכ"ל וק"ל כיון דאמרינן קטן נפל למה לי מאה עיגולים כיון שיש גדולים ג"כ וכמ"ש בעצמו אח"כ ע"ש וירושלמי אמרו כן גר"י בידוע שגדול נפל אפ"ה בטל במאה כמ"ש הר"מ בפירושו אבל גר"ע באינו ידוע דתולין בקטן א"ל מאה וא"ע ועמ"ש בהגהתו על הרמב"ם בס"ד ומ"ש הר"ב ואם שחורה נפלה כו' לא אי' באינו ידוע אי צריך להגביה שחורה ולבנה או איזה שילה ומדברי הרמב"ם שכתבתי נעל שבתב מגביה אחד מן הקטנים מבמע דה"ה בשתורי' ולבנים מגביה איזה שילה

תוס' אנשי שם

תוי"ם ד"חוענדקב כו' כדי לבלק הספק כו'. תמוה מאד בעיני דאיך אפשר לו' דאותו הקב יש בו אלק א' ממאה תרומה וכ"כ המאה סאים יש בהם סאה א' של תרומה שהרי מאה ועוד הקב וע"ש משבון זה אין כאן אלא מאה ל"ע חולין ואל' תרומה. אלא איצריך דלא תימה דלעולם בעינן קב מלבד המאה דאם נפל לוגן של תרומה נתוך ל"ע לוגין של חולין דאינו שולה אלא"כ יש שם עוד קב של חולין ויהיה ק"ג של חולין ואל' של תרומה קמ"ל דאי"ש כן אלא הכא דבסאה אינרי' קב על כי הוא שתות הסאה אבל בשאר אינה התרומה כ"א לא אלא אם עם החולין שם עם החולין מגבר הל"ע כ"א היה שהיא שתות הוא דלעולם שתות למדמע בעינן. (הו"ע): **ח** שם ד"ה ר' יהושע כו' שרי לבטל כו'. ולפ"ז ל"ל דר"ע חולק גם ע"ז אם ידוע מה נפלה לא מהני עוחנן אבל בידוע' לעינו לא קאי בר פדיא אמלתיה דר' יהושע כמ"ש הר"ב ולא אמר שאם נפלה אלא מלאת באפי נפלה ולא אליבא דר"ע אולי כיון שהלכה כר"ע. ויתכן דר"ע אוסר אם רולה לאכלן כמו שהן אבל עוחנן מוחרין ואין קובעים מהא דסבר הר"מ פ"ד דתרומות כר"ע ולא מייתי דורסן מוחר שרי לא הביא גם בפי"ג פ"ו דין דמ"ע פ"ש דמוחר לעתון תאנים שתערב בהן תרומה אם יהרבו החולין עי"כ מבני

תוס' אנשי שם

תוי"ם ד"חוענדקב כו' כדי לבלק הספק כו'. תמוה מאד בעיני דאיך אפשר לו' דאותו הקב יש בו אלק א' ממאה תרומה וכ"כ המאה סאים יש בהם סאה א' של תרומה שהרי מאה ועוד הקב וע"ש משבון זה אין כאן אלא מאה ל"ע חולין ואל' תרומה. אלא איצריך דלא תימה דלעולם בעינן קב מלבד המאה דאם נפל לוגן של תרומה נתוך ל"ע לוגין של חולין דאינו שולה אלא"כ יש שם עוד קב של חולין ויהיה ק"ג של חולין ואל' של תרומה קמ"ל דאי"ש כן אלא הכא דבסאה אינרי' קב על כי הוא שתות הסאה אבל בשאר אינה התרומה כ"א לא אלא אם עם החולין שם עם החולין מגבר הל"ע כ"א היה שהיא שתות הוא דלעולם שתות למדמע בעינן. (הו"ע): **ח** שם ד"ה ר' יהושע כו' שרי לבטל כו'. ולפ"ז ל"ל דר"ע חולק גם ע"ז אם ידוע מה נפלה לא מהני עוחנן אבל בידוע' לעינו לא קאי בר פדיא אמלתיה דר' יהושע כמ"ש הר"ב ולא אמר שאם נפלה אלא מלאת באפי נפלה ולא אליבא דר"ע אולי כיון שהלכה כר"ע. ויתכן דר"ע אוסר אם רולה לאכלן כמו שהן אבל עוחנן מוחרין ואין קובעים מהא דסבר הר"מ פ"ד דתרומות כר"ע ולא מייתי דורסן מוחר שרי לא הביא גם בפי"ג פ"ו דין דמ"ע פ"ש דמוחר לעתון תאנים שתערב בהן תרומה אם יהרבו החולין עי"כ מבני

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.com

ו ובזו רבי אליעזר מיקל ורבי יהושע מחמיר. לשון הר"ם וצריך טעם בין לרבי אליעזר בין לרבי יהושע מ"ש לבנות ושחורות גדולות וקטנות מהתחומות לעליונות [*עכ"ל ובתו' פ' כל הזבחים ד' ע"ג ע"א כתבו דלא דמו דהשחורות אינן רגילות להיות בספק דמועט שלעולם השחורות מיכרות מתוך לבנות. ובפירוש שהזכרתי כתוב וז"ל וא"ל דבירושלמי מקשה מ"ש הכא בר"א מחמיר ור"י מיקל ויהיה להפך בבבא הסמוכה ומשני תרי תנאי אינון ר"מ ור' יהודה ואליבא דר' מאיר ר' אליעזר מיקל בתרוייהו עכ"ל] והתחתונות

עגולי דבלה (לה) **הגדולים מעלים את הקטנים** (לו) **והקטנים מעלין את הגדולים. העגולים מעלין את המלבנים** (מ) **והמלבנים מעלין את העגולים. רבי אליעזר אוסר** (מא). **ורבי עקיבא אומר בידוע מה נפלה. אין מעלות זו את זו. וכשאינו ידוע מה נפלה. מעלות זו את זו: ט כיצד** (מב) **חמשים תאנים שחורות. וחמשים לבנות. נפלה שחורה שחורות אסורות. והלבנות מותרות. נפלה לבנה לבנות אסורות. ושחורות מותרות. בשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו. בזו ר' אליעזר מחמיר. ורבי יהושע מקל: ו ובזו רבי אליעזר מקל. ורבי יהושע מחמיר. בדורם ליטרא קציעות** (מג)

ע"פ

ח"ג. רבי ניחוסלמי ורבי. ורבי נ"ל רבי. וכשאינו נמצא"ג ובשאינו. ט לבנות נ"ל תאנים לבנות. לבנות ניחוסלמי הלבנות. ושחורות ניחוסלמי והשחורות. בשאינו נ"ל כשאינו וניחוסלמי וכשאינו. בזו נ"ל ובזו וכ"ה ניחוסלמי ובמבנ"ג ובנ"מ וה"ל.

בהא דתנינן לעיל אבל במאי דבעינא למימר לקמן הוי איפכא: ו בדורם ליטרא קציעות. ליטרא של תאנים יבשים של תרומה:

מלאכת שלמה

ותבין זה עכ"ל ז"ל מספר מוגה: **ט כיצד**. מדברי ר' עקיבא הוא. הרא"ש ז"ל. ומדתנן נפלה שחורה שחורות אסורות בלבד נפלה לבנה לבנות אסורות בלבד. למד מכאן בעל ספר החסידים ז"ל בסימן תתנ"א וז"ל כיון שהשחורות ולבנות שני מינים הם הרי נודנדמיות אם בירק על האדומות קטנות שהחיינו ואח"כ שחורות צריך לברך עוד על השחורות שהחיינו אע"פ שטעמן שוה וכ"ש אדומים גדולים ואדומים קטנים או שחורים לפי שיש שני מינים ע"כ בקיצור. וכן מצאתי בספר ג"כ בספר לבוש הגלת סימן רכ"ה סעי' ד'. וכתב הר"ם שירילי"ו ז"ל דבירוש' מפרש דאיכא למ"ד דלר' יהושע אפילו בידוע מה נפל. מעלות ואיכא למ"ד דאין מעלות. ופליגי דלר' עקיבא אפי' ידע ולבסוף שכח אסורין דכיון דנאסרו נאסרו אבל אם אין יודע אם שחורה נפלה או לבנה נפלה כיון דכולן בספק איסור הן מעלות זו את זו דס"ל בירוש' דר"ע

עגולי דבלה. דבלות תאנים הנדרסים בעגול גדולים מעלים את הקטנים אם יש שם חמשים עגולים קטנים וכ"ה עגולים גדולים ואחד מן הגדולים כשנים מן הקטנים ונפל לתוכן עגול קטן של תרומה. *מסייעות כולן לבטל וכן עגולים ומלבנים. עגולים הם הנדרסות בעגול. מלבנים תאנים הנדרסות בצורת רבוע כמין דפוס שעושים בו הלבנים מרובעות: ורבי אליעזר אוסר. אם שחורה נפלה השחורות אסורות ואם לבנה נפלה הלבנות אסורות וכן בגדולים וקטנים. ועגולים ומלבנים הדומין לאותה שנפלה אסורים: בידוע מה נפלה. שחורה או לבנה אין מעלות לפי שיכול לאכול האחרות. וכיון דמותרות הן אין מסייעות לבטל אבל אם אין יודע אם שחורה נפלה או לבנה נפלה כיון דכולן בספק איסור מעלות זו את זו והלכה כר"ע: **ט** כיצד. לפרושי מלתיה דר"ע קאתי: ובזו ר' אליעזר מחמיר. ל' הר"ש וצריך טעם בין לר"א בין לר"י כו' דלא דמי דהשחורות אינן ראויות להיות בספק דמוע כו' וצריך

תוספות חדשים

בידוע מה נפלה. פיי' ס"ל מלבנות תרומות ה' מ"ב: ו בדורם ליטרא ביצה נ. מאים שנ.נ"י יו"ד סימן ק"פ:

תוספות רע"ק

משנה ח אות [לא] בהר"ב ד"ה **עגולי דבלה**. פסיישות כולן לבטל) והיינו

תוס' אנשי שם

ט בשאינו ידוע כו'. לא אתסמן דרשא קא אלא אינו יודע הסמן כמה הם מכל מין. דאי לאו הכי אף אם לא לאה בעת נפילתה מאיזה מין היא. כשיעמד אח"כ ידע.(הו"ע): ו הוי"ס ד"ה **ובזו** כו' ובתוס' כו' לא סולרכו הכוס' לנקט טעם אלא לר"א דאיכא לר"י התנוק מבולר דלעי' מקל לפי שהכל משרב במיל"ה. אבל הכא בידוע בודאי שהתרומה למעלה ע"פ הכד מסו"ה ס"ל דאין התחתונות אין בהם כום שירוב מסייעות לבטל את העליונות. ודבר זה רמזו הר"ב במ"ם על דברי ר"י דסבר כיון שאינם מעורבת אין התחתונות מסייעות וכו'.(מ"ל): בא"ד תרי תנאין כו'. לפי דבריו מתני' דלעי' כר"י וגר' דהכא כר"מ. והיינא אמאי סתם לן רבי נהמיה כר"י ובאידך כר"מ. ואו אתיא לר"י לר"ל לנו טעם אליבא דר' יהושע אמאי לעי' מקל ובכא מחמיר דאליבא דר"ע ר' יהושע

יכין תפארת ישראל בועז

לבנה של תרומה בק' תאנים אין לבנים ואין שחורים מלטרפין לבטלה (ב): לח) תאנים הנדרסי' יחד בעינול: לט) דבנפל עגול קטן של תרומה בין עגולי חולין גדולים וקטנים מלטרפים לבטלה דבים בעגולין יחד כדי ק' נגד התרומה בטלה: מ) תאנים הנדרסי' יחד ברבוע כלבינה: מא) כ"ל דס"ל אפי' אינו ידוע איזה נפלה כיון דבין שהיתה שחורה או לבנה לא נתבטלה אין מלטרפים: מב) דברי ר"ע הן: מג) תאנים יבשים של תרומה ליטרא אלי לוג [ניחוסלמי פ"ו מ"ה וע"ש]:

(ב) ואילה"ק אין ליטרף מה שאינו בכלל הספק. תירץ אאמ"ז דבינו הגאון זצוק"ל דמדאה"ל תרי דרבנן דתרומות פירות דרבנן (כרש"י ביצה ל"ע ב') ולמעט נמי דרבנן דמדאורייתא ברובא בטל (כתו' נדה דמ"ז מ') סם אמרו והם אמרו דבבה"ג בטל מלאי בעי דרש לא יחד עד שלא יהי' ניכר בין שחורות ללבנות. ואף דאין מבטלין איסור לכתחלה כל כה"ג שאין מרבה בהיתר. רק שמשנתו ממה שהיה תחלה שרי וכ"ל דאי' מלקמן פ"ה מ"י דמותר לטחן כדי שיותירו ולא מחבש מבטל איסור לכתחלה. ול"מ הי' כ"ל דמיירי בנפלה תאנה למחורה שיש בה כ' שחורות וכ' לבנות ואינו יודע אם שחורה או לבנה נפלה ומדהו"ל ספק דרבנן הקילו בה. וה"ע רק מפרש דברי ר' יהושע:

משנה ראשונה

הספקים סברת זו לספק הלבנה בי"ד כו' ל"ח לענין כספך וה"ג אפי' ליבא אלא ריבא דאינו מינו בטל ומינו כאינו אינו: **והקטנים** מעלין את הגדולים. כלומר אם הגדול נפל מלטרפין הקטנים להבטיל הבטיר לבטל. ופשטא דתתני' משמע אם יש בין הקטנים וכגדולים מאה ואחד נגד משקלו של הגדול עולה. וסיינו אם משקל הגדולים כל אחד בני ליטרא ומשקל הקטנים כ"ח ליטרא ונפל עם גדול שמשקלו שני ליטרא צריך שיהיו עם משקל שני מאות ליטרא ואם יש עם מאה קטנים כל אחד ליטרא והמשים גדולים כ"ח שני ליטרא בטל. ומאלה הקטנים מעלין את הגדולים אע"פ שאם לא נכנסו בספק דומיא דגדולים מעלין את הקטנים. והכתב"ם מפרש מן הירושלמי אם יש עם מאה בין במנין לבד ובין במשקל לבד הולכין להקל: **ובשאינו** ידוע מה נפלה מעלות. ומיהו אין בין כולם איסור מאה לבטל שתיהן אסורות ואע"ג דכל אד ספק הוא שמא לא נאכלו נפל לא אמרי' בכי הא ספק דרבנן לקולא דאד באד הוי כל אד כנופו של איסור וכדאמרי' פ"ב דמקואות מ"ב שאין לו אמה יכלה וכדפי' לעיל: **מעלות** זא"ז. והריני אומר הקטן נפל ואם יש כדי ביטול לקטן טולה. כ"כ הרמב"ם: **ט כיצד** ממשים תאנים כו'. ויש להמוה מה מוסיף לפרש כאן הא כבר אמר בידוע מה נפלה אין מעלות וממילא דאם נפלה שחורה שחורות אסורות ואם לבנה לבנות אסורות ובבלתין ידוע נמי הא תני לה ולא צריך תו לפרושי וטולה מתני' ותיבא היא. ולכאורה היה מקום לומר לפי מה דאמר בירושלמי שאם ידע מה נפלה

עגולי דבלה. דבלות תאנים הנדרסים בעגול גדולים מעלים את הקטנים אם יש שם חמשים עגולים קטנים וכ"ה עגולים גדולים ואחד מן הגדולים כשנים מן הקטנים ונפל לתוכן עגול קטן של תרומה. *מסייעות כולן לבטל וכן עגולים ומלבנים. עגולים הם הנדרסות בעגול. מלבנים תאנים הנדרסות בצורת רבוע כמין דפוס שעושים בו הלבנים מרובעות: ורבי אליעזר אוסר. אם שחורה נפלה השחורות אסורות ואם לבנה נפלה הלבנות אסורות וכן בגדולים וקטנים. ועגולים ומלבנים הדומין לאותה שנפלה אסורים: בידוע מה נפלה. שחורה או לבנה אין מעלות לפי שיכול לאכול האחרות. וכיון דמותרות הן אין מסייעות לבטל אבל אם אין יודע אם שחורה נפלה או לבנה נפלה כיון דכולן בספק איסור מעלות זו את זו והלכה כר"ע: **ט** כיצד. לפרושי מלתיה דר"ע קאתי: ובזו ר' אליעזר מחמיר. ל' הר"ש וצריך טעם בין לר"א בין לר"י כו' דלא דמי דהשחורות אינן ראויות להיות בספק דמוע כו' וצריך

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

על פי הבד. של חולין והרבה כדין יש: ואין ידוע. באיזה כד דרסה ובכל כד יש מלה ליטרות של חולין. אפילו אין כאן מלה כדין שרי רבי אליעזר. ואע"פ שידוע הוא שליטרא של תרומה היא בפי הכד ואינה מעורבת עם החולין רואין אותן כאילו נפרדו ממקומן ונתערבו החולין בתרומה ועולין באחד ומאה. ורבי יהושע סבר כיון דאינה מעורבת אין התחתונות מפישות לבטל את העליונות אלא העליונות אלא השולים מותרים והפומים אסורים עד שיהיו שם מאה כדין ויתבטל פי חבית זה במאה פומין והלכ' כרבי יהושע: **יא** מגורה. אומר שאוגרים בו התבואה: וקפאה. הסיר

מה

ח"ג. י הבד מירושלמי הבד. ואינו מירושלמי ואין. יודע כל"ם ידוע. איזוהי מירושלמי אי זו היא. אליעזר בבבל"י אליעזר וכ"ה בל"ש ול"ש. שיהיו בל"ר: שיהא. כדים בל"ר כד ומירושלמי בד.

[*והתרתונות מעלות את העליונות. אע"פ שאינן בספק דמופ הקילו בתרומת פירות דרבנן. תוספות שם]: **יא** וקפאה. פי' הר"ב הסיר מה שלמעלה תרגום ולקף וקפא. וכ"כ הר"ם. ואין פירוש ולף המתורגם וקפא והסיר שהרי אחריו כתוב לאמור ויאמר הרס לך וישלח ידו ויקחהו אלא פירשו ששם למעלה על פני המים. ואמרינו הבאלו מלה תרמית זאת למסיר מה שלמעלה וכיוצא בזה פי' הרמב"ם שהמלה עברי' מגזרת קפאו תהומות (שמות טו) והמנהג שהעליון הוא קופא החלה ומתמשו בזו המלה ואמרוה במי שרוצה להסיר מה שיעלה למעלה על דבר מעובה או

מקובץ

עַ"פ הבד מד) . ואינו יודע איזוהי מה) רבי אליעזר אומר רואין אותן כאילו הם פרודות. והתרתונות מעלות את העליונות מו) . רבי יהושע אומר לא תעלה. עד שיהיו שם מאה כדים מז): **יא** סאה תרומה שנפלה על פי מגורה מח) וקפאה מט) . רבי אליעזר

אומר

מלאכת שלמה

שמעון ז"ל. ועיין בירוש' לי מעמע אפכא מדרים בילה: ור' יהושע אומר לא תעלה. דכיון דאינה מעורבת אין התחתונות מפישות לבטל את העליונות אבל אם אין ידוע באיזה מקום בעיגול דרסה מולה ר' יהושע ורבי מעם בין לר' אליעזר בין לר' יהושע מ"ם לגמרי ומחורות גדולות וקטנות מתחתונות לעליונות ה"ר שמעון ז"ל. ודומה דבירוש' פריך לה ומשני ר' יוחנן דפלוגתא דתנאי היא והא דתאנים שחורות דמשמעו אמרה חד תנא וקבל כן המחלוקת של ר' אליעזר ור' יהושע ולדידי' גם בליטרא קליפות ר' אליעזר מחמיר ומצריך ק' פומין ור' יהושע מקל דתחתונות מעלות את העליונות וסיפא דליטרא קליפות תנא אחר אמרה שקבל כך המחלוקת של ר"ל ור' יהושע ולדידי' גם בתאנים שחורות ולבנות ר' אליעזר אומר דמעלות זו את זו ור' יהושע אומר וכך הוא פי' לשון המשנה בזו ר"ל מחמיר ור' יהושע מקל כלומר חד תנא אמר הכי הכא והא"ה בני ליטרא קליפות ובזו ר"ל מקל ור"י מחמיר כלומר ואיכא תנא אחרינא דאמר בליטרא קליפות דר"ל מקל ור"י מחמיר והא"ה שתנא זה יאמר בני תאנים שחורות ר"ל מקל ור' יהושע מחמיר ע"כ עם פי' החכם ה"ר אלעזר אזכרי ז"ל. והברייתא שהביא ר' יוחנן לפרושי דפלוגתא דתנאי. היא הברייתא שכתבתי לעיל בסמוך: **יא** וקפאה. שב אל המגורה לא אל הסאה ונשאר עדיין בין התרומה במגורה כדאי' בירוש' ה"ר שלמה שיריני"ו ז"ל. וכתב ה"ר שמשון והרא"ש ז"ל ופריך בירוש' מחלפא שיטתי' דר' אליעזר תמן אמר התחתונות מעלות את העליונות וכאן אמר בקפוי דוקא אבל בארעייתא לא בתמיה ומשני שמעון בר אבא בשם בהגא דברי ר' אליעזר עשאוהו כמרבה במזיד כלומר דגרע משום דקפה לכיון דהסירה להתיר השאר

מו"ם

יכין תפארת ישראל יכין

מד) של חולין: מה) באיזה כד ובכל כד יש ק' ליטרין: מו) אף שאין התחתונות בכלל הספק אפילו הכי כיון דתרומת פירות מדרבנן ומדאורי' גם הרומה דאו' בטלה ברוב הו"ל תרי דרבנן. ואין לריך שיהיה עם התחתונות ק'. רק משום היכר אלא נקל גם בתרומה דאו' להתיר בביטול ברוב [כך נ"ל]. וכן כתבו הוס' [כ"מ דפ"ח מ' ד"ה הכא] דתרומת הלמה דרבנן. ולפ"ז מה דאמרינן בתמה [ביצה ד"ג ג'] כ"ש הכא דאו' ע"כ נ"ל דר"ל דתרומה עיקרו דאו': מז) ונעשה של ר' אליעזר דתחתונות אינן ראויין להיות בספק דמופ בלבנות לעולם דיכרות הן. מה שאין כן תחתונות ועליונות ממין א' הן ולאוייות להתערב ולר"י אחרבה שחורות ולבנות מעורבות הן. מה שאין כן תחתונות ועליונות חילוק מקומות אין שם הערובות עליו כ"כ ע"ל אמ"ו הגזוק"ל: מח) אומר: מט) הסיר מה שלמעלה באומר: מ"ר

משנה ראשונה

לטו כתנאי מתני' לא משמע הכי דקתני בזו ר"א מיקל ובזו מחמיר. ונראה דהכא בים הכנה כדין אע"ג דהתרומה היא בפי הכד ולא נתפרכה בעלמה כיון שאינו יודע באיזו כד היא כאילו נתערבו הפומין ומלאוייתא חד בחבי בעיל אלא מדרבנן בעיגן מא' ואמר ר"א דואין כאילו הן פרודות דדמי לפתי קופות בתעלות זא"ז כדלקמן מי"ב משום שתפשות ויכולות להתערב וס"ל פעמים שמתפשות ומתערבות התחתונות עם העליונות ומעלות זא"ז. אבל מתני' דאינו לעולם אין מתערבות שהלבנות בשחורות ניכרין. וי"ל דמחמיר הכא דאיכו ס"ל דיבש ביבש בטל אפי' מדרבנן חד בחבי והא דהלריכו בתרומה ק"א אינו אלא משום חומרא דדשע"מ וכיון דאיכא מאה בתערובת אפי' ניכרות נינו לן גם דמ"מ איכא איכא דבעי שיעור מאה. ודוקא לכיל דבכלי אחד איכא שיעור הוי איכא ואיכא

אם הפי' עשה בבמתו דבירוש' לא מקשה כלל מ"ש הכא דר"א מחמיר וכו' אלא אמה דתנן ובזו ר"א מחמיר וכו' ונראה מינה שנתלקו בטלותא זו דר"א ור' יהושע דר"י תני בה פלוגתייהו בדתנן בתתני' ור"מ תני בעינן אחר ואיכא דר"א אם יש שם ק' פומין אסורין והבוליים מותרין ור' יהושע אומר אפי' יש שם ג' מלות פומין לא תעלה ומתני' דלעי' בדקיימא קיימא לכ"ע ואין בה שום מחלוקת. וכ"ז ברור לפעיין בירוש' ומה שבהו ובמאה פומין יש בג"ש ק' ומשמו כגד הליטרא. דהא בהן כד שדרם עליה הליטרא ג"כ אינו יכול לעמוד ונהרים הליטרא בעמשם ובהכרח יקח יותר מליטרא. אבל בדתן דבעי' ק"א ה"ל ברין ק"א כד. וכ"ה לשון הר"מ בתמורו אם היו שם ק' כד וכד ה"ז תעלה ונוקה כד ל' מהם ומוכרה לכהן חון מדמי אחה ליטרא והשאר מותרין. ועי' בס' מר"ל שכתב דק' כיון שמ' שנתן אינו אלא משום גזל הבעל ולמה מותן כל כלל לכהן. ומלאתי בשמה כיון דנתן מעגול א' ליטרא לכהן מתחזי כאילו נתבבר שכאן נתערב תרומה ואין בו שיעור לנעלו אלכן כל הכד אסור שישראל שלא יאמרו תרומה בתוכו ולא נתבטל ע"ל:

בר"ר

ציונים

.א תעלה. פי' שם פ"ל:

תוספות חדשים

פ"ו (ה"ל ר"ה) ע"פ הכד כ"ו ובכל כד יש מלה ליטרות עכ"ל. ונ"ע דאפילו אין בכל אחד מלה הרי כולן מצטרפין כדלקמן מי"ב ובזה דאי יש בכל כד מלה למה אין אינו יודע אפילו דאפילו יהא סבר ר"א דתתחתונות מעלות כדלקמן מי"א לגירוס הר"ר שם וכ"כ הר"ש בהדיא וז"ל אם היה בכל הכדין מלה ליטרין ע"ש וכ"מ בס"מ על ביצה שבתה וז"ל ומיירי שאין בעיגול אחד ומלה דאל"כ למה לן לעמוד דרואין אכ"ל ומ"ש דאל"כ כו' אינו מוכרח דאפילו באחד נ"ל רואין לבני תתחתונות אבל מ"מ בודאי סולן מלעליונות ולולי דמסתפינא הייתי מניח בדברי הרע"ב ובכל הכדין יש מלה כלשון הר"מ. (הר"ר). ועיין רש"י במתנות דנראה גם כן כמ"ש:

חדושי מהרי"ח

עכ"ל ודוק תירץ לר"א אבל לר"י קשה כנ"ל. ואפשר לומר דלר"י לא דמי דשם עכ"פ נתערבו ביחד ונם אם יראה יערב אותם כולם ודרשם אבל כאן לא נתערב רק במקום אח' ונאמר שנצרף אכל האחרות מתתחתונות שלא נתערב

תוספות רע"ק

והייתי דגדולים מעלים את הקפנים בשקל והקפנים מעלים את הגדולים בבכיר. דאם היו תשעים ענולים קפנים בכל אחד מהן ב' שלישי ליטרא שעולים יחד ס' ליטרות ועוד י' ענולים גדולים שכל אחד מהן ארבע ליטרות ונתערב בתוכם ענול של ד' ליטרי'. אף דבשקל ליכא ק' מ"מ שלים כיון דהוי במנין מאה כ"כ הרמב"ם בפי' המשנה. גם בחבורו (פרק י"ד מהלכות תרומות ה"ב) כתב כה"ג לפסק הלכה באם לא ידע מה נפל אף דאפשר דנפל הגדול וליכא מאה תליון דקפן נפל ואיכא מאה בין נפל למאה ענולים גדולים וקפנים בין נפל לב' ענולים מהן ב' ענולים שכל א' ד' ליטרות

תוס' אנשי שם

מקל דברים בילה ונמס זכותם מייתי אלעזרת בריתא דאליבא דר"י ומי ר' יהושע מחמיר [הא ל"ק דמעשם אחר ר' יהושע מחמיר דס"ל דהוי כמו דבר שבמנין ע"ש] ודקדקתי מירוש' ומאיתי דנעל

מ"ר

מ"ר

מ"ר

מ"ר

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מקובץ: **אם** יש בקפוי מאה סאה. בס"ח ל"ג מאה סאה ועל פיה פי' הר"ב מה שפ'. ופירוש הרמב"ם כגירסת הספרים ושאין התחתונות מעלות את העליונות וז"ש בירושלמי מיתלפיה שיטתיה דרבי אליעזר. ומיהו גם גירסת הספרים אפשר לתקן ע"פ פירוש הר"ב והרא"ק אם יש בקפוי עם מה שבתחתון מאה סאה: **או** לאין נפלה. פירש הר"ב להיכן נפלה. וז"ל הר"ש באיזה מקום במגורה: **בשתי**

אומר אם יש בקפוי ג) **מאה סאה תעלה באחד ומאה** גא). **ורבי יהושע אומר לא תעלה. סאה תרומה שנפלה ע"פ מגורה.**

יקפיאנה גב). **ואם כן** גג) **למה אמרו תרומה עולה באחד ומאה. אם אינו ידוע אם בלולות הן. או** גד) **לאין נפלה: יב שתי קופות ושתי מגורות** גה). **שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם. ואין ידוע לאיזו מהן נפלה. מעלות זו את זו** גו).

רבי

ח"ג. **יא** מאה סאה גל"מ ג"ב ג' מיעוט אלו וכ"ה גל"מ. ורבי גל"מ רבי. יקפיאנה גל"ע יקפאנה וגירושלמי ייקפיאנה. אם אינו ידוע גל"מ וד"ל בשאינו ידוע וגירושלמי בשאינו יודע. או לאין גירושלמי אם לאיין. **יב** ושתי גירושלמי שתי וכ"ה גל"מ. לתוך גל"מ בתוך. לאיזו גירושלמי לאי זה.

מה שלמעלה תרגום ויקח הברזל (מ"ב ו) וקפא פרזלא: אם יש בקפוי תעלה באחד ומאה. מפרש בירושלמי דהכי קאמר אם יש בקפוי עם מה שבתחתון אחד ומאה תעלה ורבי אליעזר לטעמיה דאמר התחתונות מעלות את העליונות. וקמ"ל דאע"ג דקפאה ונלי דעתיה שלא נתערבה עם התחתונות. אף עפ"כ התחתונות מסייעות לבטל: ורבי יהושע אומר לא תעלה. רבי יהושע לטעמיה דאמר לעיל שאין התחתונות מסייעות לבטל: סאה תרומה וכו'. סיומא דמלתיה דר' יהושע היא והכי קאמר כיון דלא תעלה כילד יעשה יקפנה. יסיר מה שנפל למעלה ומעט סביב לה עד שידע שהסיר כולה. והשאר הכל תולין: א"ב למה אמרו. מתניתין פריך על מלתיה דר' יהושע. אם כן בחזה מקום לאמרו תרומה עריכה ר' ומאה. כיון שיש חקנה בקפוי. ומשני בשאין ידוע אם נפלה על פי המגורה. לו' נמי מתחלה אין ידוע להיכן נפלה. והלכה כרבי יהושע: **יב** שתי קופות. בכל אחת חמשים סאה: ואין ידוע לאיזו מהן נפלה. ומתיהן אסורות מספק מסייעות זו את זו לבטל. ואם רצה להעלות סאה מזו מעלה. מזו מעלה. מחצה ומחצה מזו מעלה.

מלאכת שלמה

ושתי

חושש שיבטלה בידים שיקפה מן הכרי הרבה כדי להעלותה ע"כ: יקפיאנה. אב אל הסאה שבטל כל התרומה לדולין אותה כאילו הן חמים ע"ג שעורים ומוציא התרומה לעצמה שנפלה ע"ג המגורה עם מעט מהתולין שנפלה עליהן כמי שמאסף חמים מע"ג שעורים ותחתונים שרו אף אם אין בהן מאה כנגד התרומה וזכי אותה בהוספה'. הר"ש בירושלמי ז"ל. וכן פי' הרמב"ם ז"ל: **יב** ואין ידוע לאיזו מהן נפלה מעלות זו את זו. כתבו הר"ם והרא"ם ז"ל נראה דהאי מעלות זו את זו היינו דוקא בשתיהן של אדם אחד שדרכן להתפות ולהתערב אבל שני כ"א לא. וכך הוא בעור סוף סי' קי"ח. וכתב נמוקי יוסף בפ' הערל דף ת"ל דמתני' מיירי בתרומה בזמן הזה דהויא דרבנן ולפיכך הקלו בה לחשבן כאילו הן קופה אחת אע"ג דליכא שאני אומר שהרי שתי

ציונים

יא לא תעלה. שם פ"ל ב
יב שתי קופות. שם ה"ה:

תוספות חדשים

משנה י"ב (במשנה) שתי קופות. כר"ם מביא תוספתא כזו מאה וכזו אין מאה פריני אומר לאחר מאה נפלה ע"כ. והקשה הר"ם למאי ל"מ דכיון דלא ידע מעלות זו את זו ע"ם ולק"מ דל"מ דצריך להיות אותה סאה מתוך המאה ואם היה שאין כה מאה אינו כלום וכן מלאתי

חדושי מהרי"ח

נתערב שם כלל וכו' אי' שם רש"י בהדי' בזרעים דף ע"ב דלר"א אפילו אם בכר אחד ששם נתערב אין בכלי מאה כנגד זה שנתערב מצטרפי' האחרי' לבטל ונ"ל הבדרו של רש"י שאם יש כאן בכר חזה מאה אפילו לר"י מצטרפין דמה אם יש שם מאה כדין שהוא דבר שבמנין מצטרפין פשיטא שאם יש בכר שנתערב בפני עצמו מאה שמצטרף ואל תשיבני ממשנה י"א מאה תרומה כו' רי"א לא תעלה שם ה"ם א"צ לעלות רק יקפא כמו שפי' הרע"ב אבל כאן אינו יודע איזה כר יקפא ודו"ק:

תוספות רע"ק

ליתרות ומהן כ' עגולים שכל אחד ליטרא הוא ומשקל הכל ק' ליטרות תולין דקמן נפל וכנגיה אחר מתקמנים עיין שם. מדברי ה"מב"ם אלו משמע דאף בנפל לק' עגולים גדולים וקטנים דהיתר רק דתלינן דקמן נפל אבל אם היינו חוששים הגדול נפל לא היה עולה אף דאיכא ק' במנין כיון דליכ' ק' במשקל. וצ"ע בלישנא דהרמב"ם שם. דבתחלה כתב חדי הן מעלים בין במנין בין במשקל ובסוף דבריו משמע דאינו עולה במנין לחוד וכנ"ל ונם למאי הילכתא אמריגן דעולה במנין לחודי' הא כיון דהוא רק באינו ידוע מה נפל ואפשר להלות דקמן נפל. ממילא כל היכא דאיכא ק' במנין איכא נ"כ ק' במשקל וצלע"ג:

תום אנשי שם

יא בר"ב ד"ה א"ב כו' מתני' סריך כו'. הא דלא פי' הא נמי כיומא דמלתי' דר"י ודר"ק א"כ כפי מה שאמרתי למה לאמרו וכו' מכום דא"כ שדברי ר"י הן לא הול"ל עולה בק"ח דהא ר"י לא ס"ל הכי אלא במאה ומוד כדעיל מ"ז. (ש"ל): בא"ר **באיזה** מ"ז וכו'. ז"ל הר"ש כלומר למה לאמרו לאיזה מקום לאמרו ע"כ. ולפ"ז צריך לקיות למה הזכיר אמ"ר. (ש"ל):

יכין — תפארת ישראל — יכין

ג) שיהן במשמע האוצר בנקפה והתבואה שקפא'. ור"ל שאתיא מלטרפין כך כ"ל: גא) לטעמי' במ"ו ולף דהכא אין מעורבות דהא קפא' והסיר התרומה. אם"ה מלטרפי מדהיו החלה מעורבין הרי איכא הכירא בסיר [בלעיל סי' מ"ו]: גב) ר"י קא' לה וה"ק כילד יעשה יקפיאנה

משנה

ומתא ע"ם הוא בדברי הר"ב ול"ל בכל הכרים: **יא אם** יש בקפוי. פי' הר"ב אם יש בקפוי עם מה שבתחתון וכו' וקמ"ל דאע"ג דקפאה ונלי דעתיה שלא נתערבה וכו' עכ"ל ובקפה דמאי בבותא היא אע"ג דקפאה כיון דבשעת פעולתה כבר במלה לכ"ח והוהרה היאך מחזור ומתקר אמ"כ ומאי גילוי דעתא איכא מקום שקפאה א"כ לעולם אינו בטאי ליקח ממנה. ובירושלמי איכא מ"ד דאמרי' אם יש בקפוי לבד קאמר ולא עם הבולים וזה קשה יותר כדאמר אחם דהשתא מיתלפא שיטתי' דר"א. ולפ"ד ל"ש שהולכו לירחק בתחתי' ויש לפרשה בפשיטות דקתם מגורה גדולה הרבה ויש בפיה לבד חמשים סאה או מאה סאה וכשנפלה סאה על תרומה בפיה וידע בחזה מקום נפלה אם היה עובל אותה הסאה מיד הותרה כל המגורה לכ"ע כדאמרי בקיפה. אלא הכא מיירי שקפאה לכל מה שבמגורה על פיה ונמצא שנתערבה אותה סאה בכמה סאין שבפיה ועשה כן בתחבולה כדי לבטלה שלא ידע ליעול אותה סאה לבדה להתיר הבאר וה"ז מבטל איסור במיעוט ובאה פליגי דר"ל סבר אם יש בקפוי מאה סאה תעלה ולא דיינינן ליה בתבטל איסור דר"ח לטעמיה דאמר דאין כאילו הן פרודות לחקל בביטולה וה"ל דולין כפרודות מתעלה ומעורבות בבר ואין זה מבטל איסור כיון שבבר הן משורבות ומונח קמ"ל הכא דלא מיתא דדוקא לעיל שאינו ידוע באיזה מקום היא התרומה הוא דא"ל אינשאר דולין בתבטולה אבל הכא שידוע מקומה ויכול ליעלה ולהפרישה הרי אין זו כמעורבת. קמ"ל הכא דאפי' מקומה ידוע ויכול ליעלה ולהתיר הבאר אפ"ה אם לא נעלה ופירנה עם הבאר גם בזו מיקל דאמרי' דולין ואינו כמבטל. וד' יהושע לטעמיה דלית ליה דולין והלכך אפי' יש עם מאה לא תעלה דאין מבטלין איסור ואם ביטל במיעוט אסור בדלקמן בפ"ה. וה"ה דה"מ לאיתני הלי דינא בלא קפאה אלא פירב בכל המגורה אלא דבכה"ג דהסאה כיתה ידועה מתחלה היכן נפלה ולא היתה לריכה לבטלה מכח דולין שהרי יכול ליעלה ושוי שפיר קפאה רבותא דבני דמתיה דלא ניתא ליה לבדבה במגורה וכי סיני דלא שייך בה דולין בתחבולות ה"נ לא ניתא דולין בקפוי עצמו קמ"ל דלא. והשתא א"ש נמי קיפא סאה תרומה בנפלה ע"פ מגורה יקפיאנה אחתן לדברי הכל דהאי יקפיאנה היינו לאותה סאה ובהא מודה ר"א ולא כפי' הר"ב דקיומא במילתיה דר"י הוא דא"כ לא ה"ל להתרין ולמיתניה בבא בתפי נפשה וה"ל למיתני כילד יעבבה יקפיאנה. ונם הא דאמר א"כ למה אמרו תרומה עולה בתחד ומאה משמע דבר"ח היא דלר"י הא אינו אמר ואמ"פ אלפי מה שפירשנו נראה דומה דקפאה דלישא אינו כמו יקפיאנה דקיפא דלישא קפאה לכל פי המגורה

עד שידע שלא נשאר מהתרומה כלל. ואז תחתית האוצר מותר: גג) דמהני קפוי: גד) באינו ידוע: גה) ובכל א' כ' סאה: גו) ואותה סאה שנעלה מזו לו מזו לו חלי מכ"א שיהו דוקא קופות מלטרפות מדמתבטלות פעמים שמתערבות יחד אבל ב' מגורות דוקא בבית א' מלטרפות

מגורה

ראשונה

וקיפא לאותה הסאה. גם לפי פי' הר"ב צריך אתה לומר כן מדמלריך בריפא לבעלה לר"ח ולר"י אפי' ביטול לא מהני. ובקיפא הני יקפיאנה בתחלה בלא שום ביטול וע"ב ל"ל דיש"ח בשאין ידוע להיכן נפלה והיכי מסכחת לה קפאה לאותה סאה כיון שאין ידוע היכן היא אלא כ"ל דקפאה היינו כמה סאין שע"פ המגורה וקיפא ודאי אותה סאה לבד: **יב מעלות** זא"ז. פי' הר"ב שתי קופות אפי' בשני בתים ושתי מגורות דוקא בבית א'. וכ"ה בירושלמי. ויש לתמוה מהא דתנן במס' מקואות פ"ב מ"ב גבי שתי מקואות שהיו כל אחת פחותות מארבעים סאה ונפלו ג' לוגין לאחת מהן ואינו ידוע לאיזהו ספקו טמא שאין לו במה יטלה. ומ"ש מתתני' דהכא שמעלות זא"ז. ואפי' נימא דמקואות דמו למגורות בבית אחד מיהא מעלות זא"ז והתם פסיק ומתי בכל כיון לאסורות גם הפוסקים שם לא חלקו בזה. ואתם נמי מיסור ג' לוגין מדרבנן ולמאי דפי' במ"ח יש לייסב דמעבובת דתרומה קיל מפי דמדינא אפי' מדרבנן בטבולת בטלה בטל בדקיו"ל בכל האיסורים אין במינו בינם בטל במוב ולא בני שבים וה"ה בתרומה לא בפי ק"ח אלא שהתירו בתרומה חומרא בטלתה בטלתה מעבמת דפי' לעיל ולהוכיח בטלתה לריך ק"ח הלכך הקילו בו נמי דמעלות זא"ז. אבל בטלה לוגין מיקר גזרה היא דשמות ממ' סאה לא בטלי ולא מהני ליקוף. והלא דבמי קיפות מבוס בלאפשר לכן להתערב אמנו הוי כמעורבות. ובטלתה לא אבטלן הר"ב דאפי' לא"ד עומד ליזרק בזרוק דמי לא אמרו אלא בשולאי עתיד ליזרק אבל הכא מי יימר דמתערבי. וכן שתי מגורות בבית אחד הא לא קיימי לבדבר. אלא הכא מבוס היכר בטלתה ובהכי הוי היכר והר"ש כתב לפי הטעם דקופות דרכן להתפות ולהתערב נראה הא דמעלות זא"ז שיהו בשתיהן של אדם אחד שדרכן להתערב אבל שני בני אדם לא ניחתא הכתא הא דתניא בתוספתא בזו מאה וכזו אין מאה הריני אומר לתוך בל מאה שפלה ולמאי נ"מ הא בלא"ה מעלות זא"ז אלא מבוס הני בגבי איסורין. ואין לומר מבוס בתי עיירות הני לה דהא בתר מילתיה דר"ש הני לה ולדידיה אפי' בשתי עיירות מצטרפי בכ"ד הר"ש. ולפי מ"ש אין זה מוכרח כלל דאפי' בל אדם אחד אין עתידין ודאי להתערב אלא דלאו מבוס שיתערבו אמנין עלה אלא מבוס היכר ובנים אחד איכא היכר וכ"ל מלשון הרמב"ם בתבוטו פ"ד שכתב שתי קופות אפי' בשני בתים מצטרפות בקרוב לקבון שתיהן בנית אחד ע"כ ולפ"ז י"ל דאין חילוק בין אדם א' לבנים. ומהתוספתא שהביא הר"ם נמי אין הכרע דבתי דתני לה בתר מילתיה דר"ש מ"מ אליבא דמ"ק אמרה בשני בתים ובן דמת הרבב"א הביאו ב"י בי"ד ס"ס קי"ח אמרין בין אחד לבנים

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ושתי קופות אפילו הן בשני בתים ואין יודע לאיזו מהן נפלה סאה של תרומה. מעלות זו את זו. מפני שדרכן להתפות. והן מטלטלות ממקום למקום. ופעמים שמתערבות זו עם זו. אבל שתי מגורות שאינן מטלטלות. בזמן שבתיהן בבית אחד. מעלות זו את זו. ואם הן בשני [בתים] אין מעלות זו את זו:

ר"ש אומר אפי' הן בשתי עיירות. ואין הלכה כר"ש: **יג** שנפלה אחת מהן. לגודה אחת כיולא בהן ואינה ניכרת מביניהן. ולותה לגודה היתה חליה חולין וחליה תרומה: שהיו שם מאה ושני חציים. עם החלי של תרומה שבה. ואשמעינן רבי יוסי שאין האגודה שחליה תרומה מדמעת אלא לפי חשבון תרומה שבה. ולא אמרינן שהאגודה כולה תדמע. כיון שהיא תרומה מעורבת בחולין:

יב בשתי עיירות. בעל כף נתת כתב עיירות קופות גדולות הרבה עשויות למדה והיא מלה בל' ערב ע"כ. [אבל לפירוש הר"ב אין נראה כן אלא כפשוטו לשון עיר דלפי שהן רחוקות אין מתערבין וכן נראה מהפירוש שהזכרתי]: **יג** אלא שהיו שם מאה ושני חלייס. לא שנרך מאה וחמיש שהרי באחד ומאה עולה להמחמיר שבמשנה ז. אלא דבאגודה שחליה תרומה הטפלת בחמשים היה המעשה:

רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו: **יג** אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגודות של ירק שנפלה אחת מהם נז) לתוכן חציה תרומה נח) ואמרתי לפניו תעלה. לא שהתרומה תעלה בחמשים ואחד. אלא שהיו שם מאה ושני חציים נט):

ח"ג. בשתי גיזומי כשתי ונד"ם שתי. יג אחת בל"ם ול"ק אחד. סהם גיזומלמי ל"ג וכ"ה בנ"פ. שהתרומה תעלה גיזומלמי עולה ונ"ה בנ"פ. שהיו בנ"ל שיהיו. שני חציים בנ"ל חצאים.

מלאכת שלמה

שתי הקופות חולין מסוס טעמא דמתני' מיירי בשתיהן של אדם אחד ע"כ ועיין עוד שם: אפי' הן בשתי עיירות וכו'. דס"ל לר"ש כיון דשל אדם אחד הם מצטרפין לגסוף ילרפס כאחת ודאיתי מי שפירש עיירות קופות גדולות עשויות למדה. והיא מלה בלשון ערבי. וגם בספר כף נתת כן פי' ואין להם על מי לסמוך שאפי' ברמב"ם בפי"ד כתוב אבל אם היו שתי הקופות בשתי עיירות אינם מצטרפות ואם כדבריהם הל"ל שתי הקופות שתי עיירות בלתי בי"ת. וה"נ תנן בפ"ה דדמאי אפי' משתי קופות אפי' משתי עיירות: **יג** א"ר יוסי מעשה וכו'. בא לאתויי דאיה לשתי קופות דרוקין אותם כאילו הן מעורבות כדאמרכן באגודות דאמרי' תעלה אע"פ שאין באגודות מעורבות ה"ר שמשון והרא"ש ז"ל. ושוד פי' ס"ר שמשון ז"ל דבירוש' פריך דר' יוסי אדר' יוסי דתניא ר' יוסי אומר בגול מעלה. שאינו בגול אינו מעלה. והכא קאמר ר' יוסי דאינו בגול דמעלה ומשני דס"ל לר' יוסי דבדבר בגול בין מקפיד על תערובתו בין אינו מקפיד עולה בחד ומאה אבל בדבר שאינו בגול אם מקפיד על תערובתו אינו מעלה ואם אינו מקפיד על תערובתו מעלה ע"כ: שנפלה אחת מהן. בכל המפרשים לא גרסי' מלת מהן. אבל ר"ע ז"ל גרסה לגריס לה. גם ה"ר יהוסף ז"ל כתב ברוב הספרים גרסי' מהם ע"כ. ויש ספרים דגרסי שנפלה אחת לתוכן חצייה חולין וחצייה תרומה וכו': ואמרתי לפניו תעלה. ושתק ר' עקיבא ולודה לדברי:

סאה

יכין תפארת ישראל

נו) לגודה ל' כיולא בהן: נח) מלי אייבי בין שהיה ידוע איזה חצי' תרומה. לו שידע וחזרו ונתערבו. לו שאמר חצי לגודה זו תרומה ולא בירר עדיין איזה. דעכ"פ אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון [כפ"ה

הלכתא גבירתא

פרק ד משנה א כרי שהפריש ממנו מקצת תרומתו. מותר גם לאחר זמן מרובה להפריש משם גם שאר תרומתו. ול"א בדאו' אין בריירה ושמא מפריש מהתוקן כבר. כיון שלא פירש בתחלה שיהיה בהכרי קצת מתוקן. ואם"ה לא יפריש מכרי זה תרומה על כרי אחר שכולו מבל. רק איפכא שרי: **משנה ב** הפריש מקצת תרומ"ע שחייב מכרי אסור לאכול מקצת מהכרי על סמך התרומ"ע שהפריש. רק כשבשעת אכילתו עדיין התרומ"ע שהפריש עדיין קיימין כולן. דאל"כ אסור לאכול רק כפי השיעור שקיים מהן:

משנה ג שיער תרומה מראורייתא אפילו גרעין א' מכרי. ומד"ס חלק מ' מנדיב. וחלק נ' מבתוני. וחלק ס' מקמצן. ואפילו נדיב או בינוני שהרם ועלה בידו א' מס'. וחזר והוסיף. שניהן תרומה. אבל הכהן אסור לאכול מהרוספה עד שיפריש ממנו המעשרות של הרוסס'. ובפיחת מס' חייב להוסיף עד בשיעור שרגיל. והוספה זו רשאי לתנו במדה. משקל או מניין. ורק מהמוקף:

משנה ד שליח תורם כשיעור דעת משלח. מ' נ' או ס'. ובמסופק בדעתו תורם א' מנ'. ואז אפילו מע' בדעת משלח. מתני. ורק בהתכוון להוסיף אינו תרומה. ובהתכוון לגרוע. הוה תרומה ויוסיף:

משנה ה המרבה בתרומה. אם שייר רק קצת חולין מתני:

משנה ו בנ' פרקים בשנה משערין כמה יחזיק חסל שמפריש עמו התרומה. בבכורות. ובקיץ. ובמיפות. בין בשמפריש במדה. משקל או מניין. והמשער כשמפריש במניין צריך מהמפריש משיער החלק. והמפריש לפי שיעור המדה. צריך מהמפריש לפי שיעור המניין. שיש בהן גדולים וקטנים. והמפריש לפי שיעור המשקל משובח משלשתן:

משנה ז תרומה ותרומ"ע בטלים בק' ועוד מעט. וכשנתבטל צריך להפריש מהתערובות כפי השיעור תרומ"ע שנתערב ונותנו לכהן:

משנה ח תרומה שנתערב' בהרבה גופין שיש בהן תמונות נפרדות. הרי כמו שלא נאסרו רק אותן הגופין שישנן בכלל הספק שהן תרומה. כך אין

מלאתי לח"כ בשו"ת דף קי"ד ע"א ע"ם שהאריך בזה עוד ל"ל הנ"מ בידע ובמה דאם אין בהיה מאה אין מצטרפות כמ"ם הרמב"ם פי"ד מה"ה לגבי שחורות משמ"כ בכים מאה ואחד אלינן בהיתר (הר"ן). פ"ל פ"ו מ"ה:

תוס' אנשי שם

יג תי"ם ר"ה אלא כו' לא שנרך כו'. עמ"ם בפ' הכמוך מ"ו שלדעת הר"מ אין כחולין שבתמוע מסיינין לבטל וא"כ דוקא נקט שנפל לו' אבל בפל למ"ע ומחלה לא הי' שולה דאין החולין שבדמוע מצטרפין ואין כאן רק ל"ע מהחולין:

משנה ראשונה

לבנים ומיישב מוספתא זו בפ"ח ונחזור לפי' המשנה דדין זה דמתני' הכא דמעלות זא"ז לא מיתמר אלא בתרומה דתפרוכת יבש הוא בתוכו. ודתוספ בשאר מיסוים ביבש ובמיטו בדאיכא חומא ולוכא שנים לא משכחת לה בלא דהא לא לריך לינוף דבחומא בעלמא בעיל אפי' מדרבנן והיינו דלא תני לן הך דינא בשום מקום אלא בתרומה ודאיה לדבר דלענין שאינן למקום אדרבה קי"ל דאין מעלות זא"ז ושתיהן אסורות כדפי' תמוס דבשאינן כל דליכא מ' סאה אסור מדרבנן כמו שתת מרוב בשאר מיסוני' וכל דאיכא מיסור דרבנן לא הקילו לומר שמעלות זא"ז אלא בתרומה דמדינא לית בה מיסורא אפי' מדרבנן ובעלה כמיב כמו שאר מיסוים אלא חומרא בעלמא הוא שבאיסו בה מאה ואחד והלכך הקילו בה שמעלות זא"ז. ולכך אני תמה בזה על הפוסקים בי"ד פי' קי"ח שלמדו מדין זה דתרומה לכל האיסורים וכתבו שאם היו כאן שתי קדירות של היתר ונפל איסור לאחת מהן ואין ידוע לאיזו ואין באחת לבטלו מצטרפות שתיהן לבטלו ע"כ. ואין יתכן זה דאי ביבש מיירי ובמיטו למה לי לינוף הא באחת מהן נמי בטל דאיכא רובא ויבש במיטו בני נבובא אפי' מדרבנן כמ"ש בסי' ק"ט וליכא למימר דרובא נמי ליכא אלא ס"ו לינוף. דמ"כ איסור לאוריתא הוא ופשיטא דלא מהני לינוף ודבריו הפ"ך שם ס"ק י"ז ל"ע לפ"ד וע"ש בס"ז ס"ק ז'. ואי במיטו בלא מיירי נמי לא מהני לינוף לכל לא בעי שנים מדרבנן ודמי לשאינן במקום. וכ"ש אי בלא בתי קופות מצטרפות לא באחתו דבריהם כלנו לבקל אלא באיסורי דרבנן או באיסורי תורה ומיטורי דרבנן (בנון) יבש ביבש דלית בה מעמא או לא ואיה בה שנים אלא בהתרומה שעורה יותר משנים אבל היכא דיהיב מעמא או שלאוי ליתן מעם בנון בלא ובמיטו ואין בו שנים לא אמרי' באיסורי דרבנן ולא הוזכר דין זה בדבר בלאוי ליתן מעם אע"ג דליכא מעמא בנון מין במינו עכ"ד ודבריו לריכין באור ביבש מין במינו הא בעיל במקום שפולמו ולמה לי לינוף ול"ל דבבר בהרשב"א בסי' ק"ט דאפי' יבש במינו דבטל מדרבנן אין לאוכלן כולן כאחד ולהא מהני לינוף לאוכלן כאחד. אבל להרא"ש ומור וסמ"ק בסי' ק"ט בתמכרות יבש במינו לאוכלן כאחד איסורים מדבריו הרשב"א הם ולעמעמיה אינו דתמתיר בסי' ק"ט בתמכרות יבש במינו לאוכלן כאחד אבל שאר פוסקים לא כתבו דין זה בשאר איסורים ולריכו לבריהם אפשר דקמ"ל דאין לריך לאלא בתרומה בעודה בתעבולות ולהעלות מלה אלא העלה האגודה כשהיא שלמה ואח"כ מחלקה ולא חייש' מאן דאמר סבר שבולה תרומה ובלתה בחמשים ואחד והיינו דקאמר לא שתפלה בחמשים ואחד. והר"ש מפרש מתני' בענין אחר כ"פ הירושלמי וגם הוא מיושב כל הטרך. ואפשר לאגודה זו היתה מאומן בדרכן לומנות דאמרי' פ"ג דכילה מ"ז שאין לבן בינוני כגון חלפים מרדין וקולמי כרוב וקמ"ל דזו הפלה כיון שאינה אלא חלים תרומה ואלי אינה דבר שנמנין:

יב בשתי עיירות. בעל כף נתת כתב עיירות קופות גדולות הרבה עשויות למדה והיא מלה בל' ערב ע"כ. [אבל לפירוש הר"ב אין נראה כן אלא כפשוטו לשון עיר דלפי שהן רחוקות אין מתערבין וכן נראה מהפירוש שהזכרתי]: **יג** אלא שהיו שם מאה ושני חלייס. לא שנרך מאה וחמיש שהרי באחד ומאה עולה להמחמיר שבמשנה ז. אלא דבאגודה שחליה תרומה הטפלת בחמשים היה המעשה:

יג אגודה של ירק שחציה תרומה בין שהיה ידוע איזה חציה. והשתא נשכח. או שידע ושכח קודם שנתערב. אי שלא בירר מתחלה איזה חציה תהיה תרומה. בטל בנ' אגודות אע"ג שידע שכל אגודה רק חציה תרומה:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org